

provincie **HOLLAND**
ZUID

Gebiedsprofiel
Hollandse Biesbosch

Gebiedsprofiel

Hollandse Biesbosch

Plangebied

Inhoud

INLEIDING BIJ DE GEBIEDSPROFIELEN

- 6 Wat is een gebiedsprofiel?
- 7 Leeswijzer

1 HET VERHAAL

- 10 Tijdfases en karakteristieken
- 17 Ontwikkelingen
- 20 Ambitiebeeld

2 LEGENDA-EENHEDEN

- 22 Inleiding
- 24 Herkenbare open (zee)kleipolder
- 30 Onderscheidend rivierengebied
- 36 Weg door stad en land
- 40 Doorsnijndend spoor
- 44 Water als structuurdrager
- 50 Kwaliteit van stads- en dorpsrand
- 56 Werkgebieden met karakter
- 60 Gevarieerd en verbindend vrijetijdslandschap
- 70 Identiteitsdragers van Zuid-Holland
- 76 Rust en stilte

3 DE PRAKTIJK

- 78 Inleiding
- 80 Oudendijk
- 88 Zuidhaven

BRONNEN

COLOFON

Inleiding bij de gebiedsprofielen

De provincie Zuid-Holland maakt werk van kwaliteit in de ruimtelijke ordening. Zij wil de karakteristieken van de Zuid-Hollandse landschappen herkenbaar en beleefbaar houden en tegelijk ook ruimte bieden voor nieuwe ontwikkelingen.

In de Visie ruimte en mobiliteit heeft de provincie de karakteristieken van de Zuid-Hollandse landschappen vastgelegd op de kwaliteitskaart. Deze kaart is de basis voor het omgaan met de ruimtelijke kwaliteit. Voor de kenmerkende waarden en karakteristieken waaruit de kwaliteitskaart is opgebouwd zijn in de visie richtpunten opgenomen. Deze geven puntsgewijs aan hoe de provincie wil dat er bij nieuwe ontwikkelingen omgegaan wordt met de kwaliteiten in het gebied. Deze kwaliteitskaart is voor zestien gebieden uitgewerkt in "gebiedsprofielen ruimtelijke kwaliteit".

Een gebiedsprofiel geeft een beschrijving van wat er in het gebied is aan landschappelijke karakteristieken en wat daar speelt. Het gebiedsprofiel beschrijft ook welke kwaliteiten waardevol worden gevonden en wat we er mee willen. Het gebiedsprofiel is samen met gemeenten, andere overheden en gebiedspartners opgesteld als gezamenlijke basis voor het omgaan

met ruimtelijke kwaliteit in dit gebied. Gedeputeerde Staten stellen het gebiedsprofiel vast als bevestiging van dit gezamenlijke vertrekpunt en tegelijk als uitgangspunt voor provinciale plannen.

Ideeën voor nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen moeten passen in het bestemmingsplan. Als dat niet het geval is moet het bestemmingsplan daarop worden aangepast. Het bestemmingsplan is gebonden aan het provinciale ruimtelijke beleid zoals dat is opgenomen in de Visie ruimte en mobiliteit en de bijbehorende Verordening ruimte. Daarin wordt voor ontwikkelingen met een ruimtelijk effect voorgeschreven dat er een beeldkwaliteitsparagraaf moet worden opgesteld. In die paragraaf wordt aangegeven hoe de ruimtelijke kwaliteit met de nieuwe ontwikkeling behouden blijft of zelfs kan worden verbeterd. Het gebiedsprofiel werkt de richtpunten voor iedere regio uit en geeft daarmee een handreiking hoe gemeenten en initiatiefnemers met de ruimtelijke kwaliteit om kunnen gaan. Het staat tussen de provinciale kwaliteitskaart en de beeldkwaliteitsparagrafen van bestemmingsplannen van de gemeenten in.

De kwaliteitskaart is opgebouwd vanuit vier kaarten met ieder een eigen invalshoek. De legenda-eenheden van deze vier kaarten zijn uitgewerkt in de hiervoor genoemde richtpunten. De legenda-eenheden zijn in het gebiedsprofiel uitgewerkt in kaart, beeld en tekst. Bij het opstellen van het gebiedsprofiel is het huidige landschap met de huidige kwaliteiten als uitgangspunt genomen; het landschap zoals dat er vandaag de dag bij ligt. Dit betekent dat op stapel staande ontwikkelingen, die nog niet in uitvoering zijn, niet zijn meegenomen.

Wat is een gebiedsprofiel?

Het gebiedsprofiel is een handreiking om de kwaliteit van initiatieven met een ruimtelijk effect te verbeteren. Dit met het doel om de ruimtelijke kwaliteit in een gebied bij een ingreep te behouden of te versterken. Het gebiedsprofiel bevat een schat aan informatie die gebruikt kan worden om te bepalen met welke kwaliteiten het wenselijk is rekening te houden en hoe dat kan. Elke ontwikkeling vraagt uiteindelijk om maatwerk. Er wordt in het gebiedsprofiel niet bepaald waar welke functie mag komen; er staan geen bestemmingen of functies in. Het is een aanzet om het gesprek over de ruimtelijke kwaliteit van initiatieven en over planvorming aan te gaan.

Het gebiedsprofiel is dus nadrukkelijk geen blauwdruk hoe dingen moeten en dus geen ontwikkelingsplan. De gebiedsprofielen zijn in eerste instantie bedoeld voor de gemeenten en hun adviseurs maar dienen ook als inspiratiekader voor particuliere initiatieven.

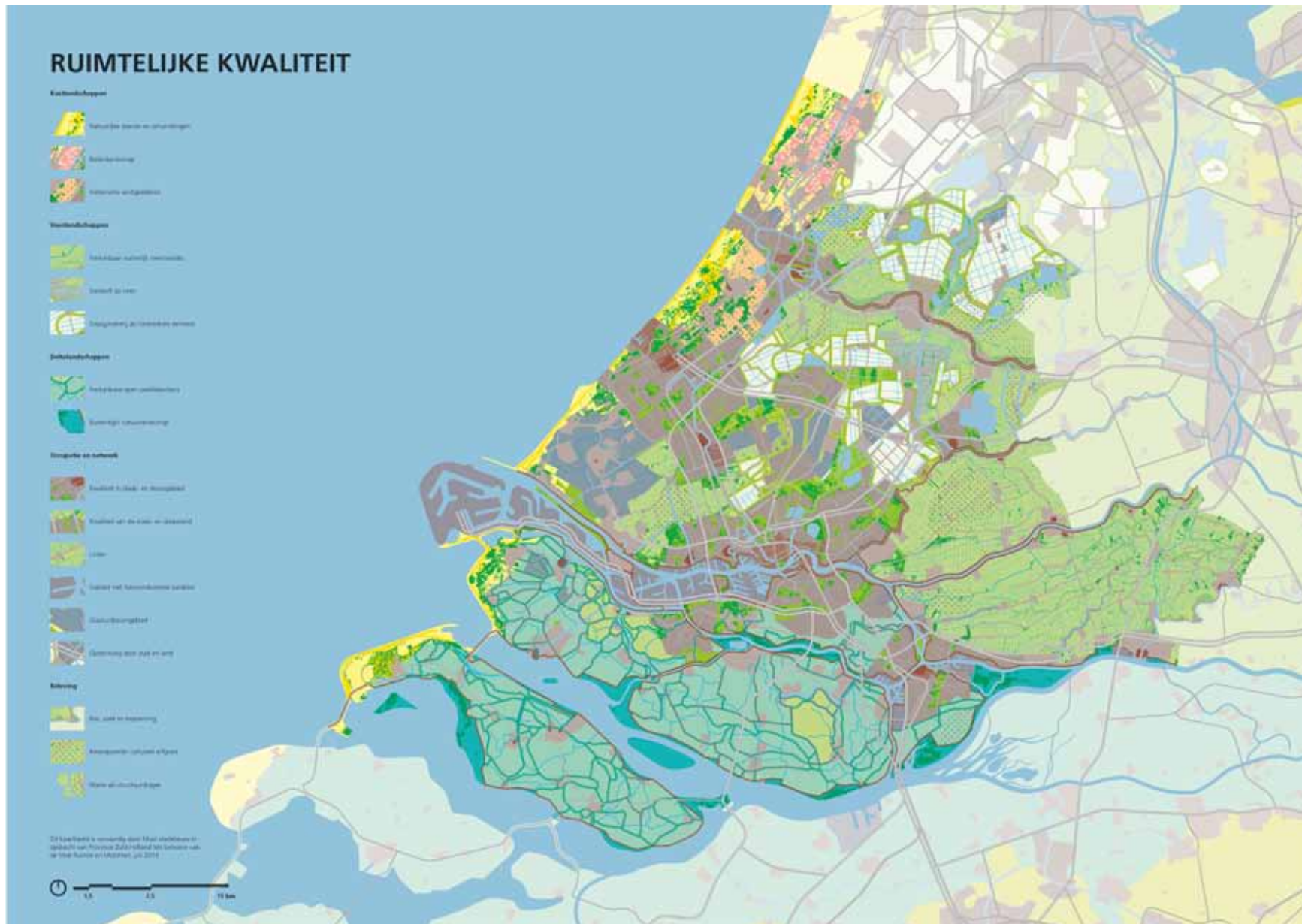
Leeswijzer

In het eerste deel wordt ingegaan op het verhaal van de streek. Hierin wordt een korte omschrijving gegeven van de ontstaansgeschiedenis en de kenmerken van het gebied. Dit verhaal dient als kennismaking met het gebied (geschiedenis en ligging in de ruimere context) en de ontwikkelingen die er spelen.

In het tweede deel worden de voor het gebied relevante legenda-eenheden uit de kwaliteitskaart uitgewerkt (zie kader). Er wordt eerst ingegaan op de karakteristieken, de ontwikkelingen en de richtpunten per legenda-eenheid. Daarna worden de onderdelen van de legenda-eenheid verder uitgewerkt in kaart, beeld en tekst. Hierbij worden kenmerken beschreven en, aanvullend op de richtpunten, ambities geformuleerd die specifiek zijn voor het gebied. In het hoofdstuk 'In de praktijk' is uitgewerkt hoe de kwaliteiten uit de gebiedsprofielen meegenomen kunnen worden in verdere planvorming. Daarvoor wordt een

aantal casussen uitgewerkt als voorbeeld bij het inspireren en het sturen op ruimtelijke kwaliteit.

Het gebiedsprofiel is via de provinciale website digitaal in te zien en te gebruiken.

Kwaliteitskaart uit de Visie Ruimte en Mobiliteit (VRM)

Tijdens het opstellen van dit gebiedsprofiel hebben Provinciale Staten op 9 juli 2014 de Visie ruimte en mobiliteit (VRM) vastgesteld. Deze VRM vervangt de Provinciale Structuurvisie (PSV) van 2 juli 2010 en de daarop volgende actualiseringen als beleidskader voor de ruimtelijke ordening en ruimtelijke kwaliteit. Op basis van voortschrijdend inzicht is het ruimtelijk kwaliteitsbeleid in de VRM anders geordend dan in de PSV. Dat betekent dat sommige legenda-eenheden van de kwaliteitskaart uit de VRM iets afwijken van die uit de PSV. Inhoudelijk heeft deze nieuwe ordening geen invloed op het beleid. Dit gebiedsprofiel is nog ingedeeld op basis van de legenda-eenheden van de kwaliteitskaart uit de PSV. De bijbehorende ambities zijn vervangen door de richtpunten uit de VRM zoals die zijn beschreven in bijlage 1 van de VRM. Hiermee is dit gebiedsprofiel aangehaakt op het vigerende ruimtelijk(kwaliteits)beleid.

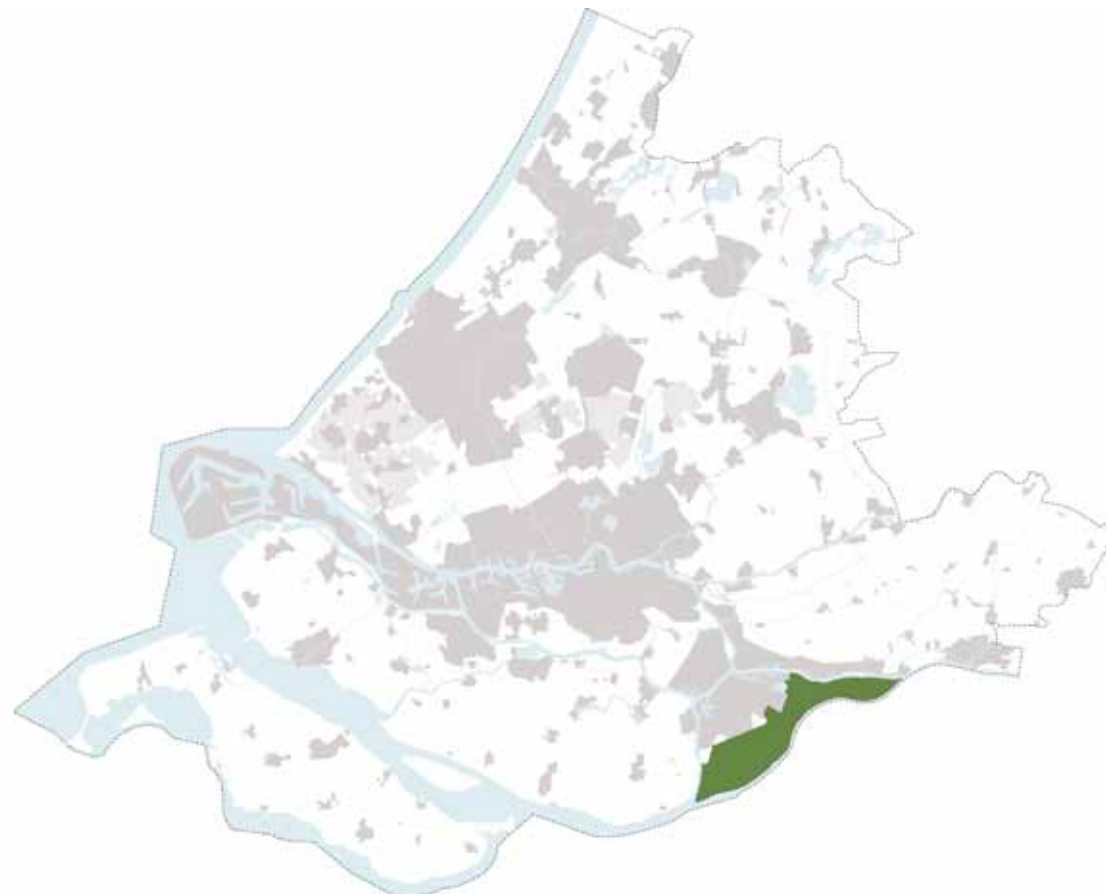
1 Het Verhaal

In dit hoofdstuk krijgt u inzicht in de essenties van de ruimtelijke opbouw en de ruimtelijke kwaliteiten van de Hollandse Biesbosch. Dit zowel voor de huidige karakteristiek en de (te verwachten) ontwikkelingen als voor de in te zetten kwaliteiten en de ambities voor de toekomst. Dit hoofdstuk kunt u zien als een koepel, die richtinggevend is voor de uitwerking van de legenda-eenheden in hoofdstuk 2 en de casussen in hoofdstuk 3.

Tijdfases en karakteristieken

De huidige verschijningsvorm van de Hollandse Biesbosch wordt enerzijds bepaald door de open polders en hoge dijken, anderzijds door de ruige, buitendijkse natuur. De grootste ontwikkelingen hebben plaatsgevonden in de vorige eeuw, zoals de drooglegging van Polder de Biesbosch en de voltooiing van de Deltawerken. Met de aanleg van de Nieuwe Dordtse Biesbosch is het landschap wederom aan het veranderen.

Aan de hand van zes belangrijke tijdfases wordt de ruimtelijke ontwikkeling geschetst van de Hollandse Biesbosch. Dit gebeurt vanuit een regionaal perspectief inzoomend op het plangebied van het gebiedsprofiel. Daarbij staan die stappen voorop, die de huidige ruimtelijke karakteristieken bepalen. De tijdfases geven de grootste ruimtelijke transformaties en het ontstaan van het gebied weer. De ontwikkelingen

Hollandse Biesbosch

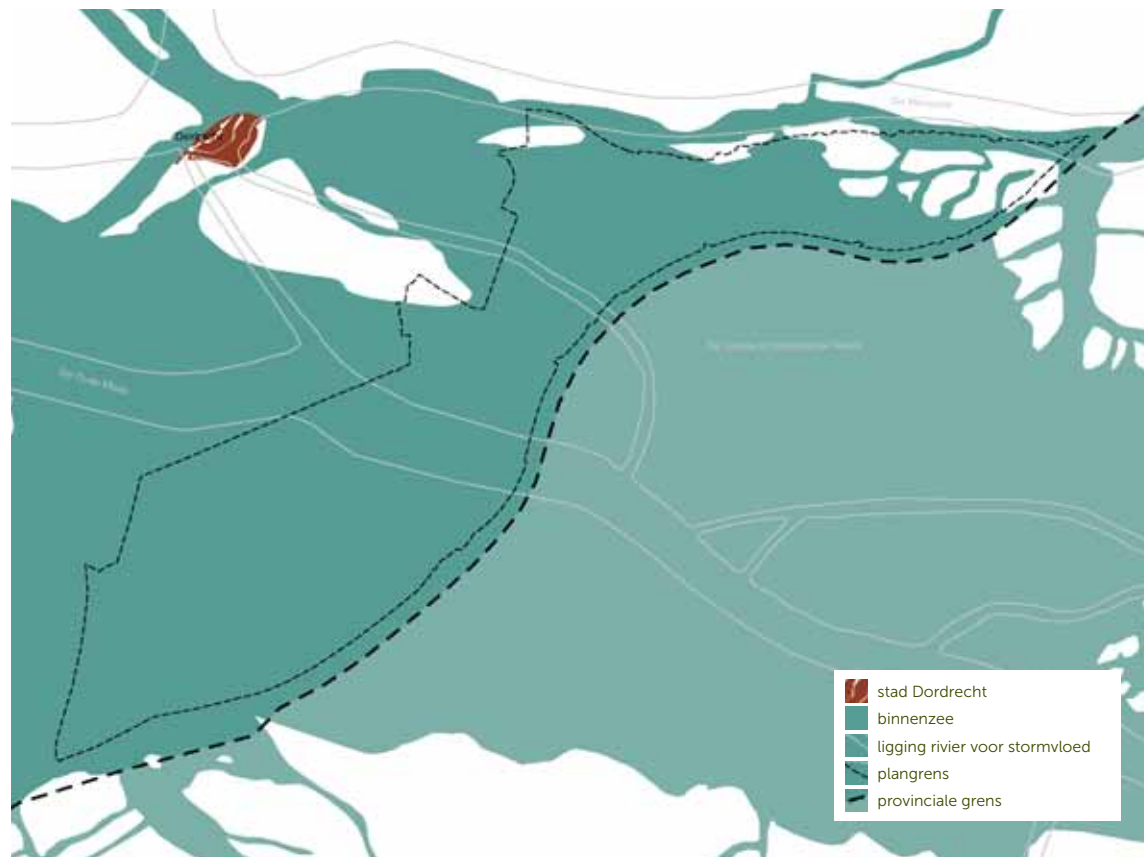
zijn chronologisch weergegeven, maar lopen in elkaar over. Ze vormen geen strak begrensde tijdsperioden.

Sint Elisabethsvloed

In de nacht van 18 op 19 november 1421 richtte een stormvloed grote verwoestingen aan in Zeeland en Holland. Zo ook in de Grootte Waard. Grote stukken polder liepen onder, 22 dorpen verdronken en naar schatting 2.000 mensen verloren het leven. Het verhaal gaat dat in deze nacht de Biesbosch is ontstaan.

De Grootte of Hollandsche Waard was een laaggelegen, omdijkt gebied tussen Dordrecht en Heusden. Het was een streek waar landbouw, fruitteelt, en turf- en zoutwinning de voornaamste middelen van bestaan waren. Het gebied moet er ongeveer hebben uitgezien als de Alblasserwaard in de negentiende eeuw: met veel water, met dorpjes en buurtschappen langs de rivierdijken en ontginningspaden in de polder, en met hier en daar een kasteel. Echter, de ligging aan de monding van de Waal, Merwede en Maas, de vochtige veenbodem en de nabijheid van de zee maakte het gehele gebied uiterst kwetsbaar. Bovendien liet het dijkonderhoud te wensen over door financiële en bestuurlijke perikelen.

Als gevolg van de Sint Elisabethsvloed(en) veranderde de Grootte Waard in een binnensee, het Bergsche Veld. Hoewel er na de overstromingen lange tijd plannen bestonden om het gebied opnieuw in te dijken, gebeurde dat niet. Wel zorgden andere dijkdoorbraken ervoor dat het zoute zeewater door zoet rivierwater werd teruggedrongen. Onder invloed van de getijdenwerking ontstonden in de ondiepe delen van het Bergsche Veld, door de afzetting van fijn zand en slib, verschillende op- en aanwassen. Zo vormde zich in de volgende eeuwen een deltagebied, waar de mensen hun brood verdienden met visvangst, eendenkooien en het vlechten van matten, manden en hoepels van materiaal uit de biezenvelden, rietgorzen en grienden. Het gebied werd bekend als de Biesbosch, een bos van biezen.

Sint Elisabethsvloed

fragment uit: De Sint-Elisabethsvloed, Meester van de Heilige Elizabeth-Panelen, anoniem ca. 1490-1495

Grienden in de Biesbosch

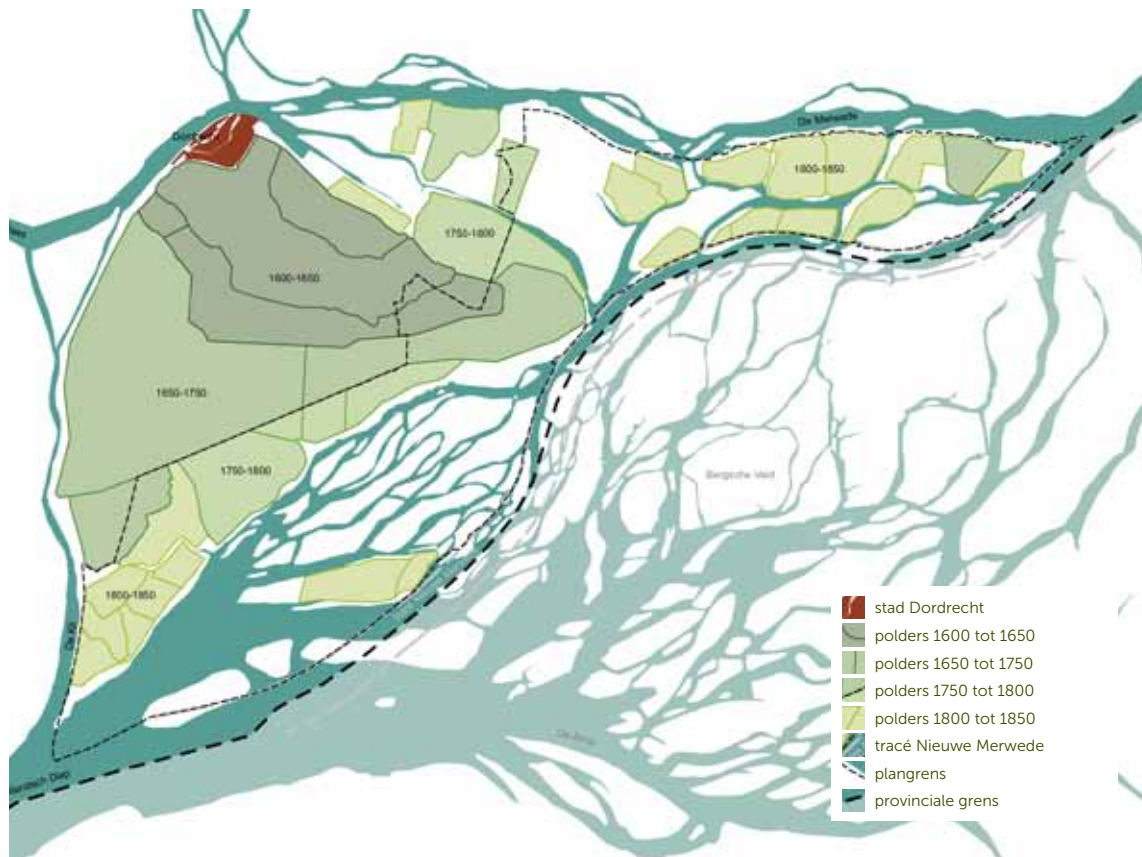
Nieuwe Merwede en het Eiland van Dordrecht

Het proces van op- en aanwassen werd door de mens beïnvloed en bespoedigd. Biezen, maar ook riet en wilgen werden aangeplant om meer slib vast te kunnen houden. Deze werden vervolgens geëxploiteerd. Wanneer de grienden door opslibbing ongeschikt werden dan verhoogde men de kade tot een weidedijk en werd het gebied geschikt gemaakt voor landbouw.

Het duurt tot begin 17e eeuw alvorens een begin wordt gemaakt met de grootschalige herwinning van het door de Sint Elisabethsvloed verloren land. De eerste polder is het Oude Land van Dubbeldam in 1603. Vervolgens ontstaat in vrijwel anderhalve eeuw het gehele Eiland van Dordrecht, een lappendeken van ambachten, polders, heerlijkheden, buitenplaatsen, gehuchten, dorpen en de stad Dordrecht. Daarna volgen kleinere indijkingen. De polderstructuur heeft in belangrijke mate de groei van Dordrecht gestuurd. De stad heeft zich als het ware polder uitgebreid. Veel van de dijken zijn nu nog herkenbaar als lange linten in de stad. Andere dijken vormen de stadsrand.

De waterafvoer van de Merwede werd echter belemmerd door de opslibbing. Bij hoge waterstanden, die belangrijk waren voor de bereikbaarheid van de stad Dordrecht, en ijsvorming kon het fijnmazige netwerk van rivierarmen, kreken en killen verstopen en elders dijkdoorbraken en overstromingen tot gevolg hebben. Toen in 1861 de eerste stoombaggermolen in de Biesbosch verscheen, kon er voor het eerst serieus een begin worden gemaakt met het verbeteren van de waterhuishouding in het gebied. Er werd een kanaal dwars door de Biesbosch gegraven die het water afdoende zou kunnen afvoeren. In 1874 was Nieuwe Merwede een feit en werd de Biesbosch opgedeeld in twee stukken, een Brabants en een Hollands gedeelte.

Voor het graven van deze nieuwe waterweg werden een aantal bestaande killen verbreed, uitgediept en door hoge dijken omgeven. Kreken

Nieuwe Merwede en het Eiland van Dordrecht

Hoge, beplante dijken

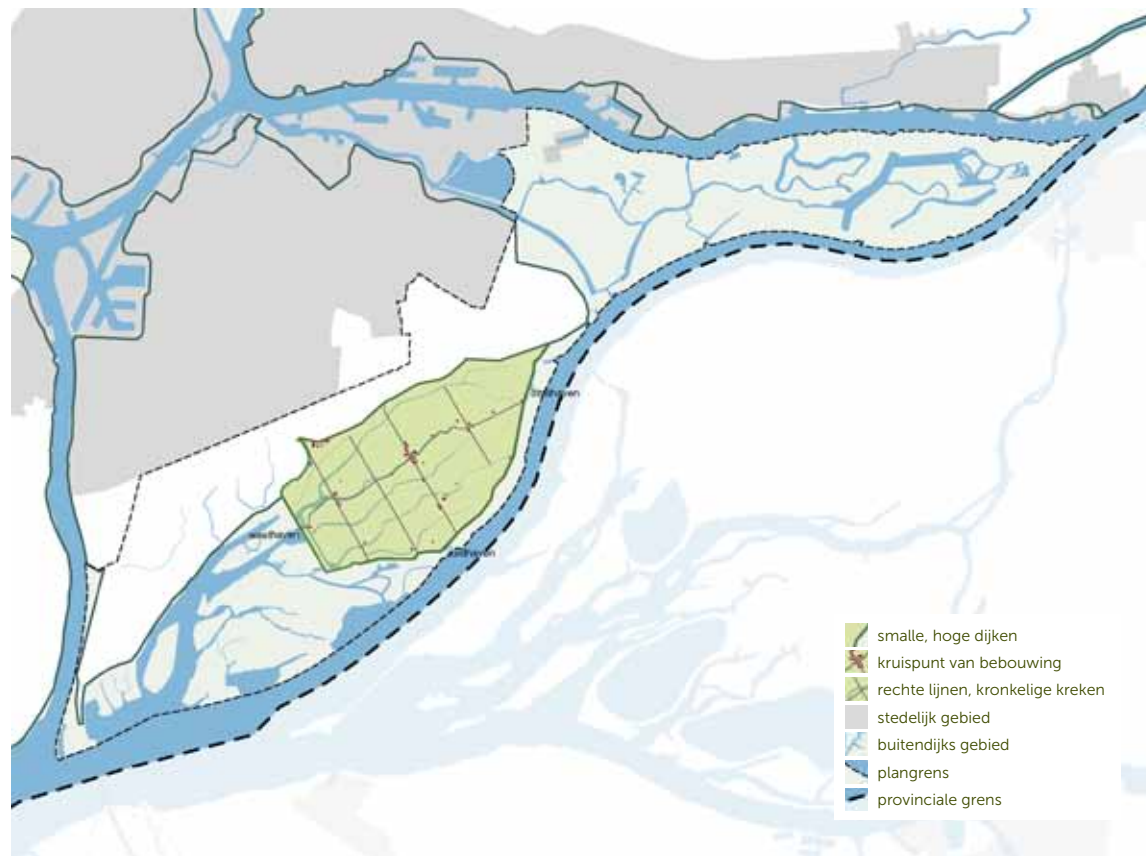
Nieuwe Merwede

die verbonden waren met de Nieuwe Merwede werden bovenstrooms afgedamd. Slechts drie hebben een scheepvaartverbinding met de Nieuwe Merwede behouden en kunnen met een schutsluis bereikt worden, zoals het Wantij via de Ottersluis.

Werkverschaffing

Door de aanleg van de Merwededijk werd het opslibingsproces in het rustige water tussen de 18e eeuwse polders en Nieuwe Merwede versneld. De plannen om deze 'rimboe' in te polderen sunderden tientallen jaren. In maart 1926 ging de eerste spade de grond in. De polder werd ook gezien als voorbeeld voor de Zuiderzeewerken. Naast het genereren van landbouwgrond genereerde het project vooral werk. Honderden werklozen werden door de overheid verplicht om de grienden om te zetten in bouwland. Met het inpolderen van Polder de Biesbosch werd de Dordtse Biesbosch in één klap met de helft in omvang verkleind, en werd de Hollandse Biesbosch opgedeeld in de Dordtse en de Sliedrechtse Biesbosch.

Polder de Biesbosch wordt begrensd door smalle, hoge dijken. Het landschap in de polder is zeer open. Bijzonder is de ruimtelijke structuur waar een grootschalige blokverkaveling en rechtlijnig wegenstelsel samengaan met oude, grillige kreken. De schaarse bebouwing ligt centraal in de polder, op het kruispunt van wegen en waterlopen, en verspreid langs de randen. Opvallend zijn de bomenrijen langs wegen en dijken. Op enkele plekken in de polder staan oude griendketen op terpen die dateren van voor de inpoldering. De economische ligging van het verworven landbouwgebied was bijzonder gunstig. De stad Dordrecht lag tenslotte op een steenworp afstand. Voor de aan- en afvoer van grondstoffen en landbouw producten werden drie havens gebouwd; de Oost-, Zuid- en Westhaven. Door de grote en nog zeer gave cultuurhistorische samenhang binnen de polder is het gebied aangemerkt als kroonjuweel van het Zuid-Hollandse landschap.

Werkverschaffing

Rechte lijnen, kronkelige kreken

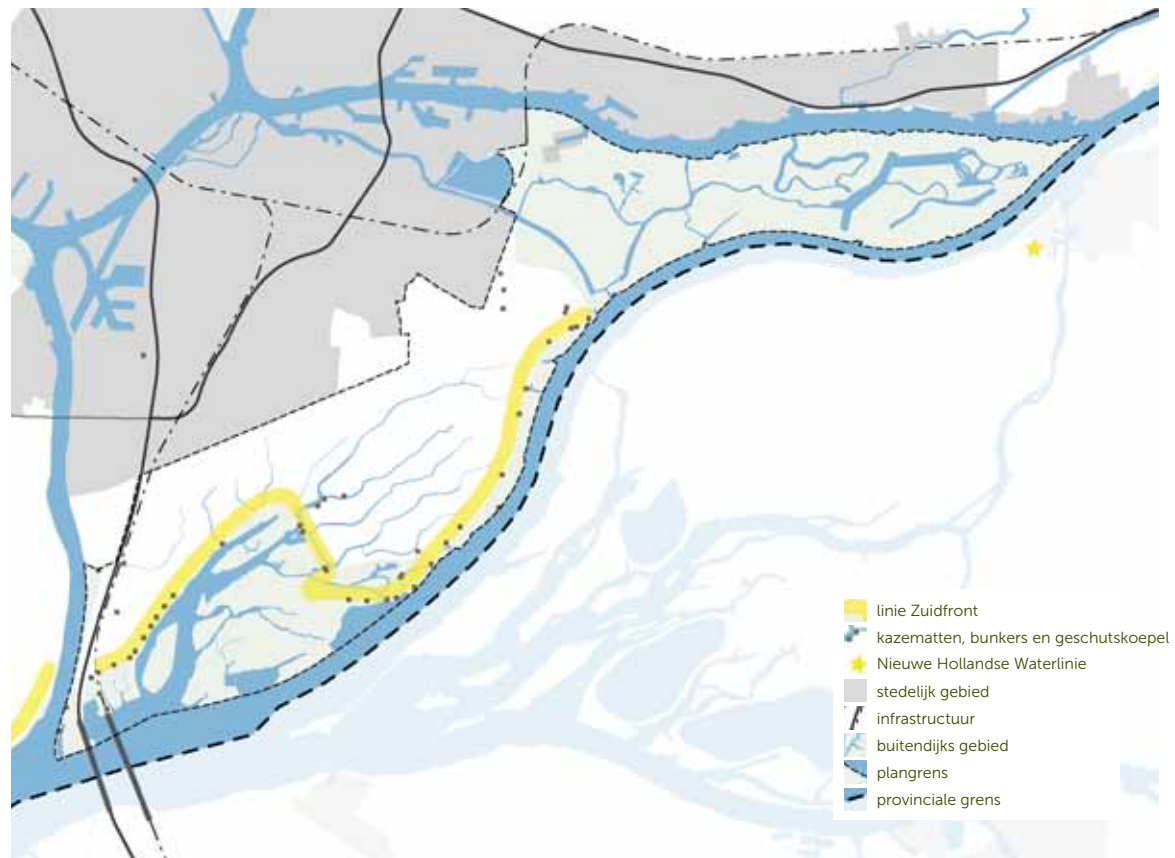
Bebouwing centraal in de polder

Vesting Holland, het Zuidfront

Langs de buitenste, zuidelijke dijken van het Eiland van Dordrecht staan op een regelmatige afstand van elkaar bunkers/kazematten. Ze bestaan uit één laag met een soort schilddak, zijn uitgevoerd in schoon gewapend beton en hebben één toegangsopening. Vanwege de afgeschuinde bovenzijde noemden de Duitsers ze ook wel Piramiden. Het waren groepsschuilplaatsen voor zo'n acht militairen. De kazematten zijn gemaakt tussen februari en mei 1940, in opdracht van de Nederlandse Staat. Toen de Tweede Wereldoorlog uitbrak in Nederland waren ze eigenlijk nog niet helemaal klaar. Tegenwoordig dienen ze vaak als opslagplek of als winterverblijfplaats voor vleermuizen.

De Dordtse kazematten behoorden tot het Zuidfront van de Vesting Holland, gevormd door de lijn Biesbosch-Hellevoetsluis. Vesting Holland is de benaming voor het strategische kerngebied van de Nederlandse landsverdediging tussen 1922 en 1940. Het gebied omvatte het vitale westelijke en verstedelijkte deel van Nederland, welke langdurig stand zou moeten en kunnen houden. Even ten oosten van de Biesbosch lagen de forten van de Nieuwe Hollandse Waterlinie, het oostfront. Het gehele defensiebeleid was er sinds de Eerste Wereldoorlog op gebaseerd, dat Nederland ook bij een nieuwe oorlog haar neutraliteit zou behouden. Pas vlak voor het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog werd ernst gemaakt met de bouw van kazematten. Nadat in de vroege ochtend van 10 mei 1940 reeds duizenden Duitse parachutisten en luchtlandingstroepen binnen de Vesting waren geland, kwamen in de late middag van 12 mei 1940 de eerste landstrijdkrachten van de Duitse hoofdmacht bij Moerdijk de Vesting binnen.

Naast de Nederlandse groepsschuilplaatsen van het Zuidfront zijn er ook nog zeven Duitse bunkers en tobruks aanwezig die behoren tot het Stützpunkt Moerdijk (1942-1943). Dit is als complex het diepst landinwaarts gelegen onderdeel van de Atlantikwall.

Vesting Holland, het Zuidfront

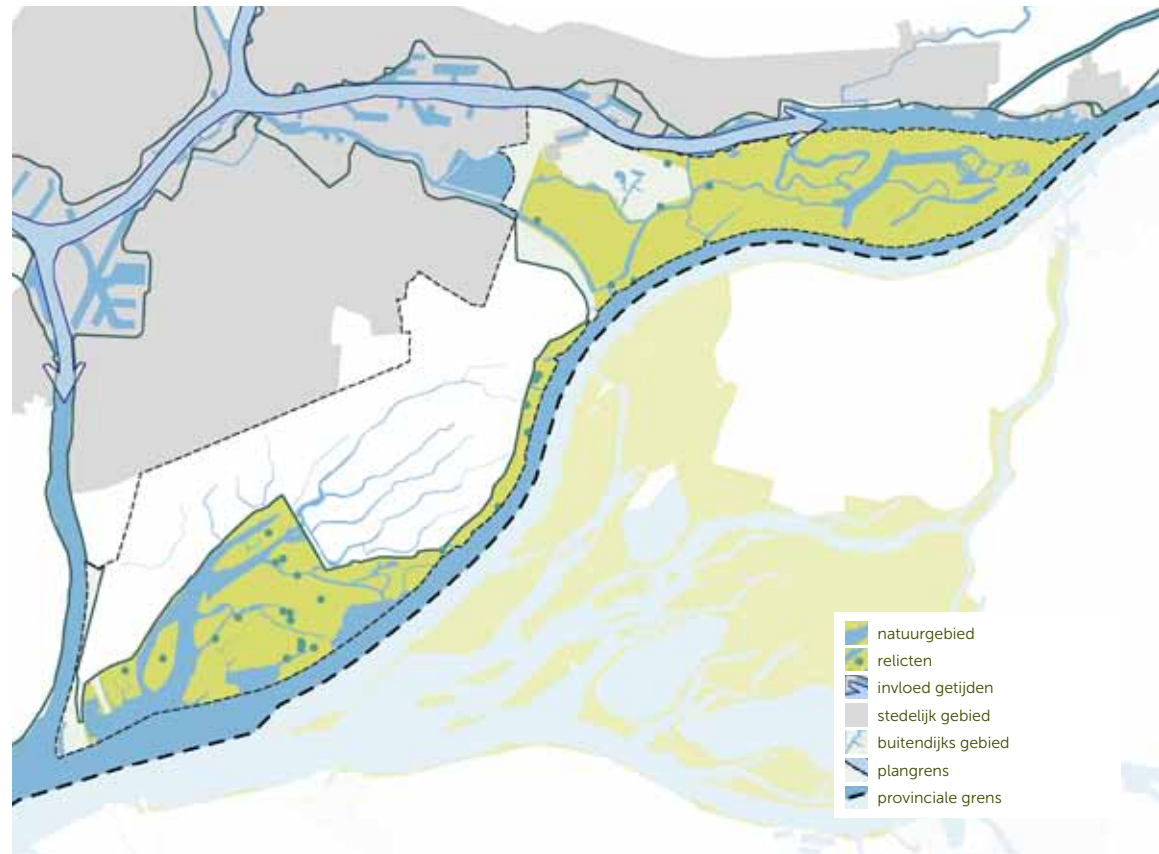
Kazematten langs de dijk

Deltawerken

Na de watersnoodramp van 1953 werden in het kader van het Deltaplan het Volkerak (1969) en het Haringvliet (1970) afgesloten. Hierdoor ging het getij in de Biesbosch terug van gemiddeld 2 meter naar gemiddeld 20 centimeter. Alleen de Sliedrechtse Biesbosch kent nog een relatief groot getijdenverschil (ca. 70cm) door de open verbinding met de rivier de Oude Maas, en via de Noord met de Nieuwe Maas en de Nieuwe Waterweg. Door het wegvallen van het getij verdween ook de eeuwenoude cultuur van biezenplanters, rietsnijders, griendwerkers en kooikers. De natuur kreeg vrij spel. Grienden schoten door, riet- en biezenvelden verruigden. Hier en daar staat nog een oude griendkeet of kooihuis op een terp.

Nieuwe natuur en recreatie

Eeuwenlang waren biezen, rietgorzen en grienden het meest beeldbepalend in de Biesbosch. Natuurontwikkeling heeft er voor gezorgd dat veel natte polders en nieuwe open krekens zijn ontstaan. De Biesbosch is één van de weinige zoetwatergetijdengebieden van Europa. Het is een prima plek voor veel soorten vogels. Sinds kort broeden er zelfs twee koppels zeearenden. In 1988 werden er bevers uitgezet, waardoor er nu een substantiële populatie is. Door de eeuwen heen heeft de mens een enorme invloed gehad op de natuurlijke ontwikkeling van de Biesbosch. De laatste jaren is de variatie aan landschappen toegenomen. In ieder landschapstype leven karakteristieke dieren en planten. In 1994 werd de status van Nationaal Park toegekend aan het gebied. Het Nationaal Park De Biesbosch is sindsdien een beschermd natuurgebied. Het park omvat de Dordtse, Sliedrechtse en Brabantse Biesbosch. Er zijn twee bezoekerscentra en twee musea. Het Biesboschcentrum Dordrecht ligt in de Merwelanden. Dit is een recreatiegebied in het westelijke deel van de Sliedrechtse Biesbosch, in 1968 aangelegd om meer recreatiemogelijkheden te scheppen voor de regio.

Deltawerken

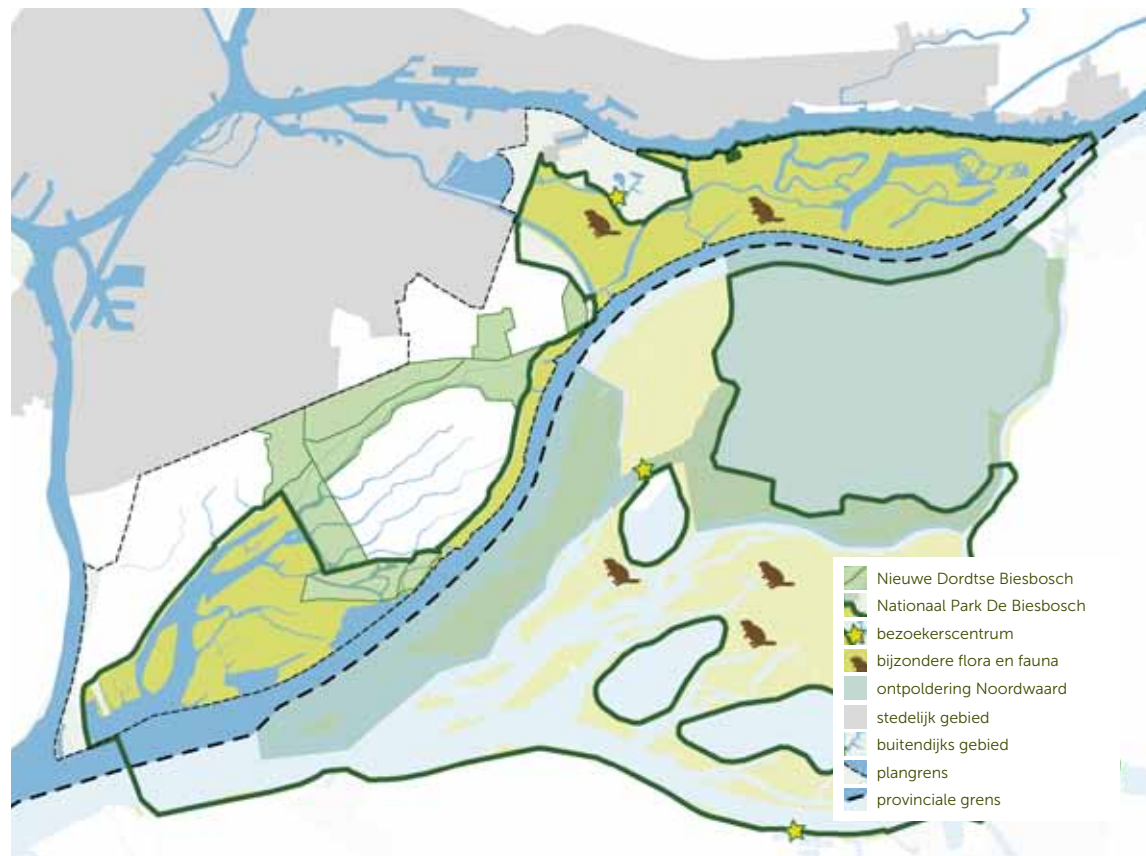

In onbruik geraakte griendkeet, Noordplaat Dordtse Biesbosch

Doorgeschoten Spoor-slootgriend

Momenteel wordt er gewerkt aan de realisatie van de Nieuwe Dordtse Biesbosch. Het project komt voort uit het Structuurschema Groene Ruimte (1993) waarin het Eiland van Dordrecht is aangemerkt als één van de Strategische Groenprojecten: projecten die voorzien in grootschalige natuur- en recreatiebouw aan de rand van de stad. Daarnaast wordt met de Nieuwe Dordtse Biesbosch ook de waterhuishouding en -kwaliteit van stad en land verbeterd. Een aantal projecten is reeds uitgevoerd, waaronder de Elzen in 1990 in het kader van Randstadgroenstructuur en meer recent zoals de ontpoldering van de Tongplaat. Begin 2014 is het bestemmingsplan voor de Nieuwe Dordtse Biesbosch goedgekeurd. Het plan bevat ook maatregelen ten behoeve van een goede landbouwontsluiting. Het landbouwareaal op het Eiland van Dordrecht is de laatste jaren kleiner geworden en de bedrijfsvoering intensiever. De grenzen tussen natuur en landbouw worden daardoor scherper. Ook in het Brabantse deel van de Biesbosch worden maatregelen getroffen met betrekking tot de waterhuishouding. In het kader van 'Ruimte voor de Rivier' worden grootschalige waterbergingsmaatregelen getroffen. Hiervoor wordt de Noordwaard ontpolderd.

Nieuwe natuur en recreatie

Bevers in de Biesbosch

De Elzen

Ontwikkelingen

De afgelopen jaren hebben de Drechtsteden gezamenlijk gewerkt aan een agenda voor de toekomst. De uitkomst is recent vastgelegd in de Regionale Structuurvisie Drechtsteden als ook in de Structuurvisie Dordrecht. Beide visies zijn afgestemd met het provinciale beleid. Daarnaast wordt de Nieuwe Dordtse Biesbosch gerealiseerd. Op basis van de opgestelde inrichtingsplannen worden momenteel nieuwe natuur- en recreatiegebieden nabij de stad gerealiseerd. De beide Structuurvisies, de aanwijzing van de polder de Biesbosch als cultuurhistorisch kroonjuweel en de ontwikkeling van de Nieuwe Dordtse Biesbosch geven gezamenlijk de belangrijkste sturing aan de ruimtelijke ontwikkeling binnen het plangebied van de Hollandse Biesbosch. De tekst hieronder geeft inzicht in de wijze waarop de transformaties zich ruimtelijk zullen vertalen en daarmee van invloed zijn op dit gebiedsprofiel.

Stedelijke ontwikkeling

Dordrecht kent een unieke positie nabij één van de grootste aaneengesloten natuurgebieden van Nederland, het Nationaal Park De Biesbosch. Zowel in de Structuurvisie van Dordrecht 2040 als in de Ruimtelijke Strategie Drechtsteden vormen vier, deels oude en deels nieuwe, verbindingzones tussen de stad en het buitengebied een belangrijke rol. Het betreft twee meer ecologische zones, de Dordwijkzone en de Wantijzone, en twee groene stadslinten, Amstelwijk-Oostkilzone en Alloysenzone. Deze vier verbindingzones maken deel uit van de Stedelijke Ecologische Structuur (SES). Deze groene verbindingen zijn dragers van flora en fauna en van recreatieve routes. De belangrijkste opgave voor de zones is het beschermen van de bestaande groene kwaliteiten als ook het verbeteren van de verbinding door het slechten van barrières voor zowel de recreant als de natuur. De kwaliteit van de overgang van de stad naar

het buitengebied wordt ook bepaald door de stadsrand. De ambitie is om in de komende jaren een zodanige invulling te geven aan de zuidelijke rand van Dordrecht dat deze een kwalitatief hoogwaardige overgangzone vormt tussen stad en land. Nieuwe toplocaties voor ruim en groen wonen bieden een kans om hier vorm aan te geven.

Recreatie en toerisme

De regionale toeristische ambitie is om een verbinding te leggen tussen de drie iconen: Kinderdijk, de Dordtse binnenstad en de Biesbosch. Het Nationaal Park De Biesbosch kent veel bezoekers. Voor de Hollandse Biesbosch ligt het zwaartepunt rond het bezoekerscentrum in het recreatiegebied de Merwelanden. Dit centrum zou vanuit de gehele Biesbosch over water bereikbaar moeten zijn. Deze verbindingen over water vormen ook rond de stad een aantrekkelijk perspectief, zoals die tussen de Merwelanden en de stad over het Wantij. Het streven is ook om de Hollandse en de Brabantse Biesbosch hecht verbonden te houden. Het bestaande veer over de Nieuwe Merwede speelt daarin een belangrijke rol. Een nieuw pontveer voor de fietsers vanuit de Zuidhaven is een wens.

Onderdeel van het recreatiebeleid is de realisatie van een drietal recreatieve knooppunten aan de rand van de stad. De knooppunten moeten zowel het autoverkeer als het grote aantal recreanten op piekdagen kunnen opvangen. Ze vormen een poort naar het buitengebied. De Merwelanden met zijn bestaande zwemplas vormt de meest oostelijke. Westelijk is een knoop gedacht bij sportpark Schenkel met toegang tot de Louisa- en Cannemanspolder als ook het bos de Elzen. Het derde knooppunt ligt in de Alloijzenpolder, hier is een nieuw dagrecreatieterrein voorzien. Om het gebied beter bereikbaar te maken vanuit de (binnen)stad wordt gewerkt aan het verbeteren van de fietsroutes en het compleet maken van

Groene woonwijk Wilgenwende in ontwikkeling

De Merwelanden

Nieuw recreatiegebied Louisa- en Cannemanspolder

het provinciaal wandelroutenetwerk. De groene verbindingzones kunnen beschouwd worden als de hoofdassen van het recreatief wandel- en fietsnetwerk.

Landschap en natuur

De Nieuwe Dordtse Biesbosch brengt de natuur en recreatieve mogelijkheden van de Biesbosch direct bij de stad. De Noorderdiepzone vormt samen met de Kop van 't Land het laatste project dat in het kader van dit Strategisch Groenproject wordt uitgevoerd. Eerder werden al Tongplaat en Louisa- en Cannemanspolder (her)ingericht en werd de Elzen omgevormd tot een gevarieerder bos met meer natuurwaarde. De Noorderdiepzone vormt een belangrijke schakel tussen oost en west, als een ecologische verbinding tussen de Sliedrechtse- en Dordtse Biesbosch. Door de ligging van het Noorderdiep worden recreatiemogelijkheden geboden die direct aansluiten bij de stad. Tegelijkertijd draagt het project in hoge mate bij aan de verbetering van de waterkwaliteit in stad en land door middel van een nieuwe inlaat.

Agrarische ontwikkeling

In de twee grote enclaves Polder de Biesbosch en de Zuidpunt blijft, na de realisatie van de Nieuwe Dordtse Biesbosch, de landbouw centraal staan. De gemeente speelt, als grote grondeigenaar, een actieve rol bij het beschikbaar stellen van ruilgronden voor de bedrijven die vanwege de natuur- en recreatieprojecten worden uitgekocht en de bedrijfsvoering op het eiland voort willen zetten. Ook wordt een nieuwe landbouwontsluitingsweg ontwikkeld. Enerzijds om het landbouwverkeer van het recreatieve verkeer te scheiden, anderzijds ten behoeve van een goede verbinding tussen de landbouwenclaves en de Hoeksche Waard.

Nieuwe Dordtse Biesbosch

Visualisatie Noorderdiepzone

Waterveiligheid

Delen van de dijken van het Eiland van Dordrecht moeten worden versterkt. Op dit moment wordt in het kader van het hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP2), gewerkt aan verbetering van de huidige dijken. Vanuit het Deltaprogramma zijn in de gebiedsrapportage korte, middellange en lange termijn opgaven en maatregelen voor het eiland geformuleerd. Op de lange termijn zal naar verwachting voor de dijkkring een hoogtetekort en sterkte tekort gaan ontstaan. Voor de lange termijn wordt de waterveiligheid van het Eiland van Dordrecht onderzocht. Het Eiland van Dordrecht is kwetsbaar door de nabijheid van de zee, met getijden en stormvloed, en omliggende rivieren, met regenwaterafvoerpieken. De regio wil zich manifesteren als proeftuin, waarin de aanwezige expertise op het gebied van waterbouw, watermanagement en waterbeheer (o.a. Urban Flood Management en MARE) kan worden toegepast. Het eiland is aangewezen als pilot in het kader van de Meerlaagsveiligheid (MLV) van de Deltaprogramma. Dit betekent dat voor het gebied gewerkt kan worden met uiteenlopende veiligheidsnormen, waarbij delen van het buitengebied zo nodig ingezet kunnen worden om het hoge water op te vangen. Door de lange termijn waarop deze pilot is gericht valt deze studie buiten de scope van dit gebiedsprofiel. Een belangrijke discussie in het kader van de veiligheid van de dijken is de aanwezige beplanting. Er zijn in de Hollandse Biesbosch verschillende dijken, zoals de Zeedijk en de Zuidendijk, die een karakteristieke, beeldbepalende beplanting kennen. Echter, bomen op de primaire waterkeringen zijn in het huidige beleid ongewenst. De kap van deze bomen, veelal populieren, stuit op verzet.

Landbouw in Polder de Zuidpunt

Bomen op de Zeedijk

Uitvoering dijkverstering Kop van 't Land

Ambitiebeeld

Uit de koppeling van de karakteristieken van het gebied met de lopende ontwikkelingen kan een ambitie worden vastgelegd die sturend is voor de uitwerking van de legenda-eenheden van dit gebiedsprofiel. Het gaat bij dit ambitiebeeld niet om een nieuwe visie op de Hollandse Biesbosch, maar om een samenvatting van bestaande ruimtelijke beleidsvoornemens. Als geheel komt uit de karakterisering en de schets van de ontwikkelingen het volgende ruimtelijke ambitiebeeld naar voren:

Twee gezichten van de Hollandse Biesbosch

Het plangebied van het gebiedsprofiel Hollandse Biesbosch kent twee gezichten. Centraal in het gebied liggen grote, open kleipolders en aan de oost en westzijde een zoetwatergetijdengebied. Cultuur en natuur gaan hand in hand. Juist de beleving van dit contrast maakt het gebied uniek en aantrekkelijk voor de bewoners en bezoekers. De ambitie is dit contrast te behouden, te versterken en beleefbaar te maken.

Cultuurhistorisch waardevolle polders

De open en laag gelegen kleipolders zijn omringd door hoge dijken. De verkaveling is rationeel en grootschalig. In de polders zijn kronkelige kreken, voormalige getijdengeulen, herkenbaar als verwijzing naar het verleden. Als cultuurhistorisch kroonjuweel is aangewezen de Polder de Biesbosch. Het is een recente, planmatig aangelegde kleipolder met een hoge interne samenhang.

Karakteristieke cultuurhistorische elementen zijn de griendheuvels, de bewaarde griendketen en een centraal polderbuurtschap.

De polders worden nog intensief gebruikt voor landbouw, waardoor het open karakter van de polders behouden blijft. Het is dan ook noodzakelijk om de agrarische sector hier voldoende perspectief te bieden.

Een gezamenlijke ambitie om dit te verwezenlijken is de agrarische verbinding tussen de Hollandse Biesbosch en de Hoeksche Waard.

Natuur met een uiteenlopend karakter

De twee natuurgebieden aan de oost en westzijde van het gebied hebben elk een eigen karakter.

De Dordtse Biesbosch is een moerassig gebied met kreken en platen. De platen zijn afwisselend begroeid met rietruigte en wilgenbossen. De Dordtse Biesbosch is dynamisch.

De Sliedrechtse Biesbosch bestaat uit dynamische natuur met daarin door lage kaden omgeven polders, waarden. De waarden kennen een afwisselde invulling met graslanden, open water en wilgenbos. De tussen de waarden gelegen oude kreeklopen zijn veelal afgedamd.

Het verschil tussen de natuurgebieden draagt bij aan de rijke variatie van het gebied.

Beide natuurgebieden zijn beperkt toegankelijk via land verbindingen, over water is het via de kreken mogelijk diep het gebied in te varen.

De twee gezichten verbonden

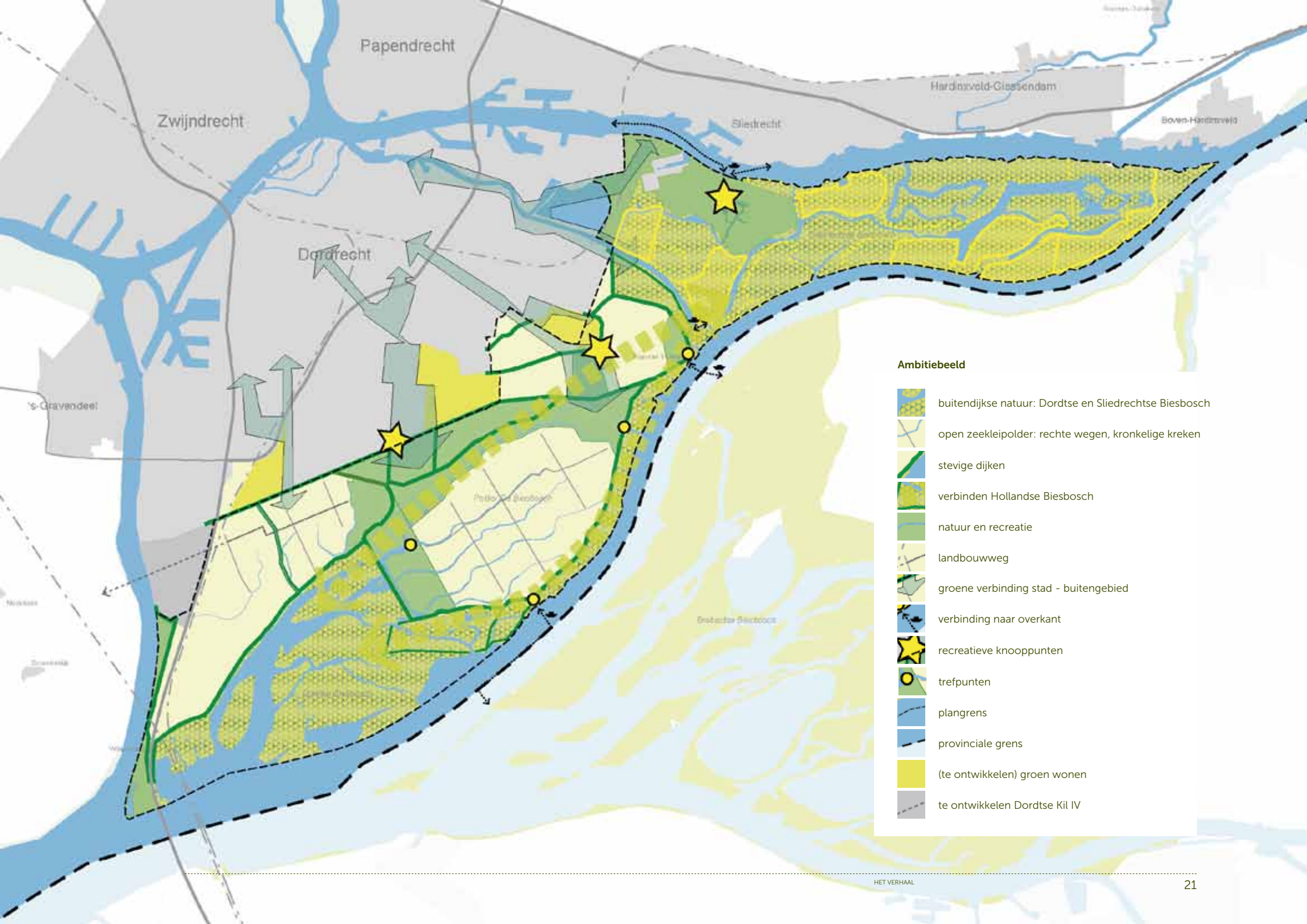
De twee natuurgebieden zijn nu enkel door de uiterwaarden langs de Nieuwe Merwede met elkaar verbonden. De komende periode wordt gewerkt aan een tweede verbindingszone, de Noorderdiepzone. De twee groene zones omlijsten straks als het ware de Polder de Biesbosch, waardoor het contrast tussen cultuur en natuur nog nadrukkelijker wordt.

Een hoogwaardige, afwisselende stadsrand Een goede stadsrand bepaalt de kwaliteit van de overgang naar het buitengebied. De stadsrand wordt gevormd door een brede zone van woonwijken in het groen met daartussen groene verbindingen van de stad naar het landschap. Op een aantal plekken is ruimte voor ruim en groen wonen. De locaties zullen in afwisseling met vier groene verbindingen vanuit de stad,

een nieuw dagrecreatieterrein en het handhaven van een aantal open polders een afwisselende rand vormen.

Stad aan de Biesbosch

De Hollandse Biesbosch speelt een belangrijke rol voor recreanten uit de directe omgeving en de regio. Goede recreatieve verbindingen vanuit de stad met het open landschap zijn dan ook cruciaal. De ambitie is om vier robuuste verbindingen tussen binnenstad en polderland te ontwikkelen. Daarbij brengen de nieuwe natuur- en recreatiegebieden de Biesbosch tot in de achtertuin van de stad. Een goede recreatieve ontsluiting van de gebieden is daarbij van het grootste belang. De ontwikkeling van recreatieve knooppunten aan de rand van de stad en nieuwe 'trefpunten' aan de rivier is de kroon op het werk. De knooppunten dienen als recreatiegebied en startpunt voor routes door het buitengebied. Ze vergroten de relatie van de Hollandse Biesbosch met zowel de stad Dordrecht als de Brabantse Biesbosch.

Ambitiebeeld

- buitendijkse natuur: Dordtse en Sliedrechtse Biesbosch
- open zeekelepolder: rechte wegen, kronkelige krekken
- stevige dijken
- verbinden Hollandse Biesbosch
- natuur en recreatie
- landbouwweg
- groene verbinding stad - buitengebied
- verbinding naar overkant
- recreatieve knooppunten
- trefpunten
- plangrens
- provinciale grens
- (te ontwikkelen) groen wonen
- te ontwikkelen Dordtse Kil IV

2 Legenda-eenheden

Inleiding

In dit hoofdstuk worden de legenda-eenheden uit de Provinciale Kwaliteitskaart uitgewerkt voor de Hollandse Biesbosch. Per kaart krijgt u beknopt inzicht in de kenmerken, de ontwikkelingen, de ambities en de beoogde sturing. Daarbij worden de ambities die in de Provinciale Kwaliteitskaart zijn vastgesteld, aangevuld met regiospecifieke ambities in de uitgewerkte legenda-eenheden.

De kenmerken, ontwikkelingen en ambities zijn kort en kernachtig geformuleerd. Er is hier niet gestreefd naar een complete en uitputtende beschrijving van deze zaken. Aanvullende en meer uitgebreide beschrijvingen zijn te vinden in de diverse beleidsvisies, deelstudies en landschapontwikkelingsplannen die opgenomen zijn in het bronnenoverzicht.

Begrenzing

De plangrens van het Gebiedsprofiel is vastgelegd door de provincie Zuid-Holland in overleg met de gemeente Dordrecht en het Parkschap. Het gebiedsprofiel de Hollandse Biesbosch gaat over het buitengebied van het Eiland van Dordrecht. Het ligt volledig binnen de grenzen van de gemeente Dordrecht. Het gebied wordt begrensd door de zuidrand van Dordrecht met

het toekomstig bedrijventerrein Dordtse Kil IV en de rivieren Dordtsche Kil, Nieuwe Merwede en de Beneden Merwede. Het eiland wordt in tweeën gedeeld door het Wantij. Over het eiland loopt de A16 vanaf de Moerdijkbrug in het zuiden naar de Drechtunnel in het noorden. De tweede belangrijke verkeersader is de N3, vanaf de A15 via de Papendrechtse brug naar de Kiltunnel. Het gebied beslaat de Polder de Zuidpunt ten oosten van de A15, Louisa- en Cannemanspolder, Hania's polder, Polder de Biesbosch, Buitenpolder, de Alloijzen- of Bovenpolder ten oosten van de Meeuwenseweg, Zuidpolder, Vierpolders en het natuurgebied De Hollandse Biesbosch.

Met de partners van de Hollandse Biesbosch is afgesproken om 'over de grenzen heen te kijken' om het gebied in de regionale context te plaatsen. Op de kaarten zult u dus structuren zien die over de plangrens van het Gebiedsprofiel heen gaan. Echter de geformuleerde ambities beperken zich tot de zaken die binnen de plangrens vallen.

De legenda bij de kaarten is als volgt opgebouwd: alle legenda-eenheden die in het plangebied voorkomen staan boven de plangrens in de legenda. Alle eenheden buiten het plangebied staan onder deze plangrens.

Basis voor uitwerking

Hiernaast is als basis voor de uitwerking de relatie weergegeven tussen de bepalende tijd fases met hun gebiedskenmerken en de legenda-eenheden waarin deze karakteristieken terugkomen en zijn uitgewerkt. Uit deze tabel komt naar voren dat de voor dit gebiedsprofiel relevante thema's uit de kwaliteitskaart zijn:

Landschap van de Delta

- Herkenbare open zeeleipolder
- Onderscheidend rivierengebied

Netwerken

- Weg door stad en land
- Doorsnijdend spoor
- Water als structuurdrager

(stedelijke) occupatie

- Kwaliteit van stads- en dorpsrand
- Werkgebieden met karakter

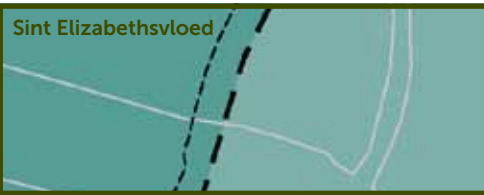
Beleving van Zuid-Holland

- Gevarieerd en verbindend vrijetijdslandschap
- Identiteitsdragers van Zuid-Holland
- Rust en stilte

Tijdfases met kenmerken

Landschapselementen

Legenda-eenheden

Sint Elizabethsvloed

- biezen-, riet- en griendculturen
- kleine op- en aanwasolders
- gebied onder invloed van zee en rivier

- Herkenbare open (zee)kleipolder
- Onderscheidend rivierengebied

Eiland van Dordrecht en de nieuwe Merwede

- open polders
- beplante dijken
- spaarzame bebouwing (oa dijken, veerstoep)
- Nieuwe Merwede
- buitendijks gebied onder invloed van zee en rivier

- Herkenbare open (zee)kleipolder
- Onderscheidend rivierengebied
- Water als structuurdrager

Werkverschaffing

- zeer open, regelmatige polder
- hoge dijken
- landbouw
- dorp in de polder
- kronkelige kreken
- havens

- Herkenbare open (zee)kleipolder
- Water als structuurdrager
- Identiteitsdragers van Zuid-Holland

Vesting Holland, het Zuidfront

- kazematten en bunkers

- Identiteitsdragers van Zuid-Holland

Deltawerken

- natuurontwikkeling
- buitendijkse relictten als griendketen, terpen en eendekooien

- Onderscheidend rivierengebied
- Water als structuurdrager

Nieuwe natuur en recreatie

- (on)toegankelijke natuur
- poort naar de Biesbosch
- recreatiegebieden aan de stadsrand
- fiets-, wandel- en vaarnetwerken

- Gevarieerd en verbindend vrijetijdlandschap
- Kwaliteit van stads- en dorpsrand

De zes tijdfases zijn vertaald naar gebiedskenmerken, die vervolgens voorkomen in de legenda-eenheden

Herkenbare open (zee)kleipolder

Kenmerken

Het Eiland van Dordrecht is één van de Zuid-Hollandse Eilanden met een eigen eiland karakter. Het plangebied ligt precies daar waar de invloed van de zee en de rivier elkaar ontmoeten. Het gebied is voornamelijk onder invloed van de rivier en de inpoldering door de mens ontstaan en heeft het karakter van een open kleipolder; met op- en aanwassen, omringende dijken en een rationele verkaveling.

Ontwikkelingen

- Aan de noordzijde van Polder de Biesbosch wordt een strook natuur aan het Noorderdiep toegevoegd.

Relevante richtpunten uit de Visie Ruimte & Mobiliteit

- Ontwikkelingen houden de onregelmatige patronen en het reliëf in het landschap herkenbaar en in stand.
- Ontwikkelingen dragen bij aan het versterken van de karakteristieke kenmerken van de eilanden en de verschillen daartussen.
- Ontwikkelingen aan de rand van de eilanden passen bij de maat en schaal van de dijk en de deltawateren.
- Herkenbaar houden van het patroon van (ronde) opwas- en (langgerekte) aanwaspolders door behouden en versterken van de (beplante) dijk als herkenbare landschappelijke structuurdrager in contrast met de grootschalig, open polder.
- Versterken van de kreek als herkenbare landschappelijke structuurdrager van het

zeekleilandschap.

- Bebouwing concentreert zich in of bij compacte kernen, niet in het open middengebied van de polders.
- Behoud van het contrast tussen de binnendijkse akkerbouwvelden en buitendijkse natuur.
- Ontwikkelingen dragen bij aan het herkenbaar houden van het kleinschalige dijkenpatroon en de relatief onregelmatige verkaveling.
- Behoud van maat en weidsheid van de poldereenheden. Eventuele nieuwe bebouwing en bouwwerken worden geplaatst binnen het bestaande dijklint en niet in de veenweidepolders.
- Behouden van de doorzichten vanaf de dijk op het achterliggende landschap.
- Ontwikkelingen dragen bij aan behoud of herstel

van de openbaarheid van oevers.

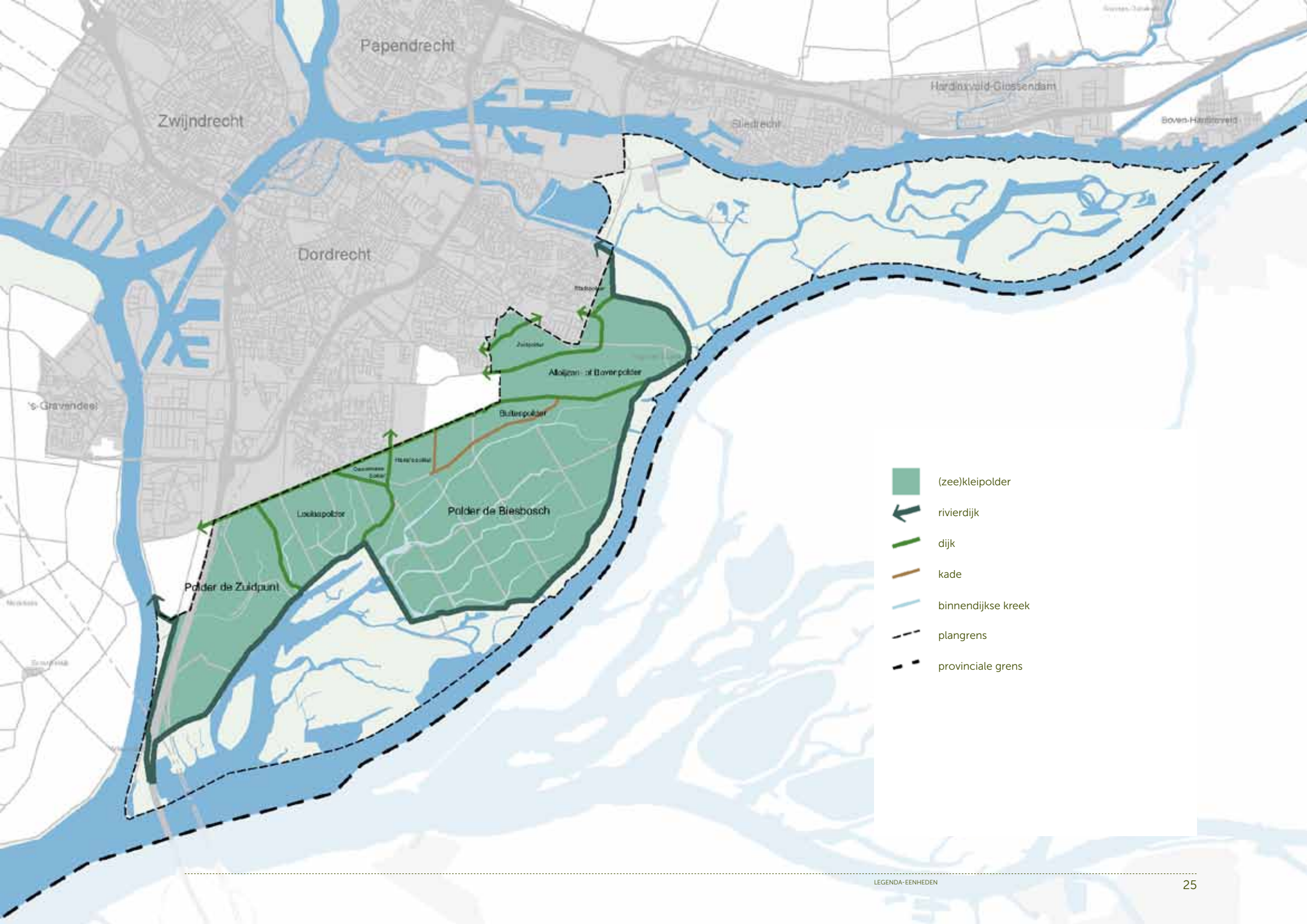
- Behoud of vergroten van ruimte voor dynamische natuurlijke processen, waterstanden en zoetzoutovergangen.
- Ontwikkelingen dragen bij aan het behouden of versterken van het contrast in natuurlijkheid tussen binnen- en buitendijks gebied.

Sturing

Het behoud van het karakteristieke dynamische natuur en het waardevolle agrarische cultuurlandschap van de kleipolder ligt bij het Nationaal Park, Staatsbosbeheer, gemeente en provincie.

Herkenbare open (zee)kleipolder - Polder De Biesbosch

Zwijndrecht

Papendrecht

Hardinxveld-Giessendam

Sliedrecht

Boven-Harboerveld

Dordrecht

's-Gravendeel

Polder de Zuidpunt

Looisepolder

Polder de Biesbosch

Blutsiepolder

Alkmaar- of Boverpolder

- (zee)kleipolder
- rivierdijk
- dijk
- kade
- binnendijkse kreek
- plangrens
- provinciale grens

(Zee)kleipolder

Kenmerken

Het Eiland van Dordrecht bestaat voor een groot deel uit kleipolders: laag gelegen, open gebieden, met een dik kleidek als ondergrond. De verkaveling is vaak geometrisch en grootschalig. Een kleipolder is qua oorsprong een ronde opwaspolder (oorspronkelijk opgeslibde en daarna ingepolderde eilandjes in getijdenwater) of langgerekte aanwaspolder (aangeslibd en ingepolderd land tegen bestaande polders en daarna omgeven door dijken). De kreken in deze polders en beplante dijken zijn belangrijke structurerende elementen. Er is een grote mate van openheid met contrasten tussen buitendijkse natuur en strak verkavelde agrarische polders. In de polders is de omvorming van een rivieren- naar een cultuurlandschap herkenbaar aan landschappelijke elementen: dijken, kaden, wielen en vriendheuvels (terpen). De polders hebben bovendien elk een eigen karakter. Een

gedetailleerde beschrijving van de kenmerken van de polders is te vinden in het Beeldkwaliteitsplan Nieuwe Dordtse Biesbosch (2009).

Ambities

- Herkenbaar houden van het patroon van (ronde) opwas- en (langgerekte) aanwaspolders door behouden en versterken van de (beplante) dijk als herkenbare landschappelijke structuurdrager in contrast met de grootschalig, open polder.
- Ontwikkelingen dragen bij aan het contrast tussen de regelmatige patronen in de polder en de (verkaveling rond) de kronkelige kreken.
- Versterken van de kreek als herkenbare landschappelijke structuurdrager van het kleilandschap.
- Versterken van het contrast tussen binnendijkse akkerbouwpolders en buitendijkse natuur.
- Behouden van de agrarisch, open en weidse polders en het benadrukken van de individuele

eigenschappen van de polders, zodat de landschappelijke verschillen versterkt worden. Door te zorgen voor een gezonde landbouw als beheerder van het open cultuurlandschap.

- Beter toegankelijk maken van het agrarisch land en het vergroten van de biodiversiteit, om het open landschap meer beleefbaar te maken.
- Verder ontwikkelen van de Nieuwe Dordtse Biesbosch tot recreatie en natuurgebied.

Alloijen- of Bovenpolder

Het (zee)kleipolderlandschap: hoge, veelal beplante dijken omkaderen het open, regelmatige agrarische landschap

Rivierdijk

Kenmerken en ambities

Zie: 'Onderscheidend rivierengebied' onder Rivierdijk (pag. 35).

Dijk

Kenmerken

De kleipolders worden omkaderd door diverse dijken, duidelijk zichtbare structuurdragers in het landschap. De dijken in het gebied zijn smal en hoog met steile taluds, veelal beplant met meerdere rijen bomen (populieren). Af en toe worden de bomenrijen onderbroken door bebouwing langs de dijk. Karakteristieke voorbeelden zijn de Zuidendijk en de Zeedijk. Aan de oostzijde van de Zanddijk en de Zeedijk staat nagenoeg langs de gehele lengte een rij fraaie knotwilgen. Meer ten westen van het gebied komen ook onbeplante dijken voor, zoals de Wioldrechtse Zeedijk. Samen met de Zuidendijk vormt de (Wioldrechtse) zeedijk voor een groot deel de stadsrand van Dordrecht. Het contrast tussen stad en buitengebied is er goed te ervaren.

Ambities

- Behouden en versterken van de dijken als doorgaande lijnen met een samenhangend profiel.
- Structurerende karakter van de dijk met bomen behouden.
- De bebouwing van de (nieuwe) uitbreidingswijken van Dordrecht houdt afstand tot de dijk.
- Toegankelijkheid van dijken voor wandelaars vergroten.

Beplante Zeedijk

Kade

Kenmerken

In het gebied ligt de Zuidbuitenpoldersekade, een lage kade langs het Noorderdiep. De kade is voor een klein deel beplant met twee rijen bomen, maar ligt verder als groene lijn in het open polderlandschap. Ter hoogte van de Van Elzelingenweg is de kade vergraven. De kade is niet voor verkeer toegankelijk.

Ambities

- Behouden en herstellen van het continue groene kadeprofiel, waardoor de groene kade als begrenzing van de poldereenheid zichtbaar blijft.
- Toegankelijkheid van de kade voor langzaam verkeer vergroten.

Zuidbuitenpoldersekade

Binnendijkse kreek

Kenmerken

In de 17e eeuw werd begonnen met de inpoldering van het gebied, met als laatste de drooglegging van Polder de Biesbosch in 1926. In een aantal polders, zoals Polder De Biesbosch, de Louisapolder en de Polder De Zuidpunt, werden kreekrestanten gebruikt voor de afwatering. De krekken hebben een karakteristiek profiel. De oevers zijn steil en liggen iets hoger ten opzichte van het omliggende gebied. De krekken beginnen breed, maar worden richting het oosten steeds smaller. De binnendijkse krekken functioneren als sloten en zijn te herkennen aan hun grillige verloop.

In Dordrecht wordt de term kreek niet gebruikt, hier wordt gesproken over een kil of een els binnendijks en buitendijks meestal over een gat, een diep of een water.

Ambities

- Herkenbaar en beleefbaar houden van het grillige verloop en het karakteristieke profiel van de krekken.
- Kenmerkende profiel met steile oevers behouden.

Sluiskil

Onderscheidend rivierengebied

Kenmerken

Het buitendijkse rivierengebied van het Eiland van Dordrecht bestaat uit de Sliedrechtse Biesbosch en de Dordtse Biesbosch met langs de Merwede een smalle natuurstrook die beide gebieden met elkaar verbindt. De gebieden maken deel uit van het Nationaal Park De Biesbosch, dat op de grens ligt van de provincie Noord-Brabant en Zuid-Holland. Hieronder valt ook de Brabantse Biesbos, de drie gebieden horen landschappelijk bij elkaar. De buitendijkse zoetwatergetijdenlandschappen zijn uniek in Nederland en worden gekenmerkt door een natuurlijk karakter met een afwisseling van getijdenkreeken, grienden, gorzen, kleimoerassen en waarden met grasland. Wel kennen ze elk een eigen karakter. De overgang van de natuurgebieden en het polderlandschap wordt gevormd door de rivierdijk. De rivierdijken zijn lijnvormige elementen in het landschap met als primaire functie het keren van water.

Ontwikkelingen

- Met de Noorderdiepzone wordt een tweede verbinding tussen de twee natuurkernen ontwikkeld.
- De dijken worden periodiek aangepast aan de dan geldende veiligheidsnormen.

Relevante richtpunten uit de Visie Ruimte & Mobiliteit

- Ontwikkelingen dragen bij aan het behoud of vergroten van ruimte voor dynamische natuurlijke processen, waterstanden en zoet-zoutovergangen in de Deltawateren en natuurlijke buitendijkse

gebieden.

- Ontwikkelingen houden de onregelmatige patronen en het reliëf in het landschap herkenbaar en in stand.
- Ontwikkelingen dragen bij aan het versterken van de karakteristieke kenmerken van de eilanden en de verschillen daartussen.
- Ontwikkelingen aan de rand van de eilanden passen bij de maat en schaal van de dijk en de deltawateren.
- Versterken van de kreek als herkenbare landschappelijke structuurdrager van het zeeleilandschap.
- Ontwikkelingen dragen bij aan het herkenbaar houden van het kleinschalige dijkenpatroon en de relatief onregelmatige verkaveling.

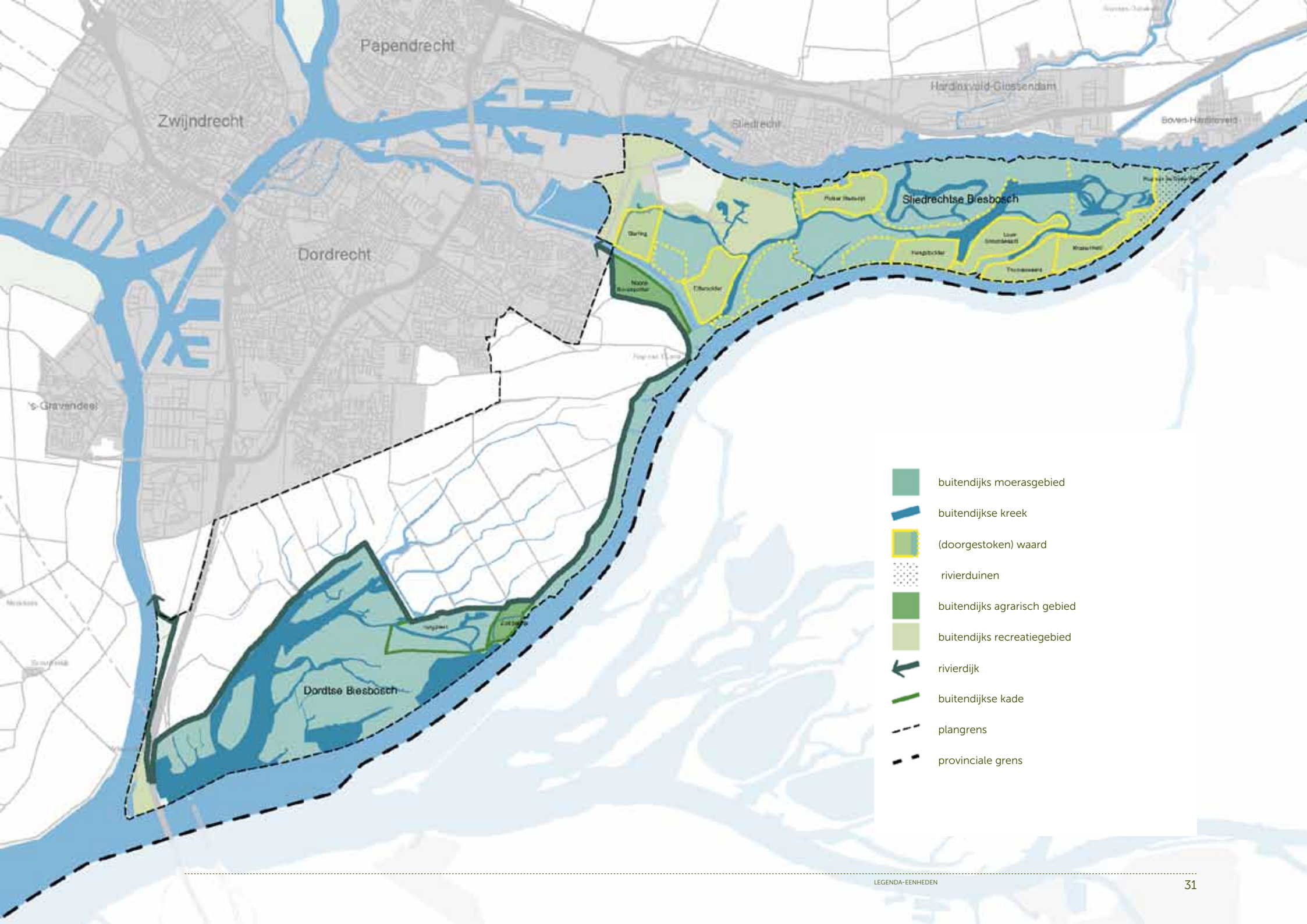
- Behouden van de doorzichten vanaf de dijk op het achterliggende landschap.
- Ontwikkelingen dragen bij aan behoud of herstel van de openbaarheid van oevers.
- Behoud of vergroten van ruimte voor dynamische natuurlijke processen, waterstanden en zoetzoutovergangen.
- Ontwikkelingen dragen bij aan het behouden of versterken van het contrast in natuurlijkheid tussen binnen- en buitendijks gebied.

Sturing

De sturing voor het buitendijkse deel van het rivierengebied valt onder de verantwoordelijkheid van het Nationaal Park De Biesbosch, Staatsbosbeheer en Rijkswaterstaat.

Onderscheidend rivierengebied - De Tongplaat

Zwijndrecht

Papendrecht

Hardinxveld-Giessendam

Sliedrecht

Boven-Harboord

Dordrecht

Sliedrechtse Biesbosch

Dordtse Biesbosch

- buitendijks moerasgebied
- buitendijkse kreek
- (doorgestoken) waard
- rivierduinen
- buitendijks agrarisch gebied
- buitendijks recreatiegebied
- rivierdijk
- buitendijkse kade
- plangrens
- provinciale grens

Buitendijks moerasgebied

Kenmerken

De Sliedrechtse Biesbosch en de Dordtse Biesbosch zijn beiden buitendijks gebied met kreken en delen van moeras. Vooral de Dordtse Biesbosch wordt gekenmerkt als onbedijkt moerassig gebied doorsneden door kreken en begroeid met rietruigte en wilgen. Het gebied bestaat uit diverse 'platen', zoals o.a. de Janusplaat, Noorderelsplaat, Hoge Biezenplaat, Benedenste en Bovenste Beversluisplaat, Koekplaat. De Tongplaat is recent ontwikkeld tot buitendijks natuurgebied. Daarbij is een verbindende kreek van de Nieuwe Merwede naar het krekengebied ten zuidoosten van De Elzen aangelegd.

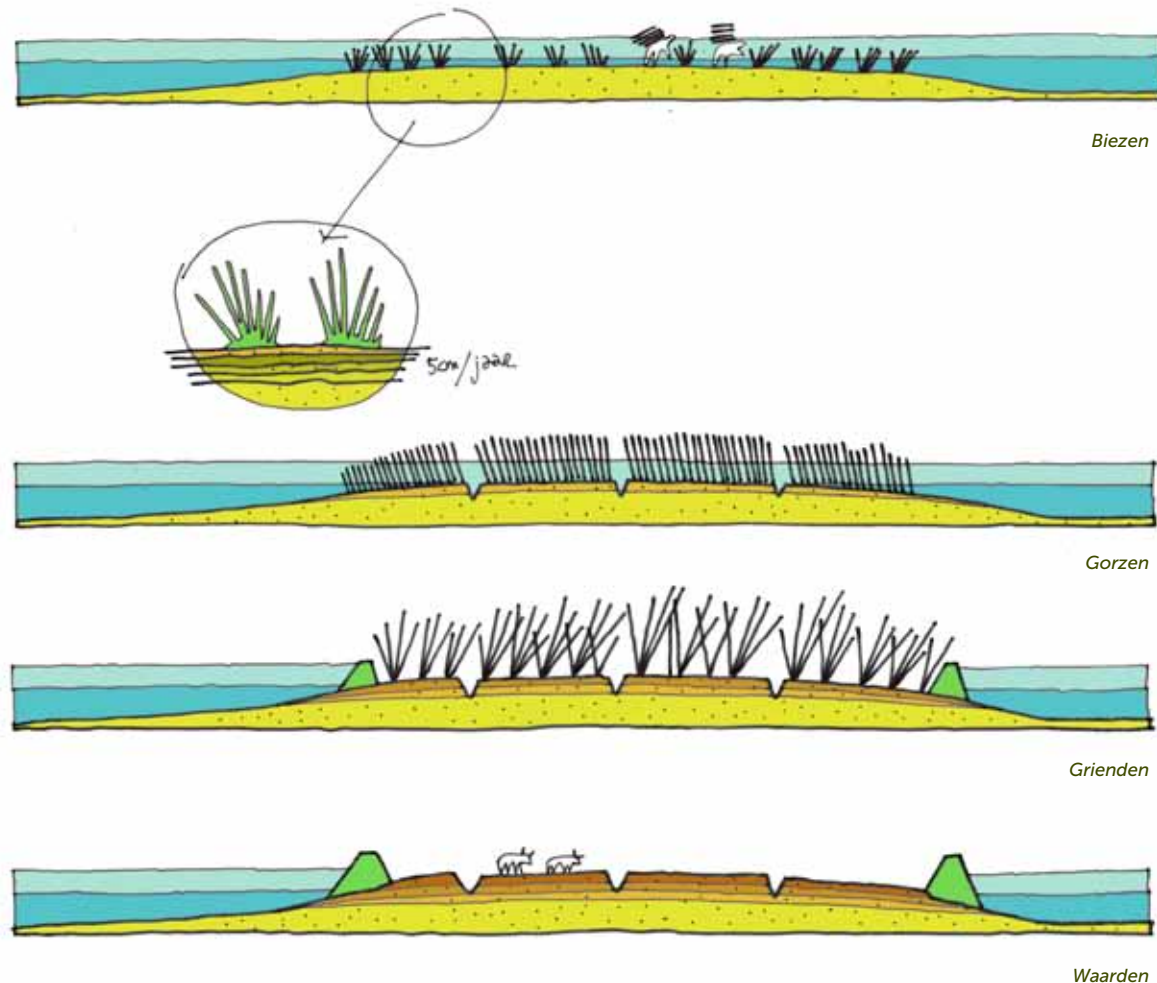
Ambities

- Behouden van het natuurlijke karakter van de buitendijkse moerasgebieden in de Dordtse en Sliedrechtse Biesbosch.
- Beleefbaarheid van het gebied behouden en versterken, evenals de aanwezige natuurwaarden.
- Karakteristieke verschillen in de natuurgebieden als gevolg van verdere gaande ontwikkeling van de inpoldering de Sliedrechtse Biesbosch behouden.
- Cultuurhistorische relictten als hakhoutbossen en grienden behouden en versterken.
- Verschil in toegankelijkheid door zonering behouden.

Buitendijkse kreek

Kenmerken en ambities

Zie: 'Water als structuurdrager' onder Buitendijkse kreek (pag. 48).

Ontwikkeling van biezen, naar gorzen, grienden en uiteindelijk waarden

(Doorgestoken) waard

Kenmerken

In tegenstelling tot de Dordtse Biesbosch zijn in de Sliedrechtse Biesbosch kleine polders omringd met lage kaden, aanwezig. Dit zijn de zogenaamde Waarden. Het gebied wordt afgewisseld met, grillige kreken en wilgenbossen. De waarden zijn in gebruik als gras- en bouwland en alleen over water te bereiken. De stroomdalgraslanden die hier voorkomen zijn soortenrijk, relatief open, kennen een grazige begroeiing op de relatief droge gronden langs de rivier. Een aantal buitendijkse kades rond de waarden is ten behoeve van natuurontwikkeling doorgestoken. Hier ontwikkelt zich een moerasgebied, waarbij nog relictten van de kades zichtbaar zijn.

Ambities

- Behouden van de nog aanwezige waarden in de Sliedrechtse Biesbosch.
- Stroomdalgraslanden behouden en uitbreiden in de waarden/polders.
- (Meer) actief beheren voor het behoud van het karakteristieke open beeld van waarden.

Waarden in Sliedrechtse Biesbosch

Rivierduinen

Kenmerken

Aan de oostkant van de Sliedrechtse Biesbosch bevindt zich één van de laatste intacte systemen van rivierduinen in Nederland. De rivier de Merwede heeft hier zandig materiaal afgezet dat op bepaalde plekken is opgestoven tot lage duinen, onder meer bij de Kop van de Oude Wiel en Klein Kraaiennest. Kenmerkend zijn de zandstrandjes met rivierduinvegetatie.

Ambities

- In stand houden van de huidige verschijningsvorm van de rivierduinen door een adequaat beheer.

Stroomdalgrasland Kop van de Oude Wiel

Buitendijks agrarisch gebied

Kenmerken

Zuidplaatje en Noordbovenpolder zijn buitendijkse gebieden, beide polders worden op dit moment droog gehouden in dagelijkse omstandigheden door een buitendijkse kade en zijn in agrarisch gebruik. In de Noordbovenpolder bevindt zich tevens een waterwingebied.

Tongplaat en Zuidplaatje zijn beide in de 18e eeuw al ingepolderd en tot de inpoldering van de Polder de Biesbosch in 1926 'eenzame' polders binnen de buitendijkse Biesbosch gebleven. Zuidplaatje en Noordbovenpolder zijn beide ingepolderd, bedijkt en worden bemaald en dus feitelijk niet buitendijks gelegen gebied, hoewel ze wel buiten de primaire waterkering liggen. Zuidplaatje is als polder vrij uniek omdat hier nog altijd een kooikil loopt, die in het verleden als natuurlijke eendenkooi werd gebruikt door er vangarmen aan toe te voegen. Het aanwezige bos wijst ook nog op deze functie. Zuidplaatje: kleine polder met eendenkooi, kooikil

en schotbalksluis komt als complex waarschijnlijk in aanmerking voor de status van gemeentelijk monument.

Ambities

- Op termijn omvormen van Zuidplaatje naar natuurgebied.

Buitendijks recreatiegebied

Kenmerken en ambities

Zie: 'Gevarieerd en verbindend vrijetijdslandschap' onder Buitendijks recreatiegebied (pag. 63).

Zuidplaatje

Rivierdijk

Kenmerken

De rivierdijk, ook wel hoofdwaterkering bestaat uit de Wantijdijk, Zeedijk, Oostdijk, Zuiddijk, Zuidwestdijk, de Buitendijk en de dijk langs de Dordtse Kil. De hoofdwaterkering kenmerkt zich door de hoogte van de dijk en de schaarse beplanting en bebouwing op en aan de dijk. Het is een lange lijn van west naar oost die de buitendijkse natuur scheidt van het binnendijkse cultuurlandschap. De dijk is hoog, breed en geometrisch vormgegeven. De rivierdijk wordt grotendeels begraasd door schapen en is slechts beperkt toegankelijk voor wandelaars.

Ambities

- Nieuwe ontwikkelingen dragen bij aan behoud van de rivierdijk als herkenbare landschappelijke structuurdrager van het rivierengebied.
- Behouden en versterken van de continuïteit van de dijk qua onbeplant profiel en als grens

Zeedijk

tussen het buitendijkse en binnendijkse karakter. Dit draagt bij aan het herkenbaar houden en begrijpbaar houden van de dijk.

- Behoud of herstel van openbaarheid van oevers, waar mogelijk i.v.m. aanwezige natuurwaarden.
- Waar mogelijk koppelen van recreatieve routes aan water en/ of dijk.
- Inzetten van de hoogte van de dijk voor het beleefbaar maken van het contact tussen binnen en buiten.
- Toegankelijk maken van de rivierdijk als doorgaande route voor wandelaars.

Buitendijkse kade

Kenmerken

Aan de zuidzijde van het Wantij ligt in het buitendijkse gebied een kade in het verlengde van de Wantijdijk, parallel aan de Zeedijk. Deze kade is onbeplant en vormt de grens tussen het open polderlandschap en het natuurlijke karakter van de oevers van het Wantij.

Ook de kaden rondom Tongplaat en Zuidplaatje liggen in het buitendijkse gebied. Recent is de kade rondom Tongplaat op twee plekken doorgestoken.

Ambities

- Behouden en herkenbaar houden van het continue groene kadeprofiel.
- Beleefbaar maken door toegankelijkheid voor wandelaars te vergroten, waar mogelijk i.v.m. aanwezige natuurwaarden.

Buitendijkse kade Noord-Bovenpolder

Weg door stad en land

Kenmerken

Dit gebiedsprofiel gaat in op rijkswegen of autowegen met het karakter van een snelweg. De (afslagen van) snelwegen zijn aanleiding voor nieuwe stedelijke ontwikkeling. Snelwegen zijn grote lijnen met veel impact. Zowel het zicht vanaf als de blik op zijn bepalend voor de uitstraling van het gehele gebied. Vaak liggen woon- en werkgebieden echter als achterkanten naar de snelweg of wordt de weg afgesloten van zijn omgeving door geluidswering. Aan de westzijde van het Eiland van Dordrecht ligt de A16.

Ontwikkelingen

- Op termijn is een extra toe- en afrit voorzien bij de aanleg van de Dordtse Kil IV.

Relevante richtpunten uit de Visie Ruimte & Mobiliteit

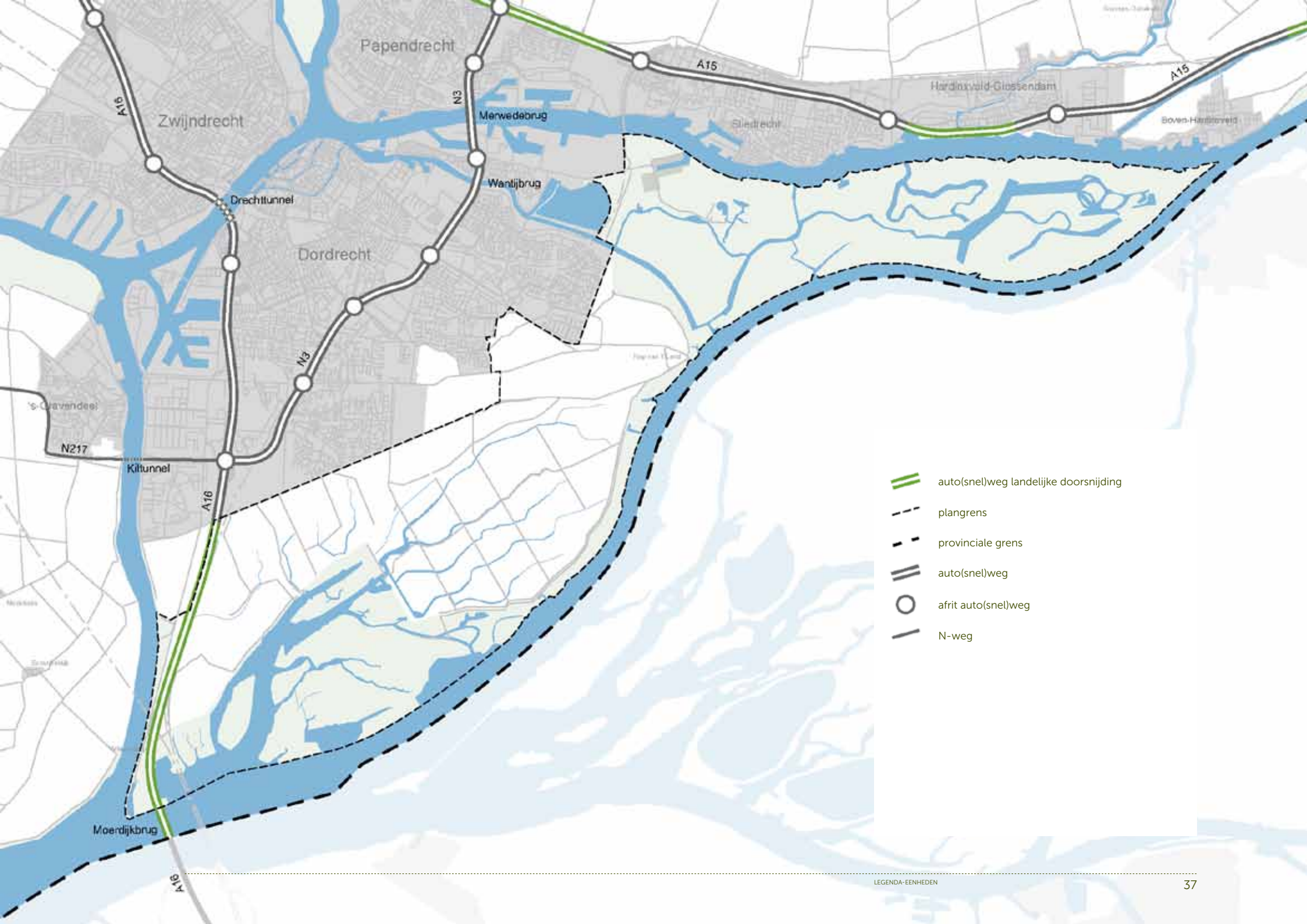
- Nieuwe infrastructuur wordt aangelegd als een logische verbinding van A naar B die ook na langere tijd nog begrijpbaar is.

Sturing

De verantwoordelijkheid voor de snelweg ligt bij Rijkswaterstaat.

Weg door stad en land - A16

- auto(snel)weg landelijke doorsnijding
- plangrens
- provinciale grens
- auto(snel)weg
- afrit auto(snel)weg
- N-weg

Auto(snel)weg landelijke doorsnijding

Kenmerken

Aan de westkant doorsnijden de snelweg en het spoor het plangebied. Wanneer vanaf het zuiden het plangebied wordt ingereken vormen het Hollandsch Diep en de Nieuwe Merwede een mooie entree. Al snel na de brug wordt het zicht naar het open polderlandschap aan de oostzijde beperkt door de spoordijk die af en toe beplant is. Richting het westen zijn er af en toe doorzichten op de dijk langs de Dordtsche Kil en verderop het open polderlandschap.

Ambities

- Bij nieuwe ontwikkelingen barrièrewerking tussen Dordtsche Kil en het polderlandschap aan de oostzijde van de A16 verminderen.
- Het groene karakter van de weg tot aan de stad zoveel mogelijk behouden en verbeteren van de groene inpassing.
- Bestaande zichten op het landschap zoveel mogelijk behouden en waar mogelijk versterken.

Vanaf de brug over de A16 richting de stad

Zicht op Hollandsch Diep vanaf de Moerdijkbrug

Doorsnijdend spoor

Kenmerken

De (inter)nationale en regionale spoorlijnen liggen als lijnen in het landschap. In stedelijk gebied en dorpen vormen ze vaak barrières door de geringe oversteekbaarheid. Maar ook keren stedelijke ontwikkelingen zich vaak af of trekken zich weinig aan van het spoor. De zogeheten ov-panorama's zijn die plekken waar sprake is van een hoogwaardige Zuid-Hollandse reiservaring. Er is sprake van een beleefbaar en zichtbaar landschap dat typisch is voor Zuid-Holland.

Ontwikkelingen

Ten aanzien van het spoor zijn geen ontwikkelingen voorzien.

Relevante richtpunten uit de Visie Ruimte & Mobiliteit

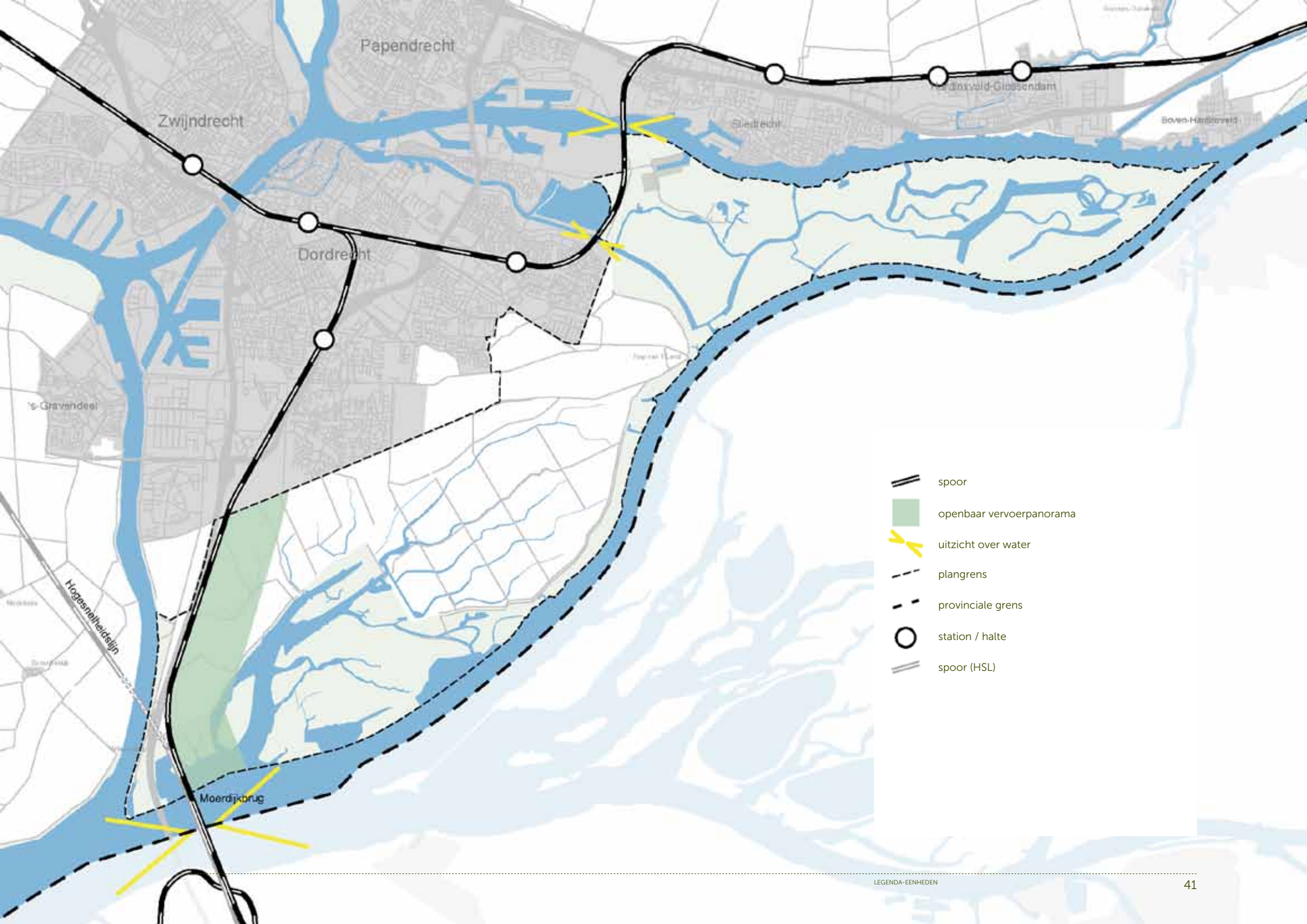
- Ontwikkelingen in stad en land houden rekening met het zicht vanuit de trein op de omgeving.
- Ontwikkelingen binnen OV-panorama's dragen zorg voor behoud of verbetering van de bestaande kwaliteiten (waaronder openheid) en het zicht vanuit de trein op het omringende landschap.

Sturing

De verantwoordelijkheid voor het spoor ligt bij Pro Rail en de verantwoordelijkheid voor het openbaar vervoerpanorama bij de gemeente.

Doorsnijdend spoor - spoordijk parallel aan A16

- spoor
- openbaar vervoerpanorama
- uitzicht over water
- plangrens
- provinciale grens
- station / halte
- spoor (HSL)

Spoor

Kenmerken

In het plangebied liggen drie spoortracés. Het HSL tracé ligt parallel aan de Moerdijkbrug, maar buigt vanuit het zuiden komend vrijwel direct af naar de Hoeksche Waard.

Het tracé Dordrecht-Breda ligt parallel aan de A16 en wordt gekenmerkt door redelijk zeldzame bovenleidingportalen van het type Arkelportaal Brabant 1950.

De spoorlijn Dordrecht-Geldermalsen loopt via een boog in oostelijke richting. Hier rijdt, naast de reguliere treinen van Arriva, één keer in de twee jaar de stroomtrein Dordrecht - De Staart. Beide spoorlijnen vormen een visuele grens in het gebied doordat zij op een dijklichaam liggen. Het landschap is vanuit beide tracés door de hoge ligging goed te beleven.

Ambities

- Een visuele relatie tussen spoor en het open polderlandschap is gewenst; bij ontwikkelingen rekening houden met het zicht vanuit de trein op de omgeving.
- Verminderen van barrièrewerking van het spoor.

Uitzicht over water

Kenmerken

Daar waar het spoor de rivier kruist zijn een aantal specifieke uitzichten over het water. Vanuit de spoorlijn Dordrecht-Breda is er een groots zicht over het Hollandsch Diep en de Nieuwe Merwede. De lijn Dordrecht-Geldermalsen biedt zicht over de Beneden Merwede en het Wantij. Dit uitzicht over de brede waterlopen versterkt de eilandbeleving.

Ambities

- Behoud van de zichten over de rivieren als entree van het gebied.

Sprinter richting Breda

Zicht op het Wantij

Openbaar vervoerpanorama

Kenmerken

Het spoortracé parallel aan de A16 biedt een goed uitzicht over het landschap. Vanuit de lijn Dordrecht - Breda kijk je uit over de Dordtse Biesbosch en het open landschap van Polder de Zuidpunt. In de zone tussen de HSL lijn en de A16 bevinden zich randstedelijke functies langs het spoor met soms een rommelig beeld.

Ambities

- Respect voor bestaande kwaliteiten binnen het panorama door het behouden van het zicht vanuit de trein op de omgeving.
- Tegengaan van verrommeling langs de spoorzone om de kwaliteit van het panorama te waarborgen.
- Geen verdichting of opgaande beplanting langs het spoor, waardoor het zicht op het open polderlandschap behouden blijft.
- Contrast open polder en de Biesbosch behouden.

Weidse blik op Polder de Zuidpunt

Water als structuurdrager

Kenmerken

Het Eiland van Dordrecht ligt op het kruispunt van de belangrijkste water- en verkeersaders van het zuidelijke deel van de Randstad. Het eiland wordt omsloten door de Beneden Merwede en de Oude Maas in het noorden, de Nieuwe Merwede in het zuiden en de Dordtsche Kil in het westen. Kenmerkende elementen binnen het plangebied zijn het Wantij, het spaarbekken en de kronkelige restanten van oude kreken, de polderstructuur en de loop van de dijken. Het water vormt naast scheidslijn ook de verbinding met de Brabantse kant en met andere gebieden als Kinderdijk. Zo wordt er gewerkt aan de versterking van de waterdriehoek Dordrecht, Biesbosch en Kinderdijk. Ook is vanaf de overkant van de rivieren is het Eiland van Dordrecht goed te beleven.

Ontwikkelingen

De verwachting is dat de waterstanden op de rivieren rond Dordrecht door de klimaatverandering een halve meter per 100 jaar stijgen en dat hoge waterstanden (piekafvoeren) zullen optreden op de rivieren. Op de langere termijn zijn nieuwe structurele maatregelen nodig om de waterveiligheid op het Eiland van Dordrecht te waarborgen. Vanwege de kenmerkende opbouw van het eiland liggen hier kansen om dit op een innovatieve manier te doen, waar ook andere Deltasteden in de wereld van kunnen leren.

Relevante richtpunten uit de Visie Ruimte & Mobiliteit

- Ontwikkelingen houden rekening met hun invloed op het watersysteem als geheel en dragen bij aan een duurzame en zo eenvoudig mogelijke werking van dit systeem
- Ontwikkelingen versterken de samenhang en continuïteit in het watersysteem als dragende ecologische en recreatieve structuur van Zuid-Holland. Ruimte voor natuurlijke dynamiek is hierbij een uitgangspunt.
- Ontwikkelingen dragen bij aan het verbeteren van de zichtbaarheid en toegankelijkheid van het oppervlaktewater
- Om oevers en water openbaar toegankelijk en beleefbaar te houden is er geen ruimte voor

verdere verdichting en privatisering van de oevers, direct grenzend aan het water.

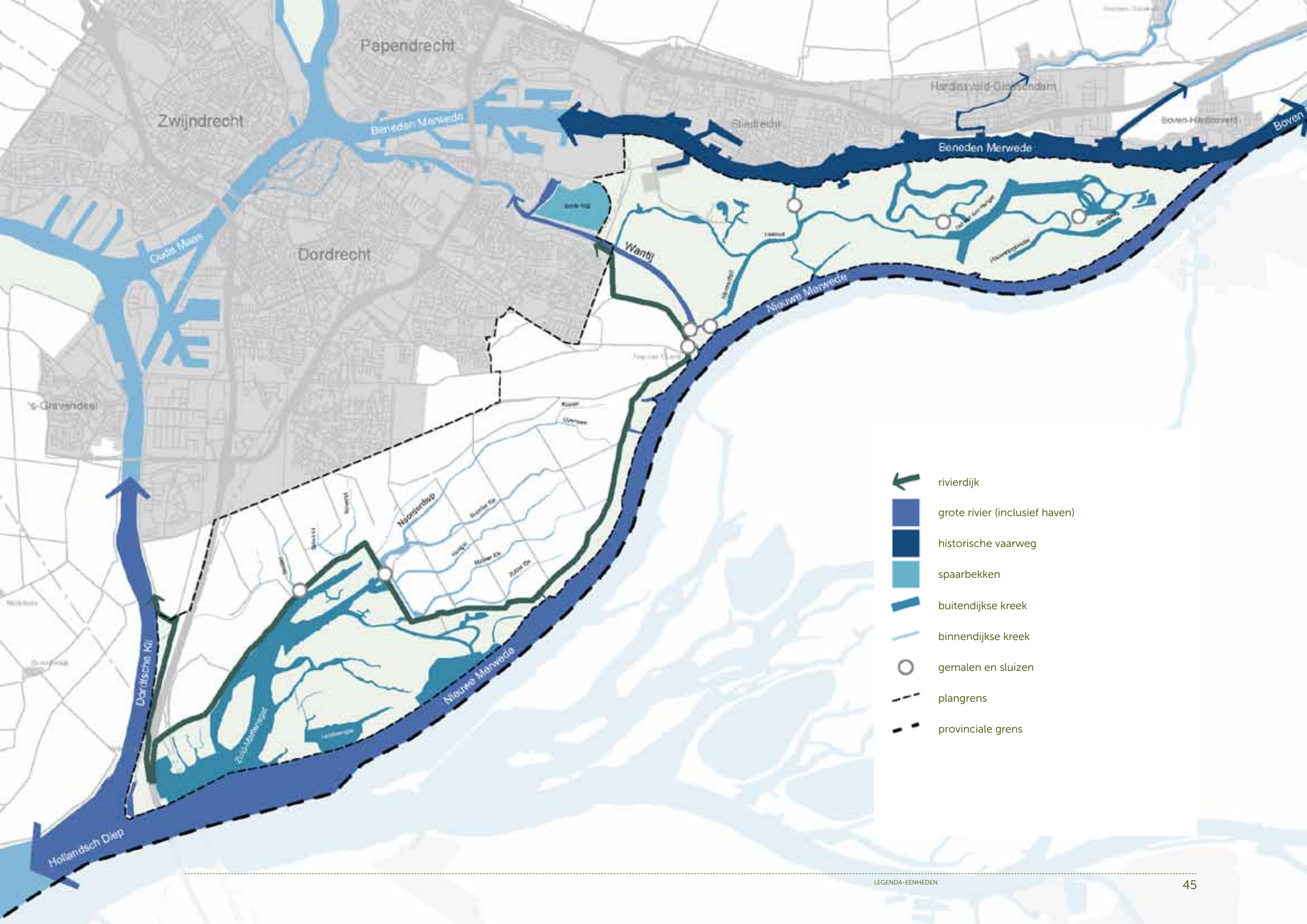
- Ontwikkelingen aan kanalen en vaarten buiten het stedelijk gebied dragen bij aan de versterking van het karakter van de kanalen en vaarten.

Sturing

De verantwoordelijkheid voor de rivieren ligt bij Rijkswaterstaat, het andere water valt onder de verantwoordelijkheid van waterschap Hollandse Delta. De buitendijkse kreken vallen onder het regime van het Nationaal Park De Biesbosch en Staatsbosbeheer en het spaarbekken is van de waterleidingmaatschappij.

Water als structuurdrager - Zicht vanuit Willemsdorp op Dordtsche Kil en Hollandsch Diep

Rivierdijk

Kenmerken en ambities

Zie: 'Onderscheidend rivierengebied' onder Rivierdijk (pag. 35).

Grote rivier (inclusief haven)

Kenmerken

Het plangebied ligt precies daar waar de invloed van de zee en de rivier elkaar ontmoeten.

Bepaalde delen van het eiland staan onder invloed van eb en vloed. De Beneden Merwede, de Nieuwe Merwede en de Dordtsche Kil en het Wantij hebben elk een eigen karakter.

De Beneden Merwede heeft een groen en natuurlijk karakter aan de zuidzijde van de rivier met aan de noordzijde grootschalige havenindustrie.

De Dordtse Kil heeft een continu profiel met aan beide zijden een groen dijkprofiel karakter, afgewisseld door stedelijke en bedrijfsmatige ontwikkeling aan de westzijde.

De Nieuwe Merwede loopt door het Nationaal park de Biesbosch en wordt gekenmerkt door een groen en natuurlijk karakter van de oevers.

Het Wantij is een veel kleinere rivier als de drie voorgaande en vormde vroeger een open

verbinding tussen de kreken van de Biesbosch en de Oude Maas en had aan beide zijden verschillende getijdenwerking, vandaar de naam 'Wantij'. Het Wantij heeft een meer stedelijk karakter en vormt een belangrijk verbinding vanuit de stad naar het buitengebied.

Ambities

- Versterken van de eilandbeleving door het zicht op de rivieren te verbeteren.
- Toegankelijkheid van de rivierdijken vergroten, waar mogelijk i.v.m. aanwezige natuurwaarden.
- Verschil in karakter van de rivieren behouden.
- Wantij en oevers ontwikkelen als groen/blauwe, recreatieve verbinding van de stad naar het buitengebied, door het creëren van (openbaar vervoer) verbinding over water vanuit de stad naar de Biesbosch en het ecologisch inrichten van de oevers.

Nieuwe Merwede

Historische vaarweg

Kenmerken

De Beneden Merwede is een historische vaarweg. Het vormt de benedenloop van de rivier de Merwede. De rivier is zeer druk bevaren door de beroepsscheepvaart en is onderdeel van de staande mastroute. De noordzijde is verstedelijkt en kent veel scheepsbouwindustrie. Aan de zuidzijde grenst het beschermde stadsgezicht van Dordrecht, een industriegebied en meer oostelijk het recreatiegebied De Merwelanden en het natuurgebied van de Sliedrechtse Biesbosch aan de Beneden Merwede. Van hieruit is op een aantal plekken een fraai zicht over de rivier.

Ambities

- Behouden en vergroten van het zicht op de Beneden Merwede door het verder toegankelijk maken van oevers met inachtneming van natuurwaarden en het behouden van zichtpunten.
- Haven van Troost geschikt maken voor natuur en/of recreatie.
- Beter beleefbaar maken vanuit het gebied, door bijvoorbeeld uitzichtpunten te creëren op de voormalige vuilstort.

Beneden Merwede

Spaarbekken

Kenmerken

In 1965 vestigde het Waterleidingbedrijf zich ten zuiden van de Baanhoekweg. Een paar jaar later, in 1969, werden de polders de Kleine Rug en de Grote Rug omgevormd tot een drinkwaterspaarbekken. De oude Westergoot of het Gat van de Baanhoek werd verbreed en omgevormd tot jachthaven. Rondom het spaarbekken bevinden zich nog andere recreatieve functies, zoals een surfschool. Het spaarbekken zelf is niet openbaar toegankelijk.

Ambities

- Vergroten van de aantrekkelijkheid van het spaarbekken door recreatieve routes en passende functies.
- Intensiveren van het recreatieve gebruik met in achtneming van de waterwinningsfunctie.

Spaarbekken Grote Rug

Buitendijkse kreek

Kenmerken

In het buitendijkse gebied zijn de krekken nog steeds een belangrijk onderdeel van het getijdensysteem. Het zijn ecologisch waardevolle plekken, maar kennen ook een bloeiende waterrecreatie. In de Dordtse Biesbosch worden de platen gescheiden door krekken, waaronder de Stormhoek en de wateren Lepelaarsgat, Noorderdiep en Zeehondengat.

In de Sliedrechtse Biesbosch is door het buitensluiten van de rivierafvoer door dammen (Cruquiussysteem, circa 1731) de vroegere waaierstructuur van de krekken (of killen) veranderd in een meer lineaire structuur. Deze bestaat uit brede en ruime krekken, zoals de Kikvorskil-Helsloot, de Zoetemelkskil, het Gat van de Hengst en het Sneepkil-Houweningswater. Deze krekken lopen in de stroomrichting van de rivier. Ze

vormen een soort uiterwaardenlandschap. De krekken worden opgehouden voor zover het niet strijdig is met natuurwaarden en er middelen beschikbaar zijn voor het onderhoud.

In Dordrecht wordt de term kreek niet gebruikt, hier wordt gesproken over een kil of een els binnendijks en buitendijks meestal over een gat, een diep of een water.

Ambities

- Buitendijkse krekken natuurlijk laten ontwikkelen, waarbij enkele krekken open blijven voor waterrecreatie.

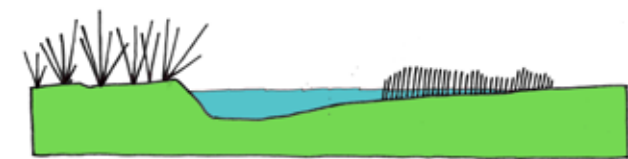

Buitendijkse kreek Sliedrechtse Biesbosch

Binnendijkse kreek

Kenmerken en ambities

Zie: 'Herkenbare (zee)kleipolder' onder Binnendijkse kreek (pag. 29).

Buitendijkse kreek

Binnendijkse kreek

Principeprofielen krekken

Gemalen en sluisen

Kenmerken

In de binnendijkse gebieden van het Eiland van Dordrecht wordt het water permanent beheerd. Op het eiland staan vier gemalen voor het landelijk gebied. In droge perioden wordt water ingelaten vanuit de omliggende rivieren om het waterniveau op peil te houden. De inlaatpunten voor het landelijk gebied zijn Johan Vis, Prinsenheuvel, Staring, Noordbovenpolder, hevel Willemsdorp. Verder liggen er diverse sluisjes in het gebied, waaronder de Haniasluis, in de Zuidbuitenpoldersekade. In de Sliedrechtse Biesbosch zijn de Helsluis en de Ottersluis landschappelijk markante schutsluizen met puntdeuren. De Helsluis is een oude schutsluis tussen de Merwede en de Helsloot met groene komwanden. De Helsluis en Ottersluis behoren bij elkaar, vormen één doorlaatsysteem, zijn

tegelijktijd aangelegd en kennen vrijwel dezelfde uitvoering. Samen vormen zij - gebruikmakend van de Kikvorskil en de Helsloot - een dwars- of noord-zuid verbinding door de Sliedrechtse Biesbosch. In het kader van de Nieuwe Dordtse Biesbosch zal ter hoogte van de Oosthaven een hevel vanaf de Nieuwe Merwede worden gerealiseerd om een betere doorstroming en waterkwaliteit in de Noorderdiepzone te realiseren.

Ambities

- Behoud van en versteken van de herkenbaarheid van de kenmerkende gemalen en sluisen.
- Waar mogelijk openen van sluisen voor een betere recreatieve verbinding, met aandacht voor 'zonering'.

Helsluis

Kwaliteit van stads- en dorpsrand

Kenmerken

De zuidelijke stadsrand vormt een afwisselend landschap, gekarakteriseerd door groen en water, polders, dijken met bomen en onverwachte functies. Een groot deel van de stadsrand bestaat uit een dijk met aan de ene kant woonwijken met een groen karakter en aan de andere kant het weidse open polderlandschap.

Een meer geleidelijke overgang tussen woonbebouwing en buitengebied is er tussen Belthurepark tot en met de Provinciale Weg en de nieuwe ontwikkeling juist ten noorden daarvan. Ontwikkelingen (woningbouw) aan de stadsrand zijn alleen in Belthurepark te verwachten. De gebruiksintensiteit en de dichtheden zijn laag. De overgangszone tussen stad en land heeft de kwaliteiten om een openbaar gebied te zijn, toegankelijk voor alle bewoners en bezoekers.

Ontwikkelingen

Met de ontwikkeling van nieuwe landelijke woonlocaties, wordt gewerkt aan de vormgeving van de stadsrand van Dordrecht. De overgang naar de Nieuwe Dordtse Biesbosch speelt hierbij een belangrijke rol.

Relevante richtpunten uit de Visie Ruimte & Mobiliteit

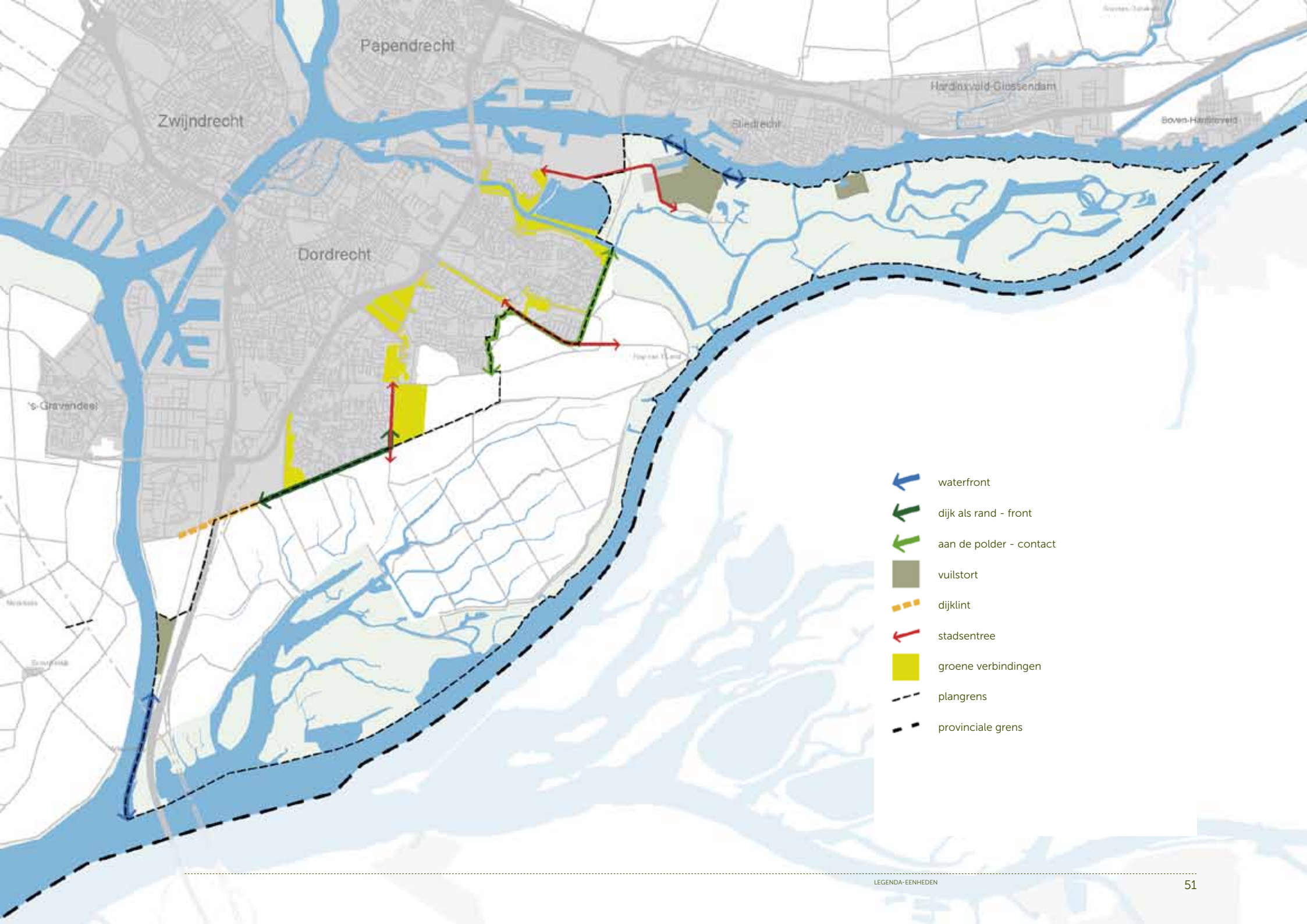
- Ontwikkelingen aan de stads- of dorpsrand dragen bij aan het realiseren van een rand met passende overgangskwaliteit (front, contact of overlap).

Sturing

De verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling van de stadsranden ligt bij de gemeente.

Kwaliteit van stads- en dorpsrand - Bildersteeg, rand Stadspolders

- waterfront
- dijk als rand - front
- aan de polder - contact
- vuilstort
- dijkklint
- stadsentree
- groene verbindingen
- plangrens
- provinciale grens

Waterfront

Kenmerken

Op twee locaties in het plangebied is sprake van een recreatief front aan het water. Aan de westzijde bij Willemsdorp en aan de noordoostzijde bij het recreatiegebied de Merwelanden.

In Willemsdorp wordt de kade gevormd door de Rijksweg, met aan beide zijden een rij bomen. Vanaf de weg en de verschillende stopplekken is er een fraai zicht op de Dordtsche Kil.

Bij de Merwelanden wordt het front bepaald door de dijk en de kade vanaf waar de Beneden Merwede beleefbaar is.

Ambities

- Behoud van de aanwezige waterfrontkwaliteiten.
- Verhogen van de kadewaliteit van de Rijksweg bij Willemsdorp en inzetten op rivierbeleving door toegankelijkheid van de oever te vergroten. Doortrekken van het waterfront bij Willemsdorp naar het noorden, onder andere door het uitbreiden van het waterfront bij de ontwikkeling van het voormalige vuilstortgebied.
- Verhogen van de kwaliteit oevers rond Merwedehaven en inzetten op rivierbeleving door toegankelijkheid te vergroten. Uitbreiden van het waterfront bij de ontwikkeling van het voormalige vuilstortgebied.

Dijk als rand - front

Kenmerken

De stads- en dorpsrand van Dordrecht wordt grotendeels op natuurlijke wijze begrensd door de markante polderdijken, zoals de Zuidendijk en de (Wieldrechtse) zeedijk. De meer of minder groene wijken houden een gepaste afstand van de dijk in de vorm van water en/of groen. De dijk vormt een duidelijke scheiding tussen de stad en het open polderlandschap.

Ambities

- Behouden van de karakteristieke natuurlijke begrenzing van de stadsrand.
- Bij nieuwe ontwikkelingen gebruik maken van de 'natuurlijke' poldergrenzen (dijken) als stadsrand.
- Contrast binnen en buiten behouden, met de dijk als duidelijke grens.

Zicht op de Dordtsche Kil, Willemsdorp

Groene zone tussen Sterrenburg en Wieldrechtse Zeedijk

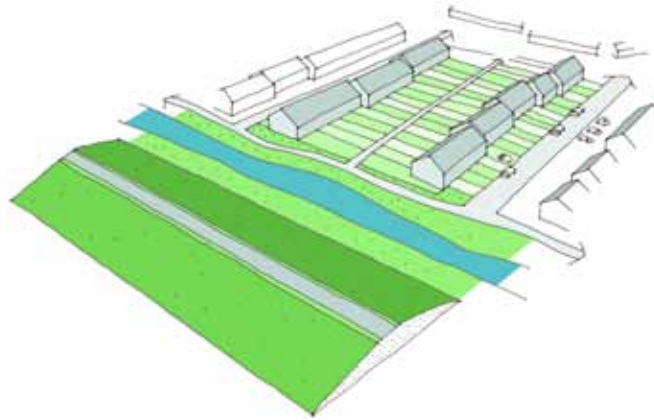
Aan de polder - contact

Kenmerken

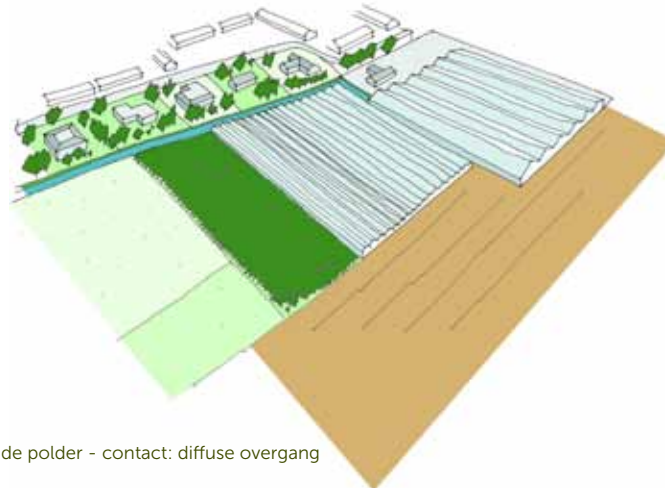
Daar waar geen dijken zijn, grenst de stad direct aan de polder. Deze stadsranden zijn zeer wisselend en diffuus. Er is sprake van een overlap- of contactzone.

Ambities

- Bij nieuwe ontwikkelingen een heldere overgang creëren naar het open polderlandschap.
- Heldere overgang creëren door voorkanten aan de open ruimte of het creëren van een groene afronding van de achterkant.

Principe dijk als rand- front

Principe aan de polder - contact: diffuse overgang

Principe aan de polder - contact: heldere overgang

Diffuse rand Oud Dubbeldamsche polder

Vuilstort

Kenmerken

In het plangebied liggen drie voormalige vuilstorten. De vuilstort Transberg ligt ten noorden van Willemsdorp, de tweede nabij de Derde Merwedehaven ten westen van het bestaande recreatieterrein Merwelanden en de derde in Polder Stedendijk. In de storten wordt geen afval meer gestort, ze worden afgedekt en voorzien van een leeflaag. Voor Transberg wordt gedacht aan een recreatieve functie of een vorm van energiewinning, de vuilstort Derde Merwedehaven en Polder Stedendijk zullen worden ingericht als recreatieterrein.

Ambities

- Goede aansluiting tussen het bestaande recreatieterrein Merwelanden en het nieuw te ontwikkelen recreatiegebied op de stort.
- Met de ontwikkelingen van Transberg kansen benutten om een aantrekkelijke recreatieve verbinding richting Willemsdorp te creëren.
- Herontwikkeling inzetten voor meer zichtrelaties met de rivier voor beide locaties.

Dijklint

Kenmerken

Aan de westzijde van het plangebied ligt een kort stukje dijklint aan de Wieldrechtse Zeedijk. Dit stukje dijklint, Tweede Tol genaamd, is een buurtschap rond de kruising Wieldrechtse Zeedijk en de Rijksstraatweg (A16). Er staan ongeveer 35 woningen en boerderijen in lintbebouwing langs deze dijk. De dijk van de polder Wieldrecht dateert uit 1657 en kenmerkt zich door karakteristieke dijkbebouwing aan weerszijden.

Ambities

- Behouden van het karakteristieke polderlint door het handhaven van de kleinschalige bebouwingstructuur en het versterken van de continuïteit van het smalle dijkprofiel.

Zicht op voormalige vuilstort Derde Merwedehaven vanaf het Toeristisch Overstappunt Hollandse Biesbosch

Bebouwing langs de Wieldrechtse Zeedijk

Stadsentree

Kenmerken

Het gebied is vanuit de stad via drie hoofdwegen te bereiken, de Provincialeweg, de Baanhoekweg en via de Schenkeldijk.

De Provincialeweg kenmerkt zich door een breed profiel met voor een groot deel aan beide zijden twee rijen bomen en een enkelzijdig vrij liggend fietspad en aan de andere zijde een brede watergang.

Aan de oostkant wordt de weg begrensd door woonbebouwing met een groen karakter en aan de westzijde open polderlandschap afgewisseld door individuele bebouwing. Nabij de Kop van 't Land loopt de weg geheel door het open polderlandschap.

De Baanhoek weg heeft vanaf de N3 een breed profiel met brede grasbermen, een onregelmatige bomenrij en een vrij liggend fietspad. De weg loopt door een grootschalig industriegebied en gaat vervolgens over in een stedelijke overgangszone met groene en recreatieve functies. Het profiel versmalt geleidelijk en leidt uiteindelijk naar het Nationaal Park.

De autoroute Schenkeldijk Beneden loopt langs sportpark de Schenkel en wordt aan beide zijden begrensd door een beplantingszone met bomen en heesters. Aan de westzijde loopt Schenkeldijk Boven, een langzaam verkeerroute die op de dijk is gelegen. Vooral aan de zuidzijde van de Schenkeldijk is dit profiel goed herkenbaar.

Ambities

- Entree naar het Nationaal Park de Biesbosch via de Baanhoekweg aantrekkelijker maken, door ontwikkelen van meer kwaliteit en een uitnodigend karakter.
- Continuïteit van de laanbeplanting langs de Provinciale weg behouden en versterken.

- Doorzichten van de Provincialeweg op het open polderlandschap koesteren en verrommeling nabij de stadsrand tegen gaan.
- Ook aan de noordzijde vanaf Schenkeldijk Beneden meer zicht creëren op het dijkprofiel van de Schenkeldijk.
- Aandacht voor de kwaliteit van het profiel van de Schenkeldijk, door deze meer uitnodigend in te richten als entree van het karakteristieke polderlandschap.

Provincialeweg

Groene verbindingen

Kenmerken

Er zijn een viertal groen/blauwe en recreatieve verbindingen vanuit de stad naar het open landschap. De dijk kent hier aan beide zijde een groen karakter. Deze vier overlapgebieden zijn de Dordwijkzone, Wantijzone, Amstelwijck-Oostkilzone en Alloysenzone. In het beleid van de gemeente is gekoppeld aan deze zones ruimte voor ruim groen wonen om de kwaliteit van de stadsrand verder te versterken.

Ambities

- Het beschermen van de bestaande groene kwaliteiten als ook het verbeteren van de verbinding door het slechten van barrières voor zowel de recreant als de natuur.

Groene verbinding langs de Noordendijk

Werkgebieden met karakter

Kenmerken

Aan de west en noordzijde van het plangebied liggen werkgebieden met karakter. De westzijde van het Eiland van Dordrecht heeft zich ontwikkeld tot een industriële zone. In eerste instantie tot aan de voormalige Kilweg (Dordtse Kil I) en vanaf begin jaren '80 tot aan de Kiltunnel (Dordtse Kil II). De ontwikkeling van Dordtse Kil III is eind vorige eeuw gestart. De Dordtse Kil, de dijken en de weg- en spoorinfrastructuur vormen het raamwerk voor de ruimtelijke structuur van het plangebied. Aan de noordzijde van het plangebied ligt de Derde Merwedehaven te midden van het recreatiegebied De Merwelanden.

Ontwikkelingen

Ten zuiden van de Wieldrechtse Zeedijk tot aan Willemsdorp ligt een gebied dat haar oorspronkelijke agrarische functie heeft behouden. Vanaf Dordtse Kil III tot aan de Oude Beerpoldersekade is ontwikkeling van een nieuwe bedrijventerrein voorzien (Dordtse Kil IV). De Derde Merwedehaven blijft gehandhaafd. De inmiddels gesloten provinciale stortplaats zal tot recreatiegebied worden ontwikkeld.

Relevante richtpunten uit de Visie Ruimte & Mobiliteit

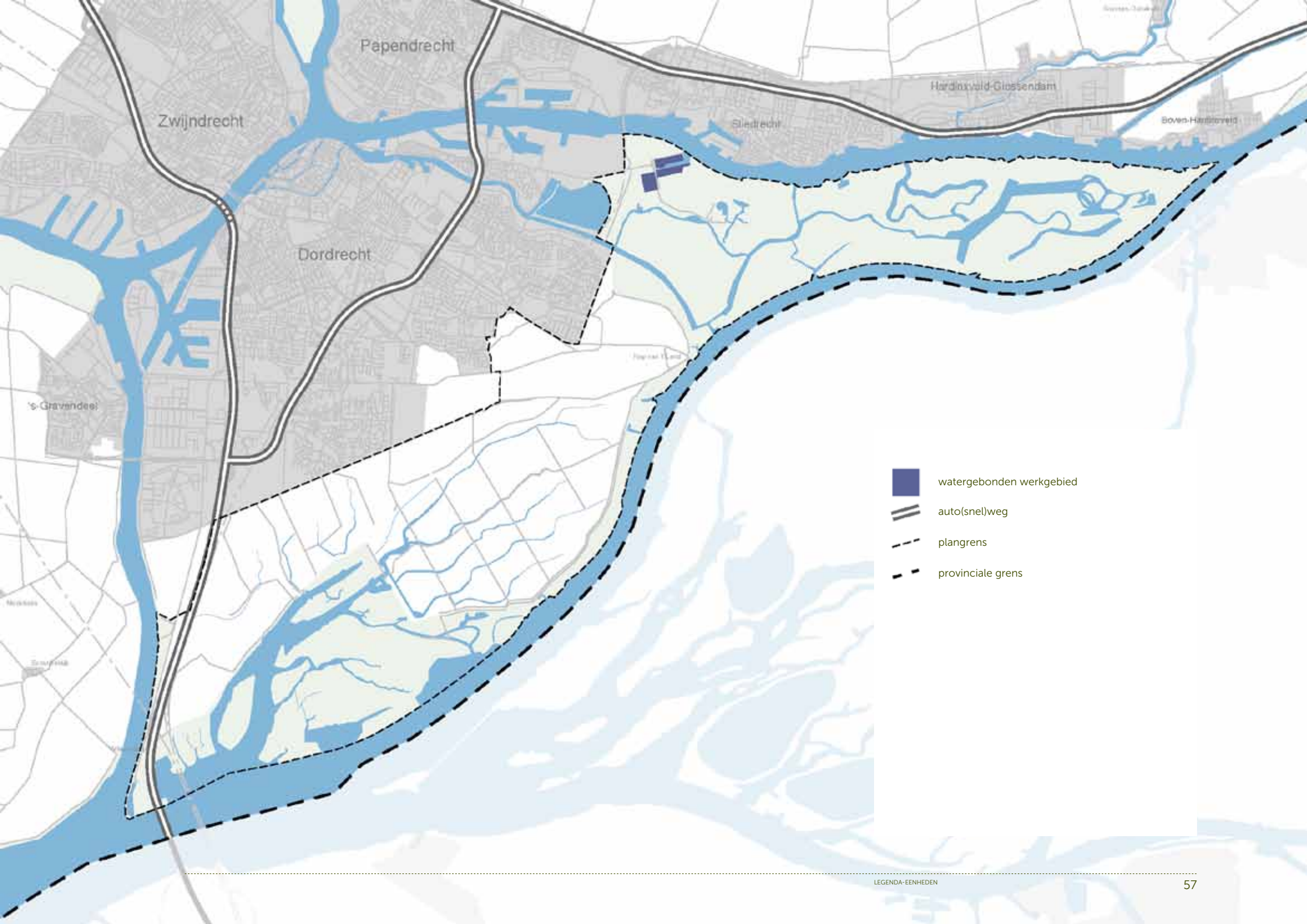
- Er wordt respectvol omgegaan met aanwezig cultuurhistorisch erfgoed.
- Ontwikkelingen op en rond natte bedrijventerreinen sluiten aan bij het industriële en logistieke landwaterkarakter en dragen bij aan een gepaste overgang tussen terrein en omgeving.

Sturing

De verantwoordelijk voor de werkgebieden ligt bij de gemeente.

Werkgebieden met karakter - Derde Merwedehaven

Watergebonden werkgebied

Kenmerken

Aan de noordoostzijde van het Eiland van Dordrecht ligt de Derde Merwedehaven. Het werkgebied ligt in het verlengde van het bedrijventerrein De Staart en is bereikbaar via de Baanhoekweg. Ten zuiden van de haven ligt de inmiddels gesloten provinciale stortplaats Derde Merwedehaven. Het bedrijfsterrein Derde Merwedehaven is een nat bedrijventerrein met grotendeels watergebonden bedrijvigheid. Op het terrein bevindt zich een diervoederbedrijf met distributiecentrum en een staalstraalbedrijf dat zich bezig houdt met werkzaamheden aan schepen. De kade en het voorterrein aan de zuidzijde van de Derde Merwedehaven zullen worden heringericht tot bedrijventerrein.

Ambities

- Uitbreiden van recreatieve kade aan de Beneden Merwede.
- Aandacht voor de kwaliteit van de overgang recreatieterrein en bedrijventerrein Derde Merwedehaven.

Auto(snel)weg

Kenmerken en ambities

Zie: 'Weg door stad en land' onder Auto(snel)weg landelijke doorsnijding (pag. 38).

Zuidelijke kade Derde Merwedehaven met voormalige vuilstort op achtergrond

Havenbedrijvigheid aan de Beneden Merwede

Gevarieerd en verbindend vrijetijdslandschap

Kenmerken

Het historisch centrum van Dordrecht, Kinderdijk, Nationaal Park De Biesbosch, maar ook het overige buitengebied en de groene verbindingen zijn waardevolle elementen voor een recreatief aantrekkelijke regio. Om deze kracht verder te benutten en toekomstwaarde te geven is het belangrijk om de onderlinge relaties te versterken en het aanbod breed neer te zetten. De waterbussen verbinden de verschillende Drechtsteden met elkaar en met Rotterdam. Dordrecht is sterk verweven met het omliggende open polderlandschap en Nationaal Park De Biesbosch. Het landschap en de rivieren lopen door de stad in via verschillende groenblauwe zones. Ze vormen de ecologische en recreatieve verbindingen tussen stad en buitengebied. Door een goede zonering kunnen landbouw, natuur en recreatie naast elkaar bestaan en zich verder ontwikkelen.

Ontwikkelingen

De ontwikkelingen zijn erop gericht de recreatieve structuur vanuit de stad naar het buitengebied en vanuit het Eiland van Dordrecht naar de regio te versterken. In de komende jaren worden de stortplaatsen Derde Merwedehaven en polder Stedelijk omgevormd tot recreatiegebieden. Hiernaast zijn ontwikkelingen gaande om het aantal overnachtingsmogelijkheden in en rondom Dordrecht, waaronder in De Biesbosch uit te breiden, bijvoorbeeld door in te zetten op het concept van de verspreide herberg. Bovendien kan het verblijf in het gebied wordt versterkt

door meer ruimte te bieden aan kleinschalige horeca, een theetuin, agrarische nevenfuncties. De beleving van de Hollandse Biesbosch en de Brabantse Biesbosch als één geheel is een belangrijke doelstelling van het Nationaal Park.

Relevante richtpunten uit de Visie Ruimte & Mobiliteit

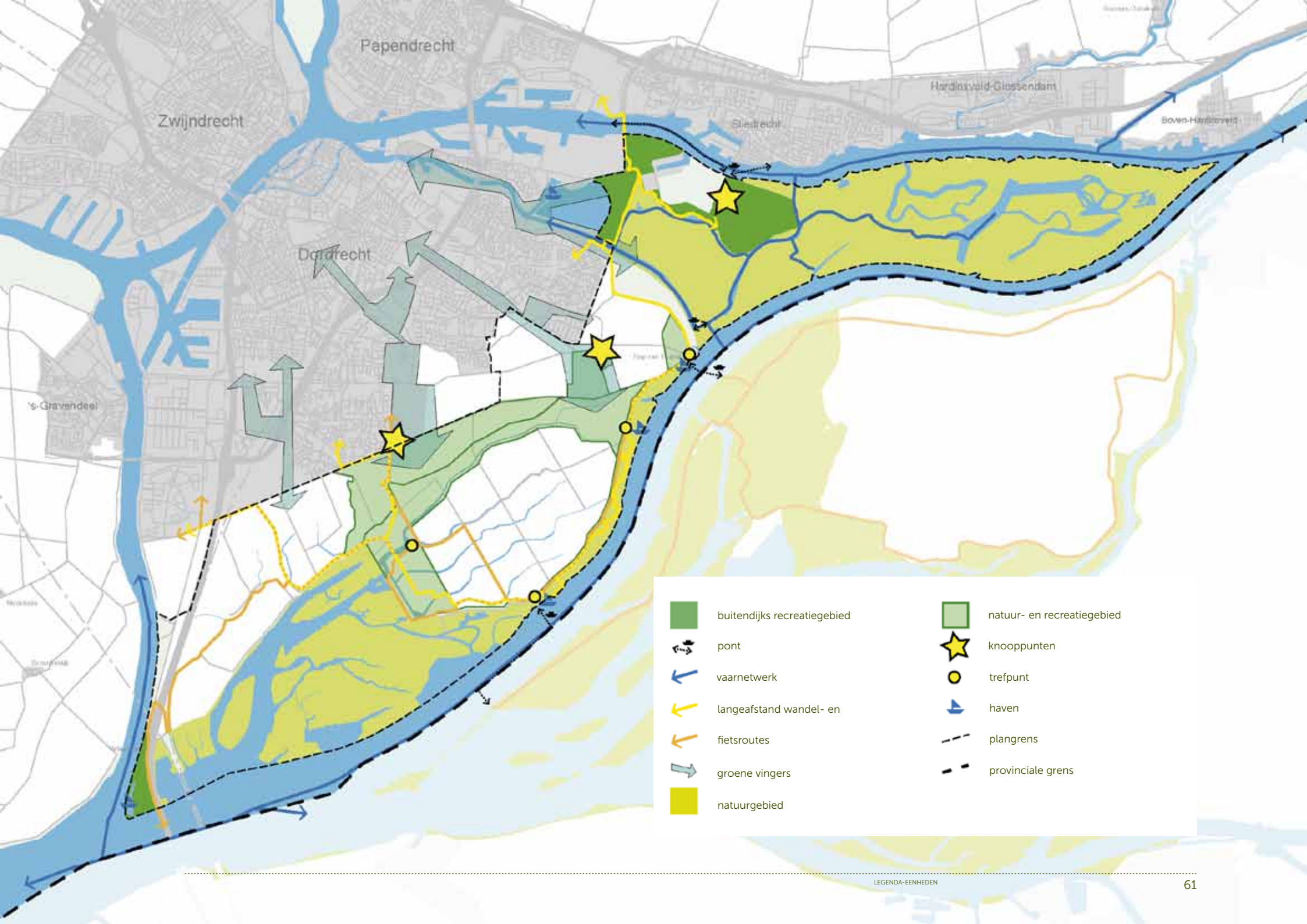
- Ontwikkelingen behouden of herstellen de wezenlijke natuurkenmerken en waarden van een gebied.
- Toegankelijkheid en gebruik zijn in evenwicht met de ecologische draagkracht ter plaatse.
- Ontwikkelingen vergroten de diversiteit in ruimtelijke inrichting en programma tussen de verschillende recreatie- en groengebieden.
- Recreatieve routes dragen bij aan een betere verbinding van de buitenstedelijke groengebieden onderling en met de stedelijke groen- en waterstructuur.
- Ontwikkelingen dragen bij aan het verbeteren van de kwaliteit ter plaatse en de samenhang tussen het binnenstedelijk en buitenstedelijk groen.
- (Her)inrichting van recreatiegebieden is gebaseerd op de ligging ten opzichte van het stedelijk weefsel, de recreatievraag, de landschappelijke kenmerken ter plaatse en de ligging ten opzichte van andere stedelijk groen.
- Ontwikkelingen behouden of versterken de openbaarheid van recreatiegebieden.
- Er vinden geen grootschalige nieuwe ontwikkelingen plaats in de bufferzone.
- Voorkomen van (nieuwe) obstakels en omwegen

in het recreatief netwerk.

- Recreatieve voorzieningen worden zoveel mogelijk gekoppeld aan recreatieknooppunten in het recreatieve netwerk. Waar mogelijk wordt gebruik gemaakt van het cultuurhistorisch erfgoed of andere recreatief interessante locaties.
- Verblijfsrecreatiegebieden hebben een recreatief karakter en passen qua locatie, schaal, inrichting en kwaliteit van de randen goed in hun omgeving.
- Ontwikkelingen dragen bij aan het behouden en versterken van de stedelijke groen- en waterstructuur. Daarbij gaat het om de recreatieve kwaliteit, de bijdrage aan klimaatbestendigheid en de verbinding tussen stad en land.

Sturing

De sturing ligt bij de gemeente Dordrecht, het Nationaal Park de Biesbosch en Staatsbosbeheer.

Zwijndrecht

Papendrecht

Hardinxveld-Giessendam

Sliedrecht

Boven-Hardinxveld

Dordrecht

's-Gravendeel

	buitendijks recreatiegebied		natuur- en recreatiegebied
	pont		knooppunten
	vaarnetwerk		trefpunt
	langeafstand wandel- en		haven
	fietsroutes		plangrens
	groene vingers		provinciale grens
	natuurgebied		

Gevarieerd en verbindend vrijetijdslandschap - Wantijdijk

Buitendijks recreatiegebied

Kenmerken

Het gebied kent de recreatiegebieden de Merwelanden en Willemsdorp. In recreatiegebied De Merwelanden (of Hollandse Biesbosch) bestaan de voorzieningen uit een zwemplas met zandstrand, speelbos en evenemententerreinen, golfbaan, kunstsibaan, horeca, een sterrenwacht, outdoorcentrum en een beverobservatorium. Willemsdorp ligt aan de Dordtsche Kil, op de overgang naar het Hollandsch Diep. Het recreatiepark aan de zuidzijde van Willemsdorp, is geïsoleerd gelegen en heeft aan de zuidzijde een jachthaven. Op dit vakantiepark staan bungalows, er zijn tennisbanen en een horeca- en wellnesscomplex. Het park is niet openbaar toegankelijk, met uitzondering van de kade van de Dordtsche Kil.

Ambities

- Vergroten van de beleefbaarheid van de rivieren in de recreatiegebieden.
- Versterken van de ruimtelijke structuur van de Merwelanden, met als kans voor verbetering de ontwikkeling van polder Stededijk en de Merwedeheuvel.
- Vergroten van de recreatief aantrekkelijke bereikbaarheid van Willemsdorp, onder andere door het ontwikkelen van een doorgaande fietsroute aan zuidzijde Willemsdorp onder de A16 en spoorbrug door, zodat een rondje gemaakt kan worden.

Informatiebord Baanhoekweg, entree recreatiegebied De Merwelanden

Pont

Kenmerken

Vanuit het recreatiegebied De Merwelanden is er een verbinding met de waterbus naar het centrum van Dordrecht en Sliedrecht. Aan de zuidzijde van het plangebied vaart de veerdienst 'de Biesbosch' heen en weer tussen de Kop van 't Land in Dordrecht en de Brabantse Biesbosch. De veerstoep, monumentale bomen en het wachthokje zijn van historische betekenis. De ambitie is om ook vanaf de Zuidhaven weer een pont te laten varen.

Ambities

- Behouden en toevoegen van veerverbindingen.
- Toevoegen van een ongemotoriseerde veerverbinding vanaf de Zuidhaven.

Veer vanaf Kop van 't Land

Vaarnetwerk

Kenmerken

De wateren rondom het Eiland van Dordrecht behoren tot de drukst bevaren scheepsroutes van Europa. Hier is recreatief medegebruik niet altijd eenvoudig mee te combineren.

Het Wantij en de (Sliedrechtse) Biesbosch zijn vooral geschikt voor recreatief gebruik door kleinere boten: kleine motorboten, kano's en roeiboten.

Ambities

- Zuid-Holland is als waterprovincie bereikbaar en aantrekkelijk. Verbeteren van de recreatieve gebruikswaarde en belevingskwaliteit van de vaarnetwerken en daar waar mogelijk toevoegen van nieuwe verbindingen. Havens, aanlegplaatsen en dergelijke zijn onderdeel van het netwerk.
- Het in stand houden en versterken van het vaarwegennetwerk, onder andere door het realiseren van nieuwe verbindingen en afmeervoorzieningen in het buitendijks recreatiegebied.

Langeafstand wandel- en fietsroutes

Kenmerken

In het gebied ligt de langeafstand wandelroute het Floris V pad. Deze loopt door de Elzen en langs de Merwede. Verder zijn er in het gebied verschillende wandelroutes, met name in de natuur en recreatiegebieden. Op dit moment wordt gewerkt aan het Wandelroutenetwerk Drechtsteden, waarbij in twee fases 152 kilometer aan wandelroutenetwerk wordt gerealiseerd. Ook per fiets is het gebied goed bereikbaar. Er ligt een netwerk van fietsknooppunten. Ook liggen er in het gebied een aantal LF routes die de verbinding maken met de stad Dordrecht en het Brabantse land aan de overzijde van de rivier.

Ambities

- Sterke verbinding stad-land door een aansluitend routenetwerk voor fietsen, varen en wandelen. De basis van een regionaal fijnmazig netwerk wordt gevormd door de langeafstand routes aangevuld met stadlandverbindingen en de recreatieknooppunten. Maaswijdte routenetwerk: wandelaars 0.5 km, fietsers 2 km. Dit netwerk verbindt tevens het Zuid-Hollandse vrijetijdslandschap met omliggende provincies.
- Vergroten van de regionale recreatieve bereikbaarheid naar routes en bestemmingen (knooppunten, poorten en toeristische overstappunten).
- Kansen creëren voor recreatieve ontwikkelingen rond de knooppunten door het bieden van planologische ruimte.
- Voor de uitbreiding van recreatieve voorzieningen wordt waar mogelijk gebruik gemaakt van cultuurhistorisch erfgoed, maar kunnen ook nieuwe bijzondere locaties worden toegevoegd.

Varen door de Sliedrechtse Biesbosch

Groene vingers

- Koppelen van de recreatieve knooppunten door middel van wandel- en fietsroutes.
- Voorkomen van knelpunten in het netwerk van routes en waar mogelijk scheiden van verkeersstromen.
- Waar mogelijk toevoegen van ontbrekende schakels in het netwerk en de uitvoering van het provinciaal wandelroutenetwerk, bewegwijzerd met het knooppuntsysteem.
- Versterken van de recreatieve wandel- en fietsroutes van de stad naar het buitengebied in combinatie met de groen/blauwe zones.
- Eventuele nieuwe paden volgen bestaande landschappelijke structuren als dijken en krekken.
- Vergroten van de bereikbaarheid van het agrarisch gebied, bijvoorbeeld door het benutten van oude Kerkepaden, akkerranden of kreekoevers.
- Verbindingen met de Brabantse Biesbosch versterken.

Wandelen door de Sliedrechtse Biesbosch

Kenmerken

Er zijn vier groene verbindingen tussen de stad en het buitengebied: de Wantijzone, Amstelveen-Oostkilzone en Alloysenzone en de Dordwijkzone. Met de stedelijke groengebieden, zoals parken en landgoederen, vormen zij de ecologische en recreatieve structuur van Dordrecht. De zones vormen niet alleen ecologische en recreatieve verbindingen naar het buitengebied, ze zorgen ook voor recreatieve plekken in de wijk en voor veilige en aangename verbindingen tussen de wijken voor sporters, recreanten en kinderen.

Ambities

- Verbinden van het stedelijk groen (binnen en buiten de contour) door middel van doorgaande, recreatieve routes die aansluiten op het recreatief routenetwerk.
- Ontwikkelingen dragen bij aan het verbeteren van de kwaliteit ter plaatse en de samenhang

tussen het binnenstedelijk en buitenstedelijk groen.

- Structuur van polders, dijken en open ruimte ontwikkelen als drager voor het gebied.
- Groene karakter van de zones versterken.
- Versterken van ruimtelijk contract tussen open en gesloten door bebouwing te clusteren en in te bedden in een groen kader.
- Beschermen van de ecologische structuur, zoals deze is vastgesteld door de gemeente Dordrecht.
- Waar mogelijk de verschillende verkeersstromen scheiden. Het scheiden van deze verkeersstromen moet zorgvuldig worden vormgegeven, zodat geen brede infrastructuurzone ontstaat.

Langs het Wantij

Natuurgebied

Kenmerken

Het gebied wordt aan de oost- en westzijde begrensd door natuurgebied. De Dordtse en Sliedrechtse Biesbosch vormen met de Brabantse Biesbosch samen het Nationaal Park De Biesbosch, één van de weinige zoetwatergetijdengebieden in Europa en zijn aangewezen als Natura2000 gebieden. De twee natuurgebieden hebben elk een eigen karakter. Natuurgebied de Sliedrechtse Biesbosch wordt gekenmerkt door waarden (polders), buitendijkse natuur en rivierduinen met een mengeling van bijzondere graslanden. Natuurgebied de Dordtse Biesbosch is buitendijkse natuur en heeft een moerasachtig karakter. In beide natuurgebieden zijn nog diverse cultuurhistorische waardevolle elementen aanwezig, zoals relictten van eendenkooien en griendketen. De strook direct langs de Nieuwe Merwede met aan de westzijde Tongplaat en Zuidplaatje is een buitendijks

natuurgebied en vormt een schakel tussen de Dordtse en Sliedrechtse Biesbosch. De gebieden zijn over land slechts beperkt bereikbaar, juist de bereikbaarheid over water maakt deze gebieden uniek.

Ambities

- Toegankelijk en beleefbaar maken van unieke natuurlandschappen van Zuid-Holland in evenwicht met de ecologische draagkracht ter plaatse.
- Diversiteit twee natuurkernen behouden en versterken en zonering tussen bereikbaarheid over land en water behouden.
- Verbinding tussen de twee natuurkernen behouden en ontwikkelen (langs de Merwede en Noorderdiep).
- Het creëren van enkele uitzichten vanaf de hoofdwaterkering over de Nieuwe Merwede, eventueel aanvullen met een uitkijkpunt en een

informatiepunt.

- Behoud en versterking van de nog aanwezige cultuurhistorische elementen, voor zover niet strijdig met de ecologische waarde.
- Het verbinden van de Dordtse Biesbosch met de Sliedrechtse én de Brabantse Biesbosch.
- Polder Stedelijk toegankelijk maken.
- Natuurkernen handhaven met zeer beperkte toegang voor mensen en kansen benutten voor het vergroten van het natuurgebied.

Ontoegankelijk moerasgebied in de Dordtse Biesbosch

Natuur- en recreatiegebied

Kenmerken

De Elzen is begin jaren '90 aangelegd als een recreatiebos met kenmerken van een productiebos. Het is een besloten gebied, met bomen (veelal populier) geplant in rechte lijnen en rechte paden. Onlangs is er meer variatie in het bos aangebracht. In het bos ligt de horecagelegenheid De Viersprong.

De Louisa- en Cannemanspolder ligt aan de noordzijde van de Elzen en is recent ingericht als recreatiegebied met een bescheiden rol voor natuur. De recreatie bestaat uit dagrecreatie, met maneges, volkstuinten en doorgaande paden en routes als voorzieningen.

Beide gebieden maken deel uit van de Nieuwe Dordtse Biesbosch, die de natuur en recreatieve mogelijkheden van de Biesbosch dichterbij de stad brengt.

De Noorderdiepzone vormt samen met de Kop van 't Land het laatste project wat in het kader van

dit Strategisch Groenproject wordt uitgevoerd. Aan de oostzijde van de Merwelanden ligt het natuur en recreatiegebied waarin het bezoekerscentrum van het Zuid Hollandse deel van Nationaal Park de Biesbosch is gelegen. In dit deel is het Nationaal Park voor voetgangers en fietsers toegankelijk, de rest van dit gebied is voornamelijk over het water bereikbaar.

Ambities

- Verder ontwikkelen van de Nieuwe Dordtse Biesbosch, door de realisatie van de Noorderdiepzone.
- De realisatie van nieuwe natuur en recreatie gebeurt met respect voor de bestaande landschappelijke structuren.
- Verbeteren van de waterkwaliteit door een betere doorstroming en natuurlijke oevers.
- Ecologische verbinding tussen de Dordtse Biesbosch en de Sliedrechtse Biesbos door de

aanleg van natte graslanden en moerasgebieden.

- Uitloop voor stedelingen door het vergroten van het recreatieve netwerk.
- Het bosgebied de Elzen noord vernatten in het verlengde van de Noorderdiepzone om zo een natuurlijke verbinding te creëren.
- Versterken van de voorzieningenstructuur, o.a. speelbos en zwemplasje bij de Elzen op een wijze die passend is binnen de natuurdoelstelling van het gebied.
- Ontwikkelen van overnachtingsmogelijkheden die passend zijn voor het gebied en niet strijdig met de natuurdoelstellingen van het gebied. Ingezet kan worden op het gebruik van identiteitsdragers als griendketen en hoeves.
- Bestaande en nieuwe ondernemers stimuleren om in te zetten op kleinschalige recreatieve voorzieningen.

Visualisatie Noorderdiepzone Hania's polder

Knooppunten

Kenmerken

Recreatieve knooppunten zijn plekken waar meer recreatieve voorzieningen zijn geconcentreerd en die dienen als overstappunten. Op dit moment functioneert de aanlegplek van de waterbus in recreatiegebied De Merwelanden als recreatief knooppunt. Hier is een toeristisch overstappunt ingericht (TOP). Naast parkeerplaatsen en de diverse mogelijkheden om per fiets, te voet of met de boot het gebied in te trekken is er ook een waterbus richting het centrum van Dordrecht. In het beleid van de gemeente zijn nog twee recreatieve knooppunten benoemd. Nabij het sportpark Schenkeldijk (Schenkel/Sterre) en aan de rand van Dordrecht nabij de Provincialeweg, richting de Kop van 't Land (dagrecreatieterrein). Aan beide plannen wordt gewerkt, zo wordt onderzocht in hoeverre bij de Schenkeldijk dubbelgebruik van de parkeerplaatsen van de sportvelden mogelijk is en of bij de rand van

Dordrecht bij de Provincialeweg parkeerplaatsen als uitvalsbasis voor een bezoek aan het gebied kunnen worden gerealiseerd.

Ambities

- De knooppunten zijn gebiedsspecifiek ingericht, herkenbaar als recreatiefknoppunt en representatief met een hoge ontwerp kwaliteit.
- Waar mogelijk knooppunten koppelen aan stedelijk groen, zodat ze functioneren als publieke ruimte voor de stad en het landelijk gebied. Hier komen stad en land samen in bijvoorbeeld ervaringsmomenten en routes.

Trefpunt

Kenmerken

In het gebied ligt een aantal recreatieve trefpunten, plekken waar verschillende recreatieve voorzieningen samenkomen. Dit zijn o.a. de havens aan de Nieuwe Merwede, de horeca bij de Kop van 't Land en de uitspanning De Viersprong met Museum Twintighoeven in de Elzen.

Ambities

- Trefpunten laten functioneren als recreatieve ijkpunten in gebied door daar informatie en verschillende gradaties van recreatieve voorzieningen te concentreren.

Toeristisch Overstappunt Hollandse Biesbosch aan de Beneden Merwede

Trefpunt De Viesprong, De Elzen

Haven

Kenmerken

In het gebied liggen vier (kleine) havens: de Oost- en Zuidhaven, bij de Kop van 't Land en de jachthaven bij Willemsdorp. De havens aan Polder de Biesbosch werden vroeger gebruikt voor het verschepen van landbouwproducten. Tegenwoordig hebben ze vooral een recreatieve betekenis. Met name de Zuidhaven wordt veel gebruikt door recreanten en Oosthaven alleen voor het te water laten van boten. De jachthaven bij Willemsdorp ligt op de overgang van de Dordtse Kil naar het Hollandsch Diep.

Ambities

- Behoud en versterking van de waterrecreatie in het gebied met aandacht voor goede zonering.
- Verbeteren van het voorzieningenniveau bij de Zuidhaven en stimuleren van extensieve recreatievoorzieningen bij de Oosthaven en de Kop van 't Land.
- Bij de Oosthaven wordt gedacht aan een soort pompgebouw dat men ook te gebruiken is als uitkijkpunt, bij de ontwikkeling moet aandacht besteed worden aan de belangen van Natura 2000.

Zuidhaven

Identiteitsdragers van Zuid-Holland

Kenmerken

Identiteitsdragers zijn bijzondere plekken die de wordingsgeschiedenis van Zuid-Holland vertellen. Het plangebied van het gebiedsprofiel Hollandse Biesbosch kent twee gezichten.

Centraal in het gebied liggen de open kleipolders, die aan de oost en westzijde begrensd worden door twee bijzondere natuurgebieden. Juist de beleving van dit contrast maakt het gebied uniek en aantrekkelijk voor de bewoners en bezoekers. De ambitie is dit contrast te behouden, te versterken en beleefbaar te maken.

In het gebied is de oorspronkelijke griendcultuur nog te herkennen aan de griendheuvels en bewaarde griendketen, maar ook de voormalige verdedigingslinie van de Vesting Holland is nog duidelijk zichtbaar

Ontwikkelingen

De Nieuwe Dordtse Biesbosch als nieuwe natuurverbinding tussen de Sliedrechtse en Dordtse Biesbosch versterkt het contrast tussen de open polders en het natuurlijke karakter van het gebied.

Relevante richtpunten uit de Visie Ruimte & Mobiliteit

- Ontwikkelingen dragen bij aan het behoud van de uitzonderlijke kwaliteit van de identiteitsdrager.
- Ontwikkelingen dragen bij aan het leesbaar houden van het verhaal dat de identiteitsdragers als oriëntatiepunten in tijd en ruimte vertellen.
- Behouden van de herkenbaarheid en samenhang van de kwaliteiten: open zeeleipolder met

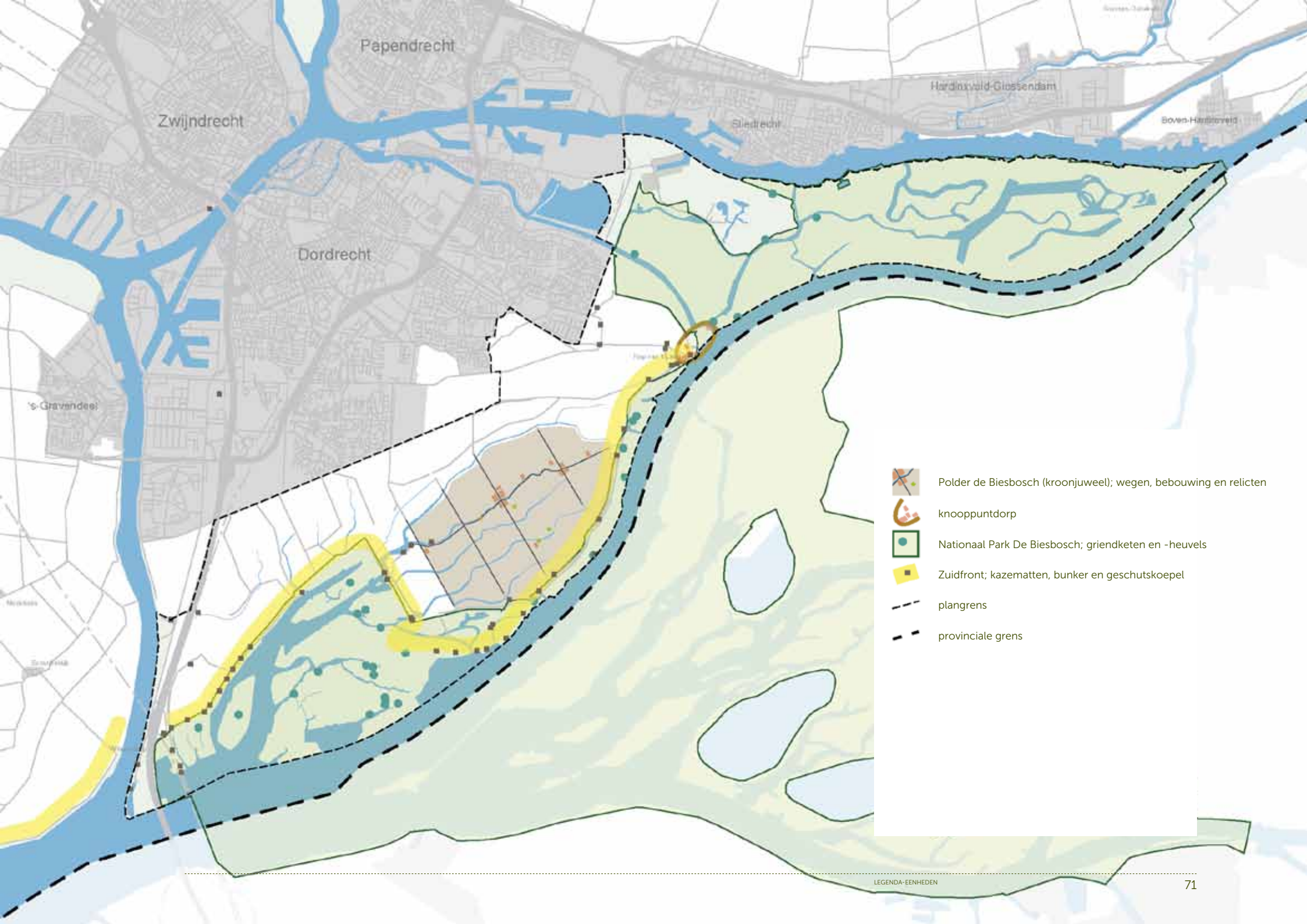
gegroepeerde boerderijbebouwing, begrenzing door hoge polderdijk, contrast tussen rationele polderverkaveling en kronkelige getijdengeulen.

Sturing

De identiteitsdragers zijn de verantwoordelijkheid van provincie en de gemeente.

Identiteitsdragers van Zuid-Holland - Voormalige griendkeet Polder De Biesbosch

Zwijndrecht

Papendrecht

Hardinxveld-Giessendam

Sliedrecht

Boven-Hardinxveld

Dordrecht

's-Gravendeel

- Polder de Biesbosch (kroonjuweel); wegen, bebouwing en relicten
- knooppuntdorp
- Nationaal Park De Biesbosch; griendketen en -heuvels
- Zuidfront; kazematten, bunker en geschutskoepel
- plangrens
- provinciale grens

Polder de Biesbosch (kroonjuweel)

Kenmerken

Polder de Biesbosch is overwegend als landbouwgebied in gebruik. De opbouw van de polder bestaat uit een rationele verkaveling, een klein buurtschap in het midden en boerderijen aan de hoofdassen. Langs de randen en langs de wegen staat karakteristieke wegbepanting. De openheid, begrensd door boomrijen en dijken, is karakteristiek voor de beleving en herkenbaarheid van de polder. De openheid wordt doorbroken door een aantal transparante boomschermen en een klein buurtschap. Bijzonder is de ruimtelijke structuur waar een grootschalige blokverkaveling en rechtlijnig wegenstelsel samengaan met oude, grillige kreken.

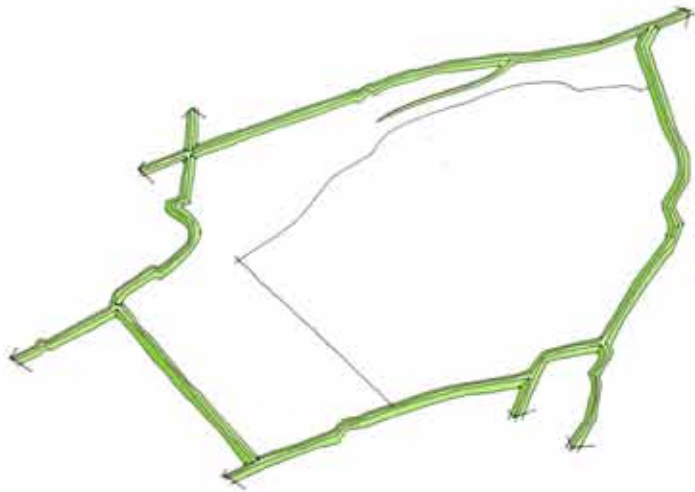
Ambities

- Openhouden van het karakteristieke polderlandschap door behoud van de landbouwkundige functie.
- Behouden en versterken van de ruimtelijke structuur: verkaveling, kreken, dijken, bomerijen en schaarse bebouwing.
- Zichtbaar houden van de elementen die herinneren aan de historische griendcultuur, door behoud van nog aanwezige griendheuvels en griendketen.
- Behouden van het polderlint door het doorzetten van het agrarisch karakter van de bebouwing en het behouden van de bestaande breedte en de opbouw van het profiel en de beplanting van wegen en waterlopen.
- Inzetten op nieuw gebruik van identiteitsdragers als griendketen, hoeves of kazematten, voor zover het natuurbeleid dit toelaat.

- Behouden van het kenmerkende element dr. Stoopbank als onderdeel van het ontstaansverhaal van de polder.

Open polder, beplante wegen en bijzondere cultuurhistorische elementen, zoals de dr. Stoopbank

Kader van dijken

Beplanting langs de wegen

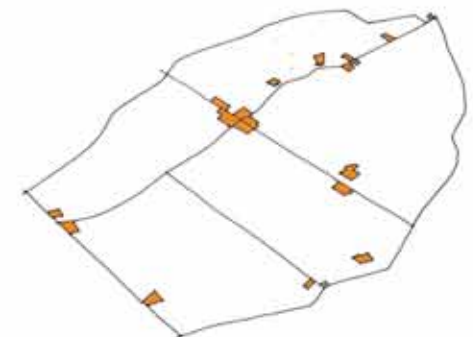
Cultuurhistorische bijzonderheden: kazematten, griendketen en monumenten

Polder de Biesbosch met De Elzen en Noorderdiepzone

Regelmatische verkeveling, kronkelige krekken

Schaarse bebouwing en buurtschap in polder

Waardevolle en kenmerkende structuren en elementen Polder De Biesbosch

Knooppunt dorp

Kenmerken

Knooppuntnederzettingen zijn ontstaan rond een infrastructureel knooppunt, bijvoorbeeld van wegen of van een weg met brug, dam, veer of sluis. In het geval van Kop van 't Land is dat een polderdijk, een polderweg en een veerverbinding. Dit ensemble bestaat uit de combinatie van de veerstoep over de Nieuwe Merwede, de Ottersluis, het Zalmhuis en een rijtje dijkhuizen aan de Merwededijk met zicht vanaf de nederzetting over het polderland en het water.

Ambities

- Handhaven van het ensemble van het knooppunt dorp en het vrije zicht over de Merwede en Polder de Biesbosch.

Kop van 't Land

Nationaal Park De Biesbosch

Kenmerken

Nationaal Park De Biesbosch bestaat uit drie natuurkernen: twee Zuid-Hollandse gebieden en het Brabantse deel. De twee Zuid-Hollandse natuurgebieden hebben elk een eigen karakter. De Dordtse Biesbosch, aan de westzijde van het plangebied, is een moerassig gebied met kreken, begroeid met rietruigte en wilgen. Verstoep in de natuurgebieden zijn relictten van de griendcultuur te vinden.

Natuurgebied de Sliedrechtse Biesbosch wordt gekenmerkt door een mengeling van moerasgebied, kleine polders/waarden en rivierduinen. Met het bezoekerscentrum en de naastgelegen Merwelanden vormt de Sliedrechtse Biesbosch de belangrijkste trekpleister.

Ambities

- Versterken van de onderlinge (fysieke) relatie tussen de drie natuurkernen van het Nationaal Park De Biesbosch.
- Behouden en versterken van het verschil in karakter van de twee Zuid-Hollandse natuurgebieden.
- Zichtbaar houden en behouden van nog aanwezige grienden, griendheuvels en griendketen.
- Inzetten op nieuw gebruik van identiteitsdragers als griendketen, hoeves of kazematten.
- De hoofdpoot van het Nationaal Park ruimtelijk versterken vanaf het begin van de Baanhoekweg tot aan de Biesbosch.

Biesboschcentrum Dordrecht

Zuidfront

Kenmerken

Langs de buitenste, zuidelijke dijken van het Eiland van Dordrecht staan op een regelmatige afstand van elkaar kazematten. De kazematten zijn gemaakt als groepsschuilplaats tussen februari en mei 1940, in opdracht van de Nederlandse Staat. Toen de Tweede Wereldoorlog uitbrak in Nederland waren ze eigenlijk nog niet helemaal klaar. Bijzonder is de rol van de rivierdijk in de verdedigingslinie Vesting Holland, nog steeds herkenbaar door de aanwezigheid van de kazematten. Tegenwoordig dienen ze als opslagplek of winterverblijfplaats voor vleermuizen. Andere historisch belangrijke punten van de invasie zijn: de Tweede Tol, Willemsdorp, de Moerdijkbrug en het diepst landinwaarts gelegen Duitse complex als onderdeel van de Atlantikwall.

Ambities

- De betekenis en zichtbaarheid van deze historische laag van het landschap kan worden vergroot.
- Behouden van de aanwezige cultuurhistorische elementen.
- Inzetten op nieuw gebruik van identiteitsdragers als griendketen, hoeves of kazematten.

Kazemat op Tongplaat

Rust en stilte

Kenmerken

De stiltegebieden geven een indicatie van het landelijke gebied van Zuid-Holland. Het zijn de (relatief) luwe gebieden met beperkte verstedelijking, waar het dagelijks geluid de 40 decibel niet overstijgt. Hier vindt men rust en stilte als contrast met het dynamisch stedelijk gebied. In de stiltegebieden is alleen ruimte voor 'gebiedseigen' geluid.

Ontwikkelingen

In het gebied zijn geen ontwikkelingen gaande die het stiltegebied nadelig beïnvloeden.

Relevante richtpunten uit de Visie Ruimte & Mobiliteit

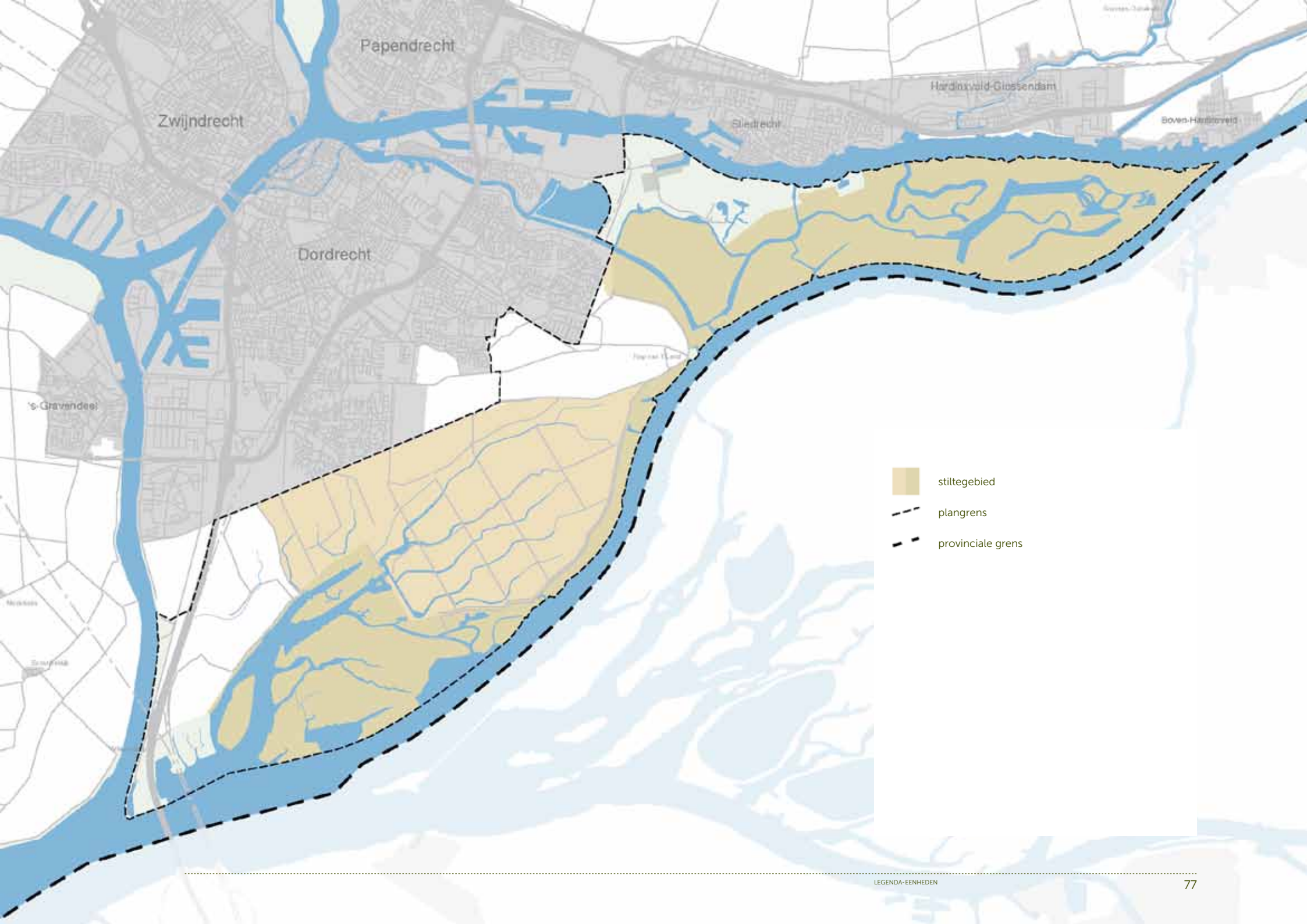
- In de stiltegebieden is alleen ruimte voor 'gebiedseigen' geluid.

Sturing

Stiltegebieden zijn de verantwoordelijkheid van de provincie.

Rust en stilte

Papendrecht

Zwijndrecht

Dordrecht

Sliedrecht

Hardinxveld-Giessendam

Boven-Hardinxveld

's-Gravendeel

- stiltegebied
- plangrens
- provinciale grens

3 De praktijk

Inleiding

In het gebiedsprofiel Hollandse Biesbosch worden twee casussen uitgewerkt. Het doel van deze uitwerkingen is het laten zien hoe het gebiedsprofiel in de praktijk gebruikt kan worden. Bij de uitwerking van deze casussen wordt in enkele stappen de koers voor een goed ruimtelijk plan uitgezet. Hierbij wordt uitgegaan van de gebiedskenmerken en ambities uit het gebiedsprofiel.

De stappen die we onderscheiden zijn:

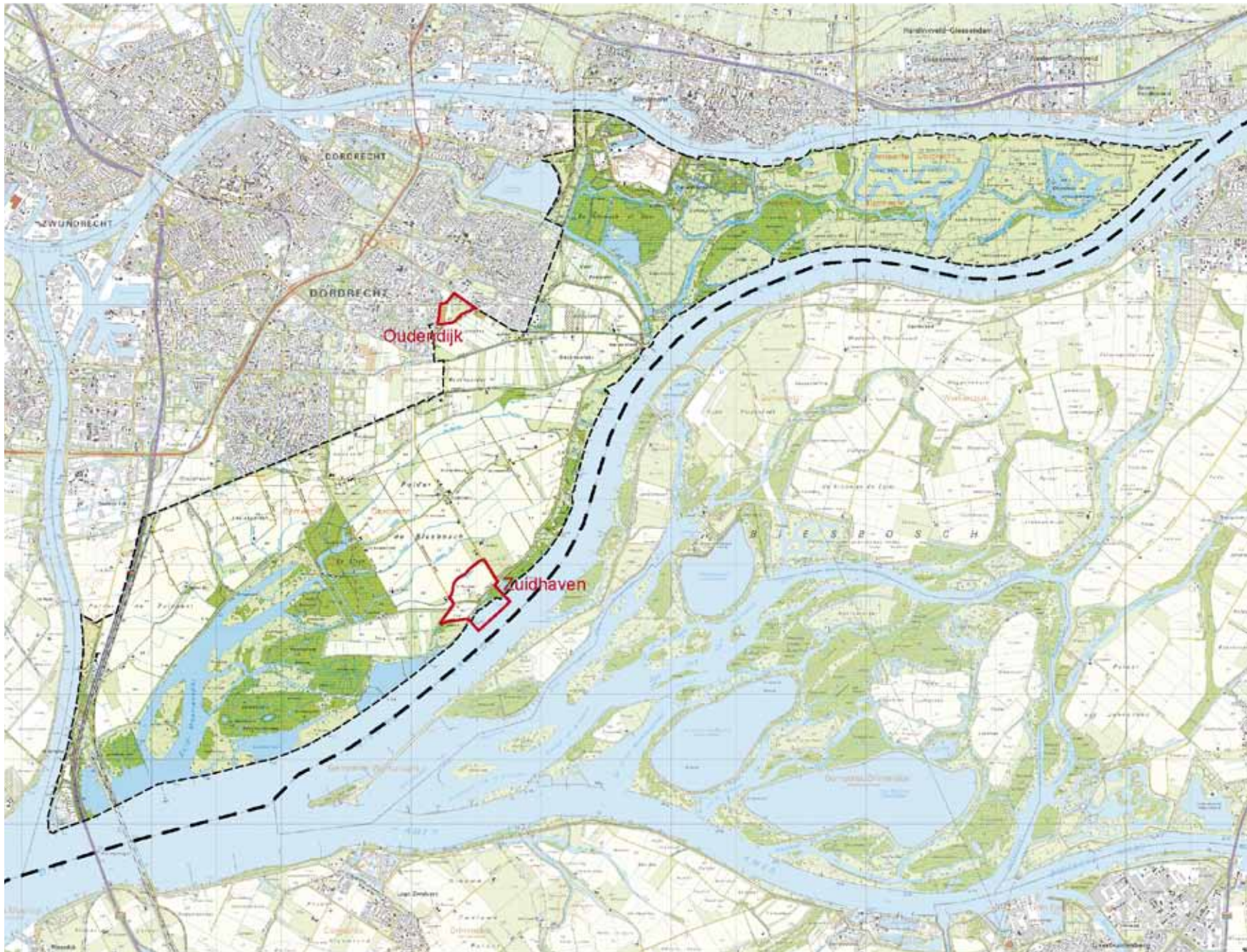
- Stap 1: Bepalen welke legenda-eenheden uit de kwaliteitskaart van toepassing zijn;
- Stap 2: De richtpunten uitwerken tot bouwstenen;
- Stap 3: De bouwstenen verwerken tot een integraal ruimtelijk raamwerk.

Allereerst wordt gekeken welke legenda-eenheden een rol spelen bij de specifieke casus (stap1). Door een uitsnede van de kaarten uit deel 2 van het gebiedsprofiel te maken, wordt inzichtelijk welke gebiedskenmerken en ambities voor de casus aan de orde zijn. Per legenda-eenheid worden daarna de voor de casus relevante ambities geselecteerd. Vervolgens worden de ambities vertaald naar bouwstenen

(stap 2). In beeld en tekst wordt geschetst hoe deze teksten vertaald kunnen worden naar hanteerbare ingrediënten voor een ontwerp. De ambities uit de legenda-eenheden en de bouwstenen die bij elkaar horen staan in de voorbeelden naast elkaar, zodat de vertaling direct zichtbaar is. Tot slot worden de verschillende bouwstenen ten opzichte van elkaar gewogen en samengebracht tot een integraal raamwerk waardoor inzichtelijk wordt hoe de gewenste ruimtelijke ontwikkeling vorm kan krijgen (stap 3).

De uitwerking is een mogelijke uitkomst van de opgave, maar zeker niet de enige. Een ontwerp ontstaat namelijk door samenspraak van de ontwerper, de opdrachtgever en andere betrokkenen. Zij interpreteren en wegen de ambities. De keuzes die in de case gemaakt zijn dienen als voorbeeld. De uitwerkingen laten zien hoe het begrip ruimtelijk kwaliteit concreet gemaakt kan worden middels de kenmerken, ambities en sturingsprincipes uit het gebiedsprofiel.

Beide casussen zijn door deelnemers naar voren gebracht en behandeld in een werksessie. De resultaten daarvan zijn uitgewerkt en doorontwikkeld in dit hoofdstuk.

Locaties van de twee casussen

Oudendijk

De opgave

In het plangebied liggen een tuincentrum en een aantal in onbruik geraakte kassen, die op termijn omgevormd kunnen worden naar woningbouw. Gedacht wordt aan de realisatie van woningen in het duurdere segment, vrijstaand of twee onder een kap woningen (naar schatting 15 tot 30 woningen). De oostzijde van het plangebied wordt gevormd door de Provincialeweg, waar de ambitie ligt om deze te ontwikkelen als groene verbindingzone tussen de stad en het buitengebied.

De opgave voor de casus is een integrale benadering van de gebiedsopgave. In de case is onderzocht welke kansen er liggen voor het versterken van de ruimtelijke structuur, de verbinding vanuit de stad naar het buitengebied en het vergroten van de recreatieve aantrekkelijkheid van het gebied, door in te zetten op de ontwikkeling van woningbouw.

Themakaarten en ambities

Op basis van de locatie en de specifieke opgave van deze plek zijn de volgende themakaarten met bijbehorende ambities van toepassing op de casus:

- Herkenbare (zee)kleipolder
- Kwaliteit van de stads- en dorpsrand
- Gevarieerd en verbindend vrijetijdlandschap

Plangebied casus Oudendijk

Uitsnede legenda-eenheid Herkenbare open (zee)kleipolder

Bouwstenen Herkenbare open (zee)kleipolder

Herkenbare open (zee)kleipolder

Relevante richtpunten uit de Visie Ruimte & Mobiliteit

- Herkenbaar houden van het patroon van (ronde) opwas- en (langgerekte) aanwasolders door behouden en versterken van de (beplante) dijk als herkenbare landschappelijke structuurdrager in contrast met de grootschalig, open polder.
- Bebouwing concentreert zich in of bij compacte kernen, niet in het open middengebied van de polders.
- Ontwikkelingen dragen bij aan het herkenbaar houden van het kleinschalige dijkenpatroon en de relatief onregelmatige verkaveling.
- Behoud van maat en weidsheid van de poldereenheden. Eventuele nieuwe bebouwing

en bouwwerken worden geplaatst binnen het bestaande dijklint en niet in de veenweidepolders.

- Behouden van de doorzichten vanaf de dijk op het achterliggende landschap.

Ambities gebiedsprofiel

- Beter toegankelijk maken van het agrarisch land en het vergroten van de biodiversiteit, om het open landschap meer beleefbaar te maken.
- Behouden en versterken van de dijken als doorgaande lijn met een samenhangend profiel.
- Structurerende karakter van de dijk met bomen behouden.
- De bebouwing van de (nieuwe) uitbreidingswijken van Dordrecht houdt afstand tot de dijk.

Bouwstenen

- De bestaande open kleipolder zoveel mogelijk open houden en beter beleefbaar maken door het creëren van een nieuwe route vanuit de stad door de polders richting de Noorderdiepzone.
- Het zicht vanuit de Watertoren Buitenlust over de verschillende polders behouden en versterken.
- Behouden van het karakteristieke profiel van de dijk door met de nieuwbouw afstand te houden van de dijk.

Uitsnede legenda-eenheid Kwaliteit van stads- en dorpsrand

Bouwstenen Kwaliteit van stads- en dorpsrand

Kwaliteit van stads- en dorpsrand

Relevante richtpunten uit de Visie Ruimte & Mobiliteit

- Ontwikkelingen aan de stads- of dorpsrand dragen bij aan het realiseren van een rand met passende overgangskwaliteit (front, contact of overlap).

Ambities gebiedsprofiel

- Bij nieuwe ontwikkelingen een heldere overgang creëren naar het open polderlandschap.
- Heldere overgang creëren door voorkanten aan de open ruimte of het creëren van een groene afronding van de achterkant.
- Continuïteit van de laanbeplanting langs de Provincialeweg behouden en versterken.

- Doorzichten van de Provincialeweg op het open polderlandschap koesteren en verrommeling nabij de stadsrand tegen gaan.
- Het beschermen van de bestaande groene kwaliteiten als ook het verbeteren van de verbinding door het slechten van barrières voor zowel de recreant als de natuur.

Bouwstenen

- Karakteristieke beplanting in het gebied behouden, door dit in te passen in toekomstige ontwikkelingen.
- Zorgen voor een heldere afronding van de woningbouw door de ontwikkeling van een groene rand: een polderpad met enerzijds zicht op de open polder, en anderzijds knotwilgen.

Gevarieerd en verbindend vrijetijdslandschap

Relevante richtpunten uit de Visie Ruimte & Mobiliteit

- Ontwikkelingen vergroten de diversiteit in ruimtelijke inrichting en programma tussen de verschillende recreatie- en groengebieden.
- Recreatieve routes dragen bij aan een betere verbinding van de buitenstedelijke groengebieden onderling en met de stedelijke groen- en waterstructuur.
- Ontwikkelingen dragen bij aan het verbeteren van de kwaliteit ter plaatse en de samenhang tussen het binnenstedelijk en buitenstedelijk groen.
- Recreatieve voorzieningen worden zoveel mogelijk gekoppeld aan recreatieknooppunten

Uitsnede legenda-eenheid Gevarieerd en verbindend vrijetijdslandschap

Bouwstenen Gevarieerd en verbindend vrijetijdslandschap

in het recreatieve netwerk. Waar mogelijk wordt gebruik gemaakt van het cultuurhistorisch erfgoed of andere recreatief interessante locaties.

- Ontwikkelingen dragen bij aan het behouden en versterken van de stedelijke groen- en waterstructuur. Daarbij gaat het om de recreatieve kwaliteit, de bijdrage aan klimaatbestendigheid en de verbinding tussen stad en land.

Ambities gebiedsprofiel

- Verbinden van het stedelijk groen (binnen en buiten de contour) door middel van doorgaande, recreatieve routes die aansluiten op het recreatief routenetwerk.
- Ontwikkelingen dragen bij aan het verbeteren van de kwaliteit ter plaatse en de samenhang

tussen het binnenstedelijk en buitenstedelijk groen.

- Structuur van polders, dijken en open ruimte ontwikkelen als drager voor het gebied.
- Groene karakter van de zones versterken.
- Versterken van ruimtelijk contrast tussen open en gesloten door bebouwing te clusteren en in te bedden in een groen kader.
- Beschermen van de ecologische structuur, zoals deze is vastgesteld door de gemeente Dordrecht.
- Waar mogelijk de verschillende verkeersstromen scheiden, zorgvuldig vormgeven geen brede infrastructuurzone.

Bouwstenen

- Inzetten op clustering van open en dicht, voor een heldere overgang tussen open polderlandschap en het stedelijk gebied.
- De bestaande open kleipolder zoveel mogelijk open houden en beleefbaar maken door zichten vanaf de Oudendijk, Provincialeweg en de Dubbelsteynlaan Oost te behouden en versterken.
- De nieuwe ontwikkeling inzetten voor de versterking van de groene verbinding van de stad naar het buitengebied, door in te zetten op de structuur van polders, dijken en het ontwikkelen van open ruimte ontwikkelen als drager voor gebied.

Integraal ruimtelijk raamwerk casus Oudendijk

Voor het ontwikkelen van een integraal ruimtelijk raamwerk van de casus Oudendijk zijn in de werksessie enkele principes onderzocht. Op basis van deze verkenning zijn de uitgangspunten voor het raamwerk geformuleerd. Voorafgaande aan de uitwerking worden deze principes kort toegelicht.

Boerenerven: Centraal in het plangebied ligt een boerenerv. In dit principe is onderzocht of het mogelijk is het woningbouwprogramma vorm te geven in enkele boerenerven. Geschat wordt dat hiervoor circa 5 boerenerven nodig zijn met elk 4 tot 6 woningen. Uit de analyse blijkt dat het lastig is om voldoende ruimte tussen de erven te creëren om de beleving van het nog grotendeels open polderlandschap te behouden.

Verdichting linten: In het tweede principe is onderzocht of het woningbouwprogramma vormgegeven kan worden door het versterken en verdichten van de linten langs de bestaande dijken. Ook dit principe blijkt op weinig draagvlak te kunnen rekenen. Bovendien wordt de verdichting van de Oudendijk gezien als visuele barrière vanuit Dordrecht.

Cluster oostzijde: In dit principe is gekeken naar een clustering van de bebouwing aan de Provincialeweg. Het nadeel van dit model is dat de entree van en naar het buitengebied verstedelijkt en daarmee dichtslibt.

Cluster westzijde: Een clustering van het woningbouwprogramma aan de westzijde is het meest gewenst en bovendien het meest haalbaar. Dit model is verder uitgewerkt in het integrale raamwerk.

Boerenerven

Verdichting linten

Cluster oostzijde

Cluster westzijde

Integraal ruimtelijk raamwerk casus Oudendijk

Een belangrijk uitkomst van deze casus is dat het gebiedsprofiel vooral handvatten geeft voor kwaliteitsverbetering op structuurniveau. Duidelijk is geworden dat een integrale benadering van de nieuwe woningbouwontwikkeling in de ruimere omgeving kansen biedt voor het realiseren van de eerder genoemde kwaliteitsambities. Tijdens de uitwerking van de casus zijn uitgangspunten geformuleerd voor het zoekgebied van de beoogde woningbouwontwikkeling. Er is gekozen om zoveel mogelijk open polderlandschap te behouden en een heldere groene afronding van de nieuwe wijk richting het open polderlandschap te creëren. Met dit als uitgangspunt is bekeken welke ingrediënten uit het gebiedsprofiel inzetbaar zijn bij deze casus.

In het ruimtelijk raamwerk is ervoor gekozen de bestaande zichten vanuit de Watertoren Buitenlust, de Provincialeweg en de Dubbelsteynlaan Oost te behouden en te versterken. Ook is het karakteristieke profiel van de Oudendijk in haar waarde gelaten, door voldoende ruimte tussen de dijk en de woningbouw te houden. Door het clusteren van de open en gesloten delen, ontstaat een heldere overgang tussen stedelijk gebied en het buitengebied. De nieuwe ontwikkeling is aangegrepen om een extra verbinding vanuit de stad naar het buitengebied en de Nieuwe Dordtse Biesbosch te realiseren. Deze nieuwe verbinding maakt bovendien onderdeel van de afronding van de nieuw te realiseren woonwijk. Het nieuwe recreatieve polderpad wordt eenzijdig beplant met wilgen. Hierdoor wordt een heldere groene overgang naar het polderlandschap gecreëerd.

Visualisatie integraal ruimtelijk raamwerk casus Oudendijk - zicht vanaf Oudendijk, langs groene stadsrand, op watertoren Buitenlust

Zuidhaven

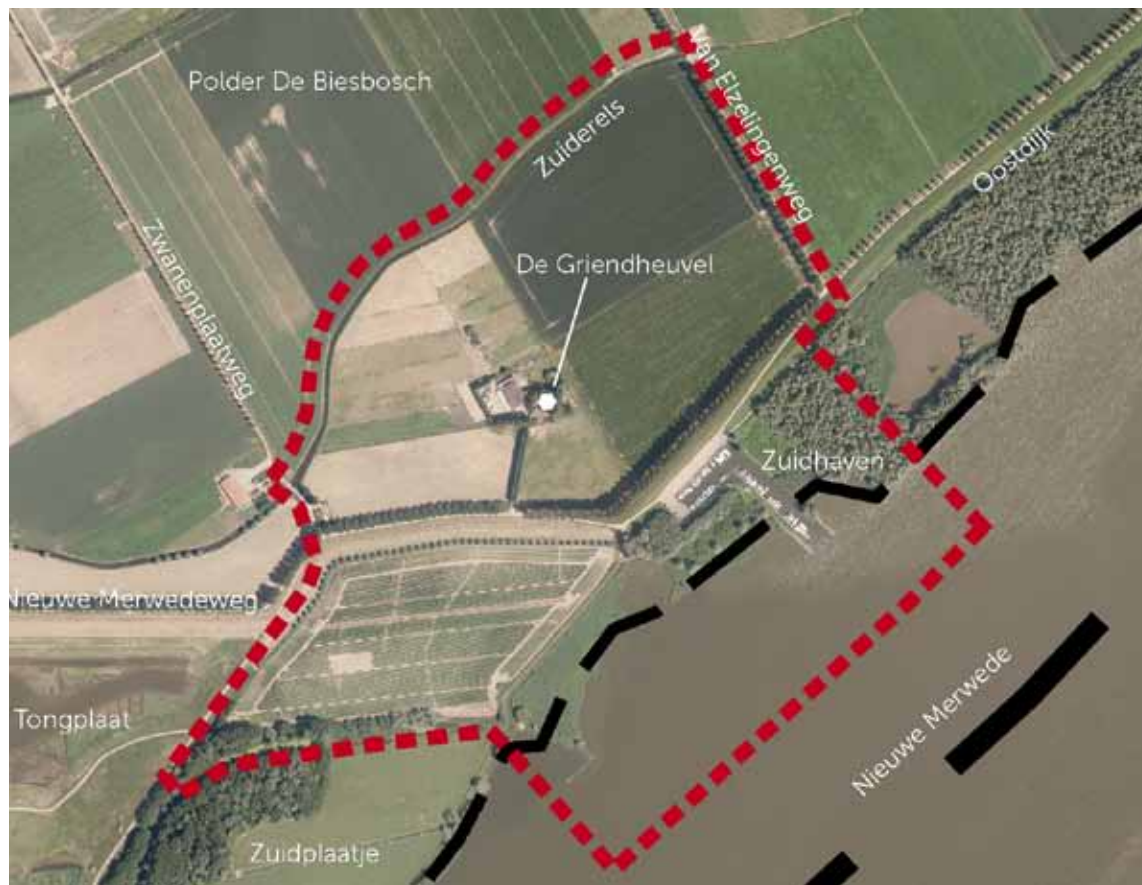
De opgave

De Zuidhaven is momenteel een kleinschalige private jachthaven. Er worden voorbereidingen getroffen om vanaf deze haven een voet- en fietsveer te laten varen naar de Brabantse Biesbosch. Naar verwachting wordt dit veer in 2015 in gebruik genomen. Dit is een van de weinige plekken waar je de rivierdijk kunt oversteken, waardoor het contact tussen het open polderlandschap en het natuurlijke karakter aan de rivierzijde goed te beleven is. Langs de rivierdijk verspreid liggen de karakteristieke kazematten van het Zuidfront. Rondom de haven ligt natuur, waaronder enkele grienden, die verwijzen naar de vroegere griendcultuur die hier voorkwam. De opgave voor de casus is om de Zuidhaven te ontwikkelen tot een recreatief trefpunt met een (extensief) recreatief programma en eventueel een kleinschalige horeca als ontmoetingsplek. Onderdeel van de opgave is het verbeteren van de recreatieve aansluitingen richting Kop van 't Land, de Tongplaat en Brabantse Biesbosch en het verkennen van recreatieve kansen voor het Zuidfront.

Themakaarten en ambities

Op basis van de locatie en de specifieke opgave van deze plek zijn de volgende themakaarten met bijbehorende ambities van toepassing op de casus:

- Herkenbare (zee)kleipolder
- Onderscheidend rivierengebied
- Water als structuurdrager
- Gevarieerd en verbindend vrijetijdslandschap
- Identiteitsdragers van Zuid Holland

Plangebied casus Zuidhaven

Uitsnede legenda-eenheid Herkenbare open (zee)kleipolder

Bouwstenen Herkenbare open (zee)kleipolder

Herkenbare open (zee)kleipolder

Relevante richtpunten uit de Visie Ruimte & Mobiliteit

- Ontwikkelingen aan de rand van de eilanden passen bij de maat en schaal van de dijk en de deltawateren.
- Herkenbaar houden van het patroon van (ronde) opwas- en (langgerekte) aanwasvelden door behouden en versterken van de (beplante) dijk als herkenbare landschappelijke structuurdrager in contrast met de grootschalig, open polder.
- Versterken van de kreek als herkenbare landschappelijke structuurdrager van het zeeleilandschap.
- Behoud van het contrast tussen de binnendijkse akkerbouwvelden en buitendijkse natuur.
- Ontwikkelingen dragen bij aan het herkenbaar houden van het kleinschalige dijkenpatroon en de relatief onregelmatige verkaveling.
- Behouden van de doorzichten vanaf de dijk op

het achterliggende landschap.

- Ontwikkelingen dragen bij aan het behouden of versterken van het contrast in natuurlijkheid tussen binnen- en buitendijks gebied.

Ambities kwaliteitskaart

- Herkenbaar houden van het patroon van (ronde) opwas- en (langgerekte) aanwasvelden door behouden en versterken van de (beplante) dijk als herkenbare landschappelijke structuurdrager in contrast met de grootschalig, open polder.
- Versterken van het contrast tussen de binnendijkse akkerbouwvelden en buitendijkse natuur.
- Behouden van de agrarisch, open en weidse velden en het benadrukken van de individuele eigenschappen van de velden, zodat de landschappelijke verschillen versterkt worden. Door te zorgen voor een gezonde landbouw als beheerder van het open cultuurlandschap.

- Beter toegankelijk maken van het agrarisch land en het vergroten van de biodiversiteit, om het open landschap meer beleefbaar te maken.
- Behouden en versterken van de dijken als doorgaande lijn met een samenhangend profiel.
- Toegankelijkheid van dijken voor wandelaars vergroten, waar mogelijk i.v.m. natuurdoelstellingen.

Bouwstenen

- Op deze plek wordt het contrast tussen de open polder en de buitendijkse natuur benadrukt door een bijzonder uitzichtpunt te creëren.
- Herkenbare openheid van de polder behouden.
- De rivierdijk wordt toegankelijk voor wandelaars, zodat de twee landschappen meer zichtbaar worden.

Uitsnede legenda-eenheid Onderscheidend rivierengebied

Bouwstenen Onderscheidend rivierengebied

Onderscheidend rivierengebied

Relevante richtpunten uit de Visie Ruimte & Mobiliteit

- Ontwikkelingen dragen bij aan het behoud of vergroten van ruimte voor dynamische natuurlijke processen, waterstanden en zoet-zoutovergangen in de Deltawateren en natuurlijke buitendijkse gebieden.
- Ontwikkelingen aan de rand van de eilanden passen bij de maat en schaal van de dijk en de deltaxwateren.
- Behouden van de doorzichten vanaf de dijk op het achterliggende landschap.
- Ontwikkelingen dragen bij aan behoud of herstel van de openbaarheid van oevers.
- Behoud of vergroten van ruimte voor dynamische natuurlijke processen, waterstanden en zoetzoutovergangen.
- Ontwikkelingen dragen bij aan het behouden of versterken van het contrast in natuurlijkheid tussen

binnen- en buitendijks gebied.

Ambities kwaliteitskaart

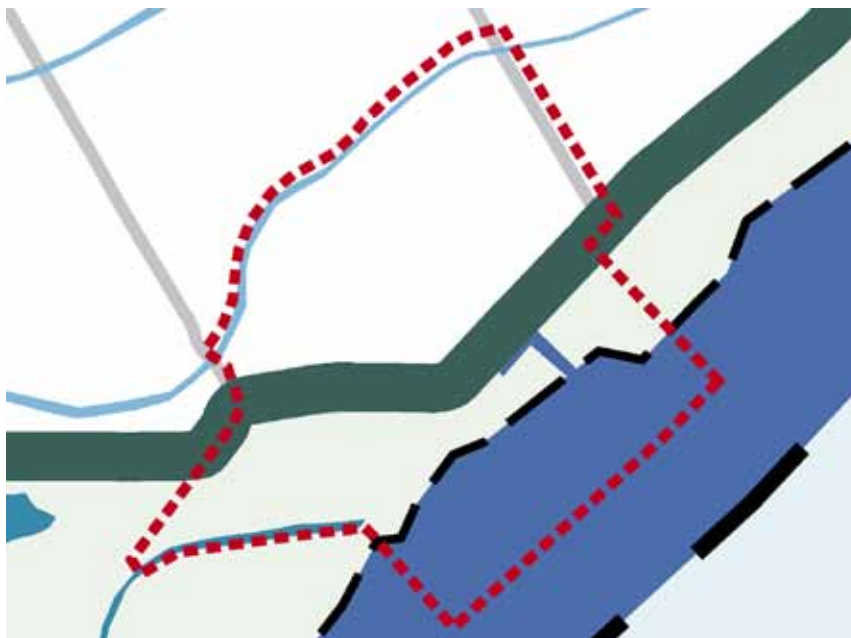
- Beleefbaarheid van het gebied behouden en versterken, evenals de aanwezige natuurwaarden.
- Cultuurhistorische relictten als hakhoutbossen en grienden behouden en versterken.
- Nieuwe ontwikkelingen dragen bij aan behoud van de rivierdijk als herkenbare landschappelijke structuurdrager van het rivierengebied.
- Behouden en versterken van de continuïteit van de dijk qua onbeplant profiel en als grens tussen het buitendijkse en binnendijkse karakter.
- Behoud of herstel van openbaarheid van oevers.
- Waar mogelijk koppelen van recreatieve routes aan water en/ of dijk.
- Inzetten van de hoogte van de dijk voor het beleefbaar maken van het contact tussen binnen en buiten.
- Toegankelijk maken van de rivierdijk als

doorgaande route voor wandelaars.

- Beleefbaar maken van de kade door toegankelijkheid voor wandelaars te vergroten.
- Zuidplaatje: Op termijn omvormen van polder naar natuurgebied.

Bouwstenen

- Beleefbaar en toegankelijk maken van buitendijks moerasgebied en het open polderlandschap om zo twee werelden te ervaren, waar mogelijk i.v.m. natuurdoelstellingen.
- Karakteristieke elementen van het buitendijkse gebied, zoals de grienden koesteren en waar mogelijk uitbreiden.
- Het nu nog buitendijks gelegen agrarisch gebied Zuidplaatje wordt op termijn omgevormd naar natuur.
- Buitendijkse kade toegankelijk maken, waar mogelijk i.v.m. natuurdoelstellingen.

Uitsnede legenda-eenheid Water als structuurdrager

Bouwstenen Water als structuurdrager

Water als structuurdrager

Relevante richtpunten uit de Visie Ruimte & Mobiliteit

- Ontwikkelingen versterken de samenhang en continuïteit in het watersysteem als dragende ecologische en recreatieve structuur van Zuid-Holland. Ruimte voor natuurlijke dynamiek is hierbij een uitgangspunt.
- Ontwikkelingen dragen bij aan het verbeteren van de zichtbaarheid en toegankelijkheid van het oppervlaktewater
- Om oevers en water openbaar toegankelijk en beleefbaar te houden is er geen ruimte voor verdere verdichting en privatisering van de oevers, direct grenzend aan het water.

Ambities kwaliteitskaart

- Versterken van de eilandbeleving door het zicht op de rivieren te verbeteren.
- Toegankelijkheid van de rivierdijken vergroten.

Bouwstenen

- Haven (deels) openbaar maken en toegankelijk voor passanten om het trefpunt ook over het water te kunnen bereiken en beleven.
- Vanuit de haven meer doorzichten naar de rivier realiseren.
- Toegankelijk maken van de oevers van de Nieuwe Merwede om relatie met de rivier te versterken, waar mogelijk i.v.m. natuurdoelstellingen.

Uitsnede legenda-eenheid Gevarieerd en verbindend vrijetijdlandschap

Bouwstenen Gevarieerd en verbindend vrijetijdlandschap

Gevarieerd en verbindend vrijetijdlandschap

Relevante richtpunten uit de Visie Ruimte & Mobiliteit

- Toegankelijkheid en gebruik zijn in evenwicht met de ecologische draagkracht ter plaatse.
- Recreatieve routes dragen bij aan een betere verbinding van de buitenstedelijke groengebieden onderling en met de stedelijke groen- en waterstructuur.
- Recreatieve voorzieningen worden zoveel mogelijk gekoppeld aan recreatieknooppunten in het recreatieve netwerk. Waar mogelijk wordt gebruik gemaakt van het cultuurhistorisch erfgoed of andere recreatief interessante locaties.

Ambities kwaliteitskaart

- Behoud en versterking van de waterrecreatie in het gebied met aandacht voor goede zoning.
- Verbeteren van het voorzieningen niveau bij de Zuidhaven en stimuleren van extensieve

recreatievoorzieningen bij de Oosthaven en de Kop van 't Land.

- Kansen creëren voor recreatieve ontwikkelingen rond de trefpunten door het bieden van planologische ruimte.
- Voor de uitbreiding van recreatieve voorzieningen wordt waar mogelijk gebruik gemaakt van cultuurhistorisch erfgoed, maar kunnen ook nieuwe bijzondere locaties worden toegevoegd.
- Koppelen van de recreatieve trefpunten door middel van wandel- en fietsroutes.
- Eventuele nieuwe paden volgen bestaande landschappelijke structuren als dijken en krekken.
- Verbindingen met de Brabantse Biesbosch versterken.
- Toevoegen van een veerverbinding vanaf de Zuidhaven.
- Bestaande en nieuwe ondernemers stimuleren om in te zetten op kleinschalige recreatieve

voorzieningen.

- Trefpunten laten functioneren als recreatieve jijkpunten in gebied door daar informatie en extensieve recreatieve voorzieningen te concentreren.

Bouwstenen

- Verbinden van verschillende recreatieve routes en toevoegen van extensieve recreatieve functies bij de haven, zodat deze gaat functioneren als trefpunt.
- Toevoegen van een paviljoen met een extensief recreatief programma.
- De verbinding met de Brabantse Biesbosch wordt gemaakt door de aanleg van een nieuw voet- en fietsveer en mogelijk op lange termijn een watertaxi of -bus vanaf Sliedrechtse Biesbosch of Dordrecht.

Uitsnede legenda-eenheid Identiteitsdragers van Zuid Holland

Bouwstenen Identiteitsdragers van Zuid Holland

Identiteitsdragers van Zuid Holland

Relevante richtpunten uit de Visie Ruimte & Mobiliteit

- Ontwikkelingen dragen bij aan het behoud van de uitzonderlijke kwaliteit van de identiteitsdrager.
- Ontwikkelingen dragen bij aan het leesbaar houden van het verhaal dat de identiteitsdragers als oriëntatiepunten in tijd en ruimte vertellen.

Ambities kwaliteitskaart

Polder De Biesbosch

- Open houden van het karakteristieke polderlandschap door behoud van de landbouwkundige functie.
- Behouden en versterken van de ruimtelijke structuur: verkaveling, kreken, dijken, bomerijen en schaarse bebouwing.

Nationaal park

- Versterken van de onderlinge (fysieke) relatie

tussen de drie natuurkernen van het Nationaal Park De Biesbosch.

- Zichtbaar houden en behouden van nog aanwezige grienden, griendheuvels en -keten
- #### Zuidfront
- De betekenis en zichtbaarheid van het Zuidfront als historische laag van het landschap kan worden vergroot.
 - Behouden van de aanwezige cultuurhistorische elementen.

Bouwstenen

- Op dit punt komen de verhalen van de Hollandse Biesbosch samen, op deze plek wordt ruimte geboden om het verhaal de drie identiteitsdragers te vertellen middels bijv. een paviljoen.
- Versterken van het zicht op De Griendheuvel en openheid van de polder door 'niet structuurbepalende' beplanting te verwijderen.
- Beleving van de kazematten versterken door ze beter leesbaar te maken in het landschap, bijvoorbeeld door kunst.
- De rivierdijk is de schakel tussen het binnendijkse en buitendijkse gebied en wordt op meer punten oversteekbaar gemaakt.

Integraal ruimtelijk raamwerk casus Zuidhaven

De Zuidhaven wordt omgevormd tot een aantrekkelijk extensief recreatief trefpunt, waar verschillende routes samenkomen.

De haven wordt deels openbaar. De oostzijde van Zuidhaven wordt ingericht als kade met enkele aanlegplekken voor passanten. Daarnaast komt er een aanlegplek voor een voet- en fietsveer welke een verbinding maakt met de Brabantse Biesboch. Op termijn kan hier ook een halte komen voor de watertaxi of waterbus, die verbinding legt met de stad Dordrecht. Aan de haven worden nieuwe functies toegevoegd. Zo komt er een paviljoen waar de verhalen van zowel de polder, de natuur als het Zuidfront worden verteld. Door het paviljoen hoger te maken dan de dijk zijn alle drie de identiteitsdragers in panorama te beleven. Het paviljoen biedt onderdak aan een seizoensgebonden horecavoorziening en het havenkantoor. Vanuit het paviljoen en de haven worden enkele doorzichten naar de rivier gemaakt. Het groene gebied tussen de haven en de rivier wordt waar mogelijk i.v.m. natuurdoelstellingen toegankelijk, waardoor hier gewandeld en gepicknickt kan worden.

De rivierdijk als heldere grens tussen natuur en polder, wordt op een aantal plekken oversteekbaar gemaakt. Hierdoor is het karakteristieke contrast op meer plekken te beleven. Ook wordt de kruin van de dijk toegankelijk voor voetgangers met een graspad. Er wordt een directe route aangelegd naar de boerderij met theetuin 'De Griendheuvel' in de polder.

Daarbij wordt, door het benadrukken van de randen, ingezet op het verduidelijken van de oorspronkelijke griendheuvel waar deze boerderij

op is gebouwd. In overleg wordt ook beplanting weggehaald die beleving van de openheid van de polder vermindert.

Voor de kazematten van het Zuidfront worden kunstenaars uitgenodigd om hier op een bijzondere manier het verhaal beleefbaar te maken.

- passantenhaven
- voet- en fietsveer (watertaxi of -bus)
- paviljoen met uitzicht
- vergroten toegankelijkheid
- route over dijk
- uitzichtpunt
- versterken griendheuvel
- versterken kazematten
- studiegebied
- plangrens
- provinciale grens

De nu nog private Zuidhaven

De Griendheuvel in Polder De Biesbosch

Integraal ruimtelijk raamwerk casus Zuidhaven

Visualisatie integraal ruimtelijk raamwerk casus Zuidhaven - uitzicht op open polder en buitendijkse natuur vanaf de dijk, met op de achtergrond het paviljoen bij de Zuidhaven

Bronnen

- Gemeente Dordrecht, Beeldkwaliteitsplan Belthurepark (2007)
- Gemeente Dordrecht, Beeldkwaliteitplan Logistiek Park Dordtse Kil IV (2014)
- Gemeente Dordrecht, Bestemmingsplan Dordtse Kil (2013)
- Gemeente Dordrecht, Bestemmingsplan Nieuwe Dordtse Biesbosch (2012)
- Gemeente Dordrecht, Bestemmingsplan Nieuwe Sliedrechtse Biesbosch (2013)
- Gemeente Dordrecht, Dordt fietst verder! Fietsvisie Dordrecht: Een nieuwe impuls voor de fiets (2013)
- Gemeente Dordrecht, Eiland van Dordrecht Fietsroute Bunkerlinie (2004)
- Gemeente Dordrecht en Waterschap Hollandse Delta, Waterplan Dordrecht 2009-2015, Samen werken aan een veilig, mooi en vitaal eiland van Dordrecht (2009)
- Gemeente Dordrecht, Nieuwe Dordtse Biesbosch Beeldkwaliteitplan (2009)
- Gemeente Dordrecht, Structuurvisie Dordrecht 2040 (2013)
- Nationaal Park de Biesbosch, Toekomstvisie Biesbosch in 2021!
- Provincie Zuid-Holland, Beleidsvisie Groen + uitvoeringsprogramma (2012)
- Provincie Zuid-Holland, Cultuurhistorische Hoofdstructuur (CHS) (2013-2016)
- Provincie Zuid-Holland, Discussieboek kwaliteitskaart, 2012
- Provincie Zuid-Holland, Kwaliteitskaart Structuurvisie, 2010
- Provincie Zuid-Holland, Provinciale Structuurvisie (PSV), 2011
- Provincie Zuid-Holland, Uitvoeringsprogramma erfgoedlijnen 2013 – 2016 (2011)
- Provincie Zuid-Holland, Verordening, behorend bij de Visie ruimte en mobiliteit, vastgesteld op 9 juli 2014
- Provincie Zuid-Holland, Visie ruimte en mobiliteit, vastgesteld op 9 juli 2014
- Provincie Zuid-Holland, Regioprofielen cultuurhistorie Zuid-Holland, Topgebied Topgebied 14: Dordtse Biesbosch (2010)
- Provincie Zuid-Holland, Waterplan Zuid-Holland 2010 – 2015 (2009)
- Regio Drechtsteden, Ruimtelijke strategie Drechtsteden (2013)
- veenenbos en bosch, Definitief Ontwerp Noorderdiepzone (2014)
- Waterschap Hollandse Delta, Dijkversterking Eiland van Dordrecht Oost. Ontwerp projectplan (2012)

Afbeelding pag. 11 fragment uit: De Sint-Elisabethsvloed, Meester van de Heilige Elizabeth-Panelen, anoniem ca. 1490-1495

<https://www.rijksmuseum.nl/nl/collectie/SK-A-3147-B>

Afbeelding pag. 16 Bevers in de Biesbosch

<http://www.actiefindebiesbosch.nl/page34.php>

Afbeelding pag. 33 Stroomdalgrasland Kop van de Oude Wiel

<http://timbiesbosch.blogspot.nl/2009/06/kop-van-de-oude-wiel.html>

Afbeelding pag. 39 Zicht op Hollandsch Diep vanaf de Moerdijkbrug

<http://www.panoramio.com/photo/39196372>

Overige foto's en afbeeldingen Erik Rumpff en veenenbos en bosch

Colofon

Opdrachtgever

Provincie Zuid-Holland

Begeleiding

Erik Rumpff, Provincie Zuid-Holland
Caroline Ammerlaan, Provincie Zuid-Holland

Planteam

Loes van der Vegt, land-id
Willem Brouwers, veenenbos en bosch
Harm Veenenbos, veenenbos en bosch
Femke Visser, veenenbos en bosch
Tim de Weerd, veenenbos en bosch

Kerngroep

Paul Bezemer, Gemeente Dordrecht
Dick Verheijen, Gemeente Dordrecht
Erik Rumpff, Provincie Zuid-Holland
Caroline Ammerlaan, Provincie Zuid-Holland
Klaas Spanenburg, Provincie Zuid-Holland
Loes van der Vegt, land-id
Harm Veenenbos, veenenbos en bosch

december 2014

